

Anarşist Ekonomi Tartışmaları(32)

Direnişin Altyapısını Yeniden İnşa Etmek

s 30

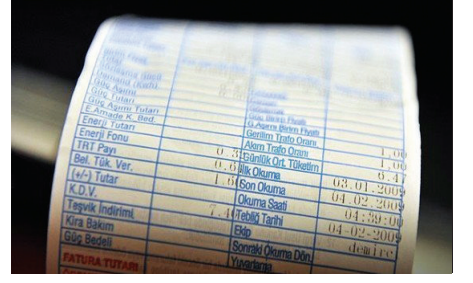
Namme'den Mektup Var Kadınlar Dayanışmaya

s 27

Kentte Kırdan Fark Etmez Elin Toprağa Değsin

s 14

Açık, Gizli Stratejik

ZAM

s 8

meydan

2 TL

www.meydangazetesi.org

"İnsan ancak kendi kadar özgür insanların arasında özgürdür"

AYLIK
ANARŞİST
GAZETE
SAYI:46
EKİM
2018

KRİZE KARŞI PAYLAŞMA DAYANIŞMA

s 20

Migros İşçileri Direniyor

Tazminatları ödenmeden işten çıkarılan Makro ve Uyum Market işçileri geçtiğimiz günlerde Beylikdüzü 5M Migros içerisinde oturma eylemi yaparak direnişlerine dikkat çekmek istediler. 4 aylık direnişin ardından alacaklarının bir kısmını ödeyen Migros A.Ş. işçilerin kalan tazminatları için sözler verip direnişi kırmayı, işçileri oyalamayı amaçlıyordu. Ancak dire-

nişçi işçiler oyalamalara bu eylem ile karşılık verdi. Eyleme polis saldırdı, direnişçi işçileri işkence ile gözaltına aldı. Gözaltına alınan işçiler, Beylikdüzü Polis Merkezi'ne götürüldüler. Buradaki işlemlerin ardından serbest bırakıldılar. Makro Uyum marketlerini satın alan Migros A.Ş. ise bir açıklama yaparak işçilerin hiçbir hakkını ödememesinin bahanelerini sıraladı.

Cargill İşçileri Direnişi İstanbul'a Taşdı

Bursa Orhangazi'de Cargill fabrikasında çalışan ve sendikali oldukları için işten çıkarılan 14 direnişçi işçi, direnişin 150. gününde Cargill Türkiye'nin merkezine bir yürüyüş gerçekleştirdi. İstanbul Ataşehir'de bulunan Palladium AVM önüne kadar gerçekleşen yürüyüş eylemi 8 gün sürdü. Yürüyüş boyunca zaman zaman yağmurda ıslanan direnişçiler, Gebze'de Flormar işçilerini ziyaret ettiler. Direnişçiler Tuzla'da gözaltı-

na alınarak engellenmek istense de eylemden vazgeçemediler. Palladium AVM önüne ulaşan direnişçiler burada 3 gün boyunca oturma eylemi gerçekleştirerek Cargill patronlarına seslendiler. Çok sayıda sendika, dernek ve işçi örgütü tarafından ziyaret edilen direnişçiler, 3 günün ardından İstanbul'daki eylemi sonlandırarak Orhangazi'de fabrika önündeki direniş alanına geri döndüler. İşçilerin direnişi kararlılıkla sürüyor.

Maaşını Alamayan İşçi Fabrikayı Yaktı

Bursa İnegöl'de bir mobilya imalathanesinde çalışan 17 yaşındaki bir genç işçi, ücretinin ödenmemesi üzerine imalathaneyi ateşe verdi. Sanayi sitesinde bulunan imalathanenin yandığını gören güvenlik, itfai-

ye ve polise haber verdi. İmalathane tam yanmazken genç işçi, kamera kayıtlarından tespit edildiği öne sürülerek "kundaklama girişiminde bulunduğu" gerekçesiyle gözaltına alındı.

Meslek Hastalıkları (12) AKUT RADYASYON SENDROMU

Aylin Sal

aylinsal@meydangazetesi.org

İşçiler için genç yaşlardan itibaren bir yıpratma biçimi olan meslek hastalıkları, her geçen gün normalleştirilmeye, meşrulaştırılmaya, görünmez kılınmaya çalışılıyor. Geçtiğimiz Temmuz ayında, coğrafyamızda zaten sadece 3 tane olan meslek hastanelerinden İstanbul Meslek Hastalıkları Hastanesi, Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi'ne bağlı bir klinik haline getirildi. Meslek hastalığının olmadığını savunan şirketler ve devlet yetkililerinin bu hamlesi ile hali hazırda görmezden gelinen binlerce meslek hastalığı iyice yok sayılacak. Meydan Gazetesi olarak gazetemizin bu bölümünde meslek hastalıklarını ısrarla yazmayı sürdüreceğiz. Bu sayımızda ise akut radyasyon sendromu hastalığına değineceğiz.

Radyasyona gündelik hayatımızda hemen her yerde hepimiz maruz kalıyoruz. Ancak bazı çalışma alanlarında daha fazla radyasyona maruz kalmak zorunda olan işçiler, bu fazla radyasyonun yarattığı etki ile çeşitli hastalıklara yakalanıyorlar. Nükleer reaktörlerden kaynaklanan atıklara maruz kalan işçiler ile tanınal amaçlı kullanılan röntgen, tomografi veya mamografi cihazlarını kullanan ve kullanıldığı bölümlerde çalışan işçilerin olduğu bölümler bunlara örnektir. Öyle ki kanser tedavisi için kullanılan radyoterapi bölümünde çalışan işçilerin, fazla radyasyona maruz kaldıkları için kanser olma riskleri diğer işçilere göre daha yüksektir.

birlikte, genellikle hematopoetik (kanla ilgili), gastrointestinal (sindirim sistemi ile ilgili) ve serebrovasküler (beyin ve damarla ilgili) olmak üzere üç sistemi ilgilendiren semptomlar görülür. Bu sistemlerin yanı sıra (kutanöz radyasyon sendromu olarak da adlandırılan) radyasyona bağlı deri hasarları da mevcut tabloya eşlik edebilir. Bu sendromların her biri prodromal, latent, belirgin hastalık ve iyileşme olmak üzere dört klinik aşamada gözlenmektedir.

Bulantı, ateş, kusma, aşırı yorgunluk, ishal, iştah kaybı mide ve bağırsak şikayetleri gibi belirtileri olan akut radyasyon sendromu tek bir hastalık olmadığı için tanı koymak zor olabilir. Bir de hastanede bu hastalığın belirtileri gözlenen hastaya mesleği sorulmaz. Sorulsa bile teşhis konulurken genellikle bu durum göz önünde bulundurulmaz.

Akut Radyasyon Sendromu Nedir?

Akut radyasyon sendromu ise hücre yapısını bozan radyasyona uzun süre maruz kalmanın bir sonucu olarak yaşanan ağır bir hastalıktır. Vücudun lokal bir bölgesinin veya tamamının çok yüksek dozda (1 Gray'dan yüksek) radyasyona maruz kalması sonucu ortaya çıkar. Oysa gündelik yaşamımızda maruz kaldığımız bazal radyasyon yılda 1-2 mili Gray arasındadır. Bu hastalık bazen radyasyon toksisitesi (zehirlenmesi) veya radyasyon hastalığı olarak da tariflenir.

Sürekli kendini yenileyen bir yapıda olan vücudumuzun en küçük yapı taşı hücreler, vücudun ihtiyacına göre oluşur, büyür, bölünür ve gerekli olan yeni hücreleri oluşturur. Radyasyon bu döngüyü bozar. Yüksek radyasyona maruz kalan henüz olgunlaşmamış kök hücrelerdeki hasar, bu hastalığın başlamasının temel nedenidir.

Akut Radyasyon Sendromu Belirtileri Nelerdir?

Maruz kalınan radyasyon dozu ve tipine, ışınlanan doku hacmine, hastanın yaşına, mevcut sağlık durumuna veya uygulanan tıbbi müdahaleye göre değişimle

Akut Radyasyon Sendromu Kimlerde Görülür?

İlk kez 1945'de II. Dünya Savaşı sırasında Japonya'ya atılan atom bombası sonrası tanımlanan akut radyasyon sendromu, nükleer patlamalar dışında röntgen ışınları, radyoaktif elemanlar, siklotron ve betatron gibi hızlandırıcılarla tıpta tanı ve tedavi, sanayi röntgenografisi, sondaj ve yer saptama gereçleri, cerrahi gereçlerin sterilizasyonu, radyoaktif minerallerin çıkarılması ve işlenmesi, reaktörlerde araştırma ve enerji sağlama, radyoaktif maddelerin elde edilmesine ve kullanılmasına yarayan kuruluşlar, ışınlandırılmış atom yakıtlarının tekrar işleme sokulması, atom artıklarının yok edilmesi, radyoaktif materyalin taşınması gibi alanlarda çalışanları etkilemektedir. Ayrıca kontrolsüz radyasyona maruz kalma, ufak kaynaklardan radyoaktivite salınımı (nükleer tıp, brakiterapi, endüstriyel sayaçlar, ufak kalibrasyon kaynakları vs.) ya da taşıma kazaları, nükleer reaktör kazaları ve radyolojik dağıtım cihazları (RDC) sonucunda da karşılaşılabılır.

Direnış Ankara Yolunda

Zeytinburnu Belediyesi'nde taşeron işçi olarak çalışırken "güvenlik soruşturması" kapsamında işinden atılan Kenan Güngördü, 180 günü aşkın bir süredir direniyor. Meydan Gazetesi olarak "güvenlik soruşturmaları" ile işten atılmaların gündemde olduğu bir dönemde Kenan Güngördü ile direnişini, yaşadığı zorlukları ve bundan sonra sürecin nasıl ilerleyeceğini konuştuk.

Meydan Gazetesi: 2 Nisan'da Zeytinburnu Belediyesi'nden, arkadaşlarınızla beraber işten çıkarıldınız. Bu süreçten bahseder misiniz ?

Kenan Güngördü: Ben 21 yıllık bir işçiyim. 3 yıl 3 aydır Zeytinburnu Belediyesi'nde çalışırken bir gün, mesai bitimine beş dakika kala 11 kişilik bir KHK listesinde ismimi gördüm ve işten çıkarıldım. İşten çıkarılma sebepimi defalarca sordum; yalnızca KHK ile ilgili olduğunu, polis soruşturmasını geçemediğimi söylediler. Oysa bir önceki polis arşiv soruşturmasında "başarılı" listesindeydim. Fakat bir anda, soruşturmanın bitmediği bahanesiyle işten çıkarıldım. Konuyla ilgili gizlilik kararı olduğu ve açıklama yapanlara da 3 ile 5 yıl arasında hapis cezası verilebileceği söylenerek bana hiçbir bilgi verilmedi. Tabii sadece ben değil onbinlerce insan, hiçbir bilgi verilmeden güvenlik soruşturmasını geçemediği bahane edilerek işten çıkarıldılar.

Direnışe tek başına başladın Kenan. Bunun zorlukları nelerdi, nelerle karşılaştın?

İhraç edildiğim günün ertesinde, bilgi almak için elimden geleni yaptım, belediye başkanıyla görüşme taleplerim oldu fakat başarısız oldum. Bir hafta sonra belediye önünde oturma eylemimi başlattım. Tek başına başlamamın zorlukları oldu. Sonuçta belediye AKP'nin ve zaten yasadışı örgüt üyesi diye yaftalanan bir işçiyim onların tabiriyle. Kaldı ki ben Zeytinburnu'nda etkili bir işçiyim, öncesinde iki defa muhtarlık adaylığım var, oradaki işçi örgütlenmelerinde de faalim ve aynı zamanda evde sağlık hizmeti verdiğimiz için kapısını çalmadığımız, tanışmadığımız aile yok gibiydi. Bu yüzden eylemimi başlattıktan sonra birçok insan yanıma geldi, çünkü beni tanıyorlardı ve eylemimin meşru olduğunu biliyorlardı. Fakat faşist saldırılar da oldu, çünkü belediye hedef göstermişti. İki defa faşist saldırıya uğradım ve ardından telefonla tehditler aldım. Bu tehdit telefonlarının artmasının ardından İHD'de "başıma bir şey gelmesi durumunda sorumlusu Zeytinburnu Belediye Başkanı Murat Aydın ve ekibidir" diye basın açıklaması düzenledim. Bu açıklamanın ardından saldırılar ve aramalar bitti, bugün direnişte 161. günüm.

Direnışin başladığı günden bugüne belediyenin tavrında herhangi bir değişiklik oldu mu? Hukuki mücadeleyi de sürdürüyor musun?

Evet sürüyor, zaten ben bir dava açtım ve kazandım. Mahkemenin yürütmeyi durdurma kararından sonra belediyeye beni tekrar işe almaları için başvurduğum, fakat başlatmadılar. Bunun üzerine ben de eylemimde "mahkeme kararını uygulayın" söylemini yükselttim. Galatasaray Lisesi önündeki eylem sonrası beni arayarak işe başlatacaklarını söylediler. Gitti-

ğimde bunun da bir oyalama taktiği olduğunu gördüm. Bu kez "personel ihtiyacımız yok" diyerek işime son verdiler. Yani onlar çağdıktan sonra da ben hiç işe başlamadan işten çıkarılmış oldum. İki saat sonra da yürütmeyi durdurma kararını kaldıran kararı getirdiler, yani her şey planlanmıştı zaten. Kaldı ki bunlar yaşanırken OHAL de kaldırılmıştı. Fakat mücadele hem direniş alanında hem de hukuki anlamda sürdürüyorum. Belediyede çalışan diğer işçi arkadaşlarımla benimle konuşması yasaklandı, işten atılmakla tehdit edildiler. Fakat ben mücadelemizi sürdürmeseydim birçok işçi daha atılacaktı.

Son süreçte güvenlik soruşturması nedeniyle birçok işçi atılıyor, bunun yanında bazı direnişler de oluyor. Sizler de KHK'lılar gibi bir araya gelmeyi düşünüyor musunuz?

Direnışime devam ederken evde hastam olduğundan dolayı bazı sıkıntılar da yaşıyorum. Mesela oturma eylemimi her gün gerçekleştiriyorum. Bu arada diğer işçilerle de iletişimi sürdürüyorum. İşten çıkarıldığım süreçte İstanbul'da 6000 işçi işten çıkarıldı. Daha sonra adli suçlardan dolayı atılanlar geri alındılar fakat biz muhalif işçiler hala alınmadık. Artık bizim ekonomik açıdan da kalmadı tahammülümüz. Ya çalışacağız ya da öleceğiz. Zaten KHK'larla amaçlanan, atılanların sigortalı olarak çalışmaması, ülkeyi terk edememesi. Yani devlet "gidemezsiniz de çalışamazsınız da, sadece ölmü" diyor. Fakat bizler ölmek için mücadele edeceğiz, örgütleneceğiz ve kazanacağız.

Önümüzdeki süreçte Ankara'ya yürüyeceksin, bundan da bahseder misin?

Direnışe başladığımdan beri gerek tek başıma gerekse işten atılan arkadaşlarımla beraber eylemler yaptım. Sesimi duyurmaya çalışıyorum. Bunun için en son İstanbul'dan Ankara'ya yürümeye karar verdim. Meclis 1 Ekim'de açılıyor. Bunun için Zeytinburnu Belediyesi önünde bir basın açıklaması yapıp Ankara'ya yürüyüşümü başlatacağım.

Son olarak eklemek istediğin, KHK'yla atılan işçilere söylemek istediklerin nelerdir?

Başlatacağım Ankara yürüyüşü umuttur. Dolayısıyla işinden çıkarılan bütün emekçilere çağrımdır, gelin hep beraber Ankara'ya yürüelim. Eğer ben haklıyım diyorsanız, sizi Ankara yürüyüşüne çağırıyorum. Ya öleceğiz ya da son nefesimize kadar mücadele edeceğiz. Ben son nefesime kadar mücadele edeceğim.

Meydan Gazetesi olarak senin ve senin gibi direnen tüm işçilerin mücadelesini selamlıyoruz.

Yaşam

Kaç Pantolon Eder?

Yürüyen ayaklarımızı ezdiler, tutan ellerimizi, gövdemizi, başımızı. Ulu orta, her gün, her bir adımımızda liğme liğme ettiler. İşçiyken ezdiler, işsizken de; bir lokma ekmeğimiz yokken, yoksulken ezdiler.

Bazı evlerde ay başı gelmek bilmez de ay sonu hemen geliverir. Maaşlar yatmaz ama faturalar hiç sekmez, düzenli gelir o evlerde. Kirasıyla, elektrikle, suyuyla, doğalgazıyla... Her şeyin sahibi olan efendiler... Geriye hiç bir şey bırakmazlar bizden, bir kuru canımızdan başka.

O evlerden biriydi delik botlarıyla tanıdığım Gizem'in evi. "Havvanur'un babası ona yeni bot alabiliyor ama benim babam alamıyor. Çünkü benim babam inşaat işçisi. Daha önce 5. kattan düştü ama ölmedi. Kaç kere parmağını kesti." demişti.

Çocuklarını ısıtamayan Emine Akçay Adana'daki evinde yaşamına son vermişti. İzmir'de ataması yapılmayan İbrahim Yeşilbağ cebindeki altı lirayla kendini asmıştı. Seyyar meyve sebze satan Hacı Örüç iftarda ailesinin karnını doyuracak yemek bulamayınca ailesinin gözü önünde intihar etmişti.

O evlerden biriydi meclis önünde "Geçinemiyorum" diye bağırarak kendini yakan Sıtkı Aydoğmuş'un evi. Hani geçirdiği "iş kazası" sonucunda kaburgası kırılıp çalışamayacak hale geldiğinde patronlara "Ben ailemin direğiyim. Beni mağdur etmeyin hastane sürecinde, ayağa kalkana kadar yevmiyemi verin." demişti. Patronlar da "Sıtkı, sen bunları dert etme. Biz seni mağdur etmeyiz. Sana ev de alırız, araba da alırız." deyip hesabına 300 lira yatırmıştı dalga geçer gibi, utanmadan...

Dalga geçer gibi, utanmadan televizyon ekranlarına çıkıp "kaderdir" diyeni mi; "ekonomik kriz yok" diyeni mi... Hepsi de sıcak evlerinde, milyonluk pantolonlarıyla ahkam keserken bizim iki yakamız bir araya gelmez; peynire, ekmeğe gelen zammın altında eziliriz. İçtiğimiz su bile boğazımıza takılır da "Şükretsinler!" sesi ekmeğimize katık olur.

Bir kuru canımız kaldı dedik ya... Candan da ettiler, her şeye sahip olan ve doymak, utanmak bilmeyenler.

O evlerden biri de Kocaeli'deydi. O evin banyosunda İsmail Devrim'in cansız bedeni bulundu iki gün önce. Oğlu, yeni başladığı lisede okul pantolonu olmadığı için derse alınmamış, müdür tarafından eve gönderilmişti. İsmail ise "Çocuğuma okul pantolonu bile alamıyorsam yaşamamın ne anlamı var?" sorusunun altında ezilince Perşembe günü sabah 6.00'da kendini asarak yaşamına son verdi. Tornacıyken geçirdiği motosiklet kazası sonucunda işe gidemez, para kazanamaz olmuştu. Evin borçları, oğlunun okul harcamaları derken ezilmiş, bir kuru canından da olmuştu. Yaşam kaç pantolon eder ki? Yaşam paha biçilebilir mi?

Şimdi geriye kalanlar, onlarca, yüzlerce, binlercemiz... Bir kuru canımız var çırpınıp duran, bir kuru canımız ezildikçe ezilen. Ne doymak bilmeyenlerin bollukları, ne utanmak bilmeyenlerin pişkinlikleri var bizde. Ancak unutmayalım; onlarda olmayan bazı şeyler bizde var, ezilmişliğimizde. Ezilmişliğimizle harlanan öfkemizin ateşi var. Ve bu ateş, patronları yakacak!

(Genç İşçi Derneği'nin 22 Eylül 2018'de yayınlanan metnidir.)

3. Havalimanı Kaçınıcı Adaletsizlik?

Halil Çelik

halilcelik@meydangazetesi.org

3. Havalimanı şantiyesinde, 14 Eylül Cuma sabahı isyan çılgını andıran bir eylem başladı. Eylem gün içerisinde şantiye yetkililerinden yazılı istekleri olan bir direnişe dönüştü. Şantiyede projeyi yöneten İGA (İstanbul Grand Airport- İstanbul Büyük Havalimanı) yetkilileri ile sendika ve işçi temsilcileri işçilerin ne istediği üzerine bir toplantı yaptı. Toplantıda işçilerin koşullarının düzeltilmesi sözü verilmişti. Görüşme sonrası somut adımlar beklenerek gün bitirildi. Şantiyedeki koşullarında uyuyan işçilere jandarma tarafından gece baskını yapılarak somut adım atılmış oldu! Patronların ve devletin bu somut adımı ile direniş coğrafyanın tamamında farklı devrimci olumlamalardan tutalım da "provokasyon denemesi" safsatalarına değin geniş yankı buldu. Ve hala farklı niyetlerle yorumlamalar yapıyor.

Eylem Nasıl Başladı? Direniş Nasıl Oluştu?

"İşçiler isyan etti" dedirten eylemin başlamasının en can alıcı nedeni bir gün önce yaşanmış olan iş cinayetidir. Bu şantiye yıllardır hepimizin bildiği üzere yüzlerce işçinin mezarına dönüşmüş durumda. Son olarak eylemden bir gün önce yaşanan servis "kazası" nedeniyle 4 işçi iş cinayeti sonucu yaşamını yitirmiş, 17 işçi yaralanmıştı. Ama genel olarak servis "kazasının" sonunda kaç kişi-

nin yaralandığı, kaç kişinin yaşamını yitirdiği bilinmiyordu. Eylem, birikmişliğin yanı sıra ciddi bir öfke, ciddi bir tepki eylemi olarak başlamıştı. Eylemin olduğundan bilgisiz, oraya iş başvurusuna gitmiş olan sendikadan dostumuzun duyarlı ve örgütlü tavrı en başta eylemi dışarıya taşımış, ardından direnişin başlamasının önünü açmıştır. Zaman geçtikçe de direniş, yaşamını şantiyede idame ettiren tüm işçiler için barınma koşullarının değiştirilmesinden sağlıklı yemekler verilmesine ve aylardır yaşanan servis sorunlarının çözülmesine kadar işçilerin bir dizi haklarının iade edilmesini isteyen yazılı taleplere dönüşerek İGA yetkililerinin karşısına çıktı.

Eylem ve Direniş Neden Şimdi? Provokasyon mu?

Bu şantiye 2014 Haziranı'nın başından bu yana süren sömürsüyle zaten sürekli inşaat işçilerinin örgütlü mücadelesinin gündemi oluyordu. Çeşitli sorunlar üzerine şantiyenin olduğu bölgeye gidilip geliniyordu. Sorunlar küçük işçi grupları halinde sendikanın karşısına çıktıkça çözüm için karşılık buluyordu. Ancak şantiye öyle bir şantiye ki... İstanbul'un neresinden gitmek isterseniz gidin, araçsız gidemeyeceğiniz bir konumda. O yüzden gidiş gelişler hep seyrek olmuştur. Sendika açısından oradaki sorunlarla genel olarak ilgilenmek elbette kolay değildi. Çünkü

10 Ekim'de 5 kurucu üyesini yitiren, şu an bu direniş sonucunda 4 aktif sendikacısının tutsak edildiği bir sendika, bütün bu şantiye süresince varlık mücadelesi de veriyordu. İşçiler için ise bu şantiyede çalışmak kapalı bir kutuya girmek demektir. Oradan ya çalışma ve yaşam şartları yüzünden aylar sonra bir şekilde kaçarcasına ya ödenmeyen ücretler yüzünden bıkarçasına ya da iş "kazası" denilen katliamlarla yaralı veya yaşamını yitirmiş bir şekilde çıkılıyordu.

"Eylem neden şimdi yapıldı?" sorusuna verilecek cevap çok nettir; bu ilk eylem değil! En az 10 tane sadece basına yansımış işçi eylemi var. Onun dışında bir o kadar daha da patronların "basına yansımadan çözelim" dediği eylem veya eylem girişimleri olmuştur. Burada asıl sorulması gereken ise neden eylemin açılıştan önce başladığı değildir. Asıl soru, bir işçi eylemine, talepleri bu kadar basit olan bir işçi direnişine neden böyle bir gece yarısı baskını yapıldığıdır. Direnen işçilere neden böyle yoğun bir saldırı yapıldı? Önemli olan bu soruyu sormaktır elbette ama cevabı "işçi sınıfının tarihsel rolünden" başlayıp "yükselcek sınıf mücadelesinin habercisi olması" gibi fazla anlam yüklenen yorumlarda aramamak gerekiyor. Cevabı, aynı şekilde 700 hafta boyunca Galatasaray Meydanı'nda oturma eylemi yapan Cumartesi Anneleri'ne yö-

nelik 5 haftayı aşan ve sürekli artan engelleme saldırılarında görmek gerekiyor. Devletin bütünsel bir saldırısı olduğunu da.

Bugün itibariyle baktığımızda aralarında sendikadan dostlarımızın da olduğu 24 direnişçi tutsak edilmiş durumda. Onlarca işçinin yaşananların ardından zaten çalışmak istememesi ile beraber işten çıkarılmalarının yaşandığını biliyoruz. İşçilerin taleplerinden barınma ve beslenme ile ilgili olanların, sendikadan dostlarımızın çalışan işçilerden öğrendiği üzere, tamamen değiştiğini söyleyebiliriz.

Akpınar Köyü kampından şantiyeye giden yol, onlarca işçi için ölüm yolu haline gelmişti. Bu durumun ne kadar değiştiğini veya değişeceğini şantiye bitene kadar deneyimleyip göreceğiz. İnşaat işçilerinin devlet ve patronlar tarafından tepkisizliğe zorlanan yapısını, yıllardır sürdürdüğümüz örgütlü mücadelenin bir meyvesi olarak işçilerin kendi gücüne dayanan bir tepkiselliğe hep beraber taşındık. Bu şantiye bittikten sonra başka bir şantiyede de aynı sorunlar ile karşı karşıya kalacak olan inşaat işçilerinin bu direnişten kazanacağı şey; aynı sorunlar ile bir daha karşılaşıldığında daha güçlü bir şekilde gösterilebilecek olan tepki ve daha örgütlü bir şekilde saldırıyı göğüsleme deneyimi olacaktır.

Encamımız Kıyam*

Mercan Doğan

mdogan@meydangazetesi.org

***Encam:** (Farsça) işin sonu, gelecek. **Kıyam:** (Arapça) başkaldırı, isyan.

Döviz aldı başını gidiyor, TC'de son bir yılda %100'e yakın kur artışı oldu. Bu durum yaşamın her alanına yansdı elbette, ama en çok -basın yayın gibi- dövizle çalışan sektörleri etkiledi. Üstüne bir de kağıdın hammaddesi olan selülozun fiyatının tüm dünyada %50'ye varan artışı... Bir de yeni gümrük vergisi eklendi. Hal böyleyken, bütün basın kuruluşları kağıt sıkıntısıyla karşı karşıya. Devlet, büyük ve "sahibinin sesi" basın kuruluşlarına verdiği teşvikler ve sildiği vergi borçlarıyla artan maliyetleri ve vergi yükünü hafifletiyor. Herhangi bir sermaye grubuna dahil olmayan, reklam bile almayan, hele de "sahibi olmayan" basinsa ciddi maddi zorluklar çekiyor.

Özgür düşünceyi yansıtan, gerçekleri anlatan kitaplara, gazetelere ve onların yazarlarına düşmanlık, faşizmin en belirgin davranışlarından. Tehlikeli görülen yayınları toplayarak meydanlarda ateşe vermek, yayınevlerini yakmak, yayınları sansürlemek yasaklamak ve toplamak sık kullanılan "açık" yöntemlerdendir. Bugün bu açık yöntemlerin yanında, "örtük" bir yöntemle de karşı karşıyayız aslında; kağıt sıkıntısı...

Gazetta Gazetta Olalı...

Bilinen ilk gazetenin Antik Roma'da taş üzerine oyulup halka açık yerlere konularak yayınlanan Acta Diurna veya hükümet ilanı bültenleri olduğu iddia edilir. Bugünkü anlamıyla gazetenin ortaya çıkışının ise 1447 yılında hareketli parçalar ile yazı baskısını icat eden Johannes Gutenberg'in matbaasına dayandığı söylenir.

Gutenberg'in matbaasının ardından Avrupa'nın birçok kentinde, basimevi sahipleri duydukları ilginç olayları "haber sayfaları" olarak yayınlamaya başlamıştı. Bunlardan Venedik'te basılanları, halka "1 gazetta"ya satılıyor. Bu paranın adı, zamanla okuduğumuz gazetenin adı haline geldi. O gün bugündür sansür ve maddi dayatmalar gibi devlet politikaları, başta gazeteler olmak üzere kitaptan dergiye tüm basılı araçların tepesinde bekleyen giyotin olmayı sürdürüyor.

Devlet Politikaları Yüzünden Değişmek Zorunda Kalan Biçim

Matbaanın icadının ardından çıkmaya başlayan gazeteler, günümüzün dergileri boyutundaydı. 1712'de Britanya devleti gazetelerden sayfa başına vergi almaya karar verince, yayıncılar da çareyi dönemin matbaalarının basabileceği en büyük sayfa boyutunu kullanmakta bulmuştu. Dünyanın

dört bir yanında hala sıklıkla kullanılan 55x35 cm boyutlarındaki gazeteler, böylece ortaya çıkmıştı. Devletlerin politikaları yüzünden yaşanan ekonomik sıkıntılara tarih boyunca farklı çözümler üretildi.

Şimdilerde de son bir yılda, özellikle son bir ayda yaşadığımız topraklarda katbekat artan kağıt fiyatlarına çare aranır oldu. Çeşitli basın yayın kuruluşları kendilerince çözümler üretti yaşanan sıkıntılara. Kimi dergiler cep boyu basıldı, kimi gazeteler puntolarını küçülttü, kimileri sayfa sayısını ya da kağıt kalitesini düşürdü.

Sorunun Kaynağı İthal Kağıt mı?

Sorunun kaynağını kağıt üretmeyip ithal etmeye indirgeyen bir kesim var. Bu yerlici-millici ama anti-AKP'ci kesimin savları şöyle: "TC, 1936 yılında kağıt üretimine başlamıştı. Ancak 'yerli' SEKA (SELÜLOZ-KAĞIT) fabrikaları, kağıt üretiminin ithal kağıttan daha pahalı olduğu ileri sürülerek Özal döneminde özelleştirilmeye başlanmıştı ve Erdoğan döneminde son fabrikalar da satılmıştı. İthal kağıt da dövizle alındığı için maliyet arttı."

Bu bilgiler doğru, ama oldukça eksik. Kağıt TC'de üretilseydi bile kağıdın hammaddesi olan selüloz da, kalıp malzemeleri de, mürekkep de, matbaa makineleri de bu makinelerin yedek parçaları ve bütün teknik malzemeler de dövizle alınıyordu. Yani kağıt üretimi "yerli" olsaydı bile basın yayın sektörü kur artışından oldukça fazla etkilenecekti. SEKA'nın var olduğu ancak yayıncılığın zora girdiği Menderes Dönemi başta olmak üzere birçok dönemde benzer sebeplerle özellikle muhalif yayınlar kağıt sıkıntısı çekmişti.

Menderes Döneminde Kağıt "Yerli" Ama Kullanabilenler "Menderesçi"

"Basın özgürlüğü" Adnan Menderes'in öne çıkan seçim vaatlerindendi. Kazandığı seçimin ardından gelen ilk yıllarda basınla geliştirdiği "ılımlı" ilişkiler kısa sürmüştü. Ekonomik istikrarsızlık ve Kore'ye asker gönderilmesinin eleştirilerinin yer aldığı basınla ilgili düzenlemeler gündeme gelmiş ve 1954 yılından itibaren kanunlar değişmeye başlamıştı. 1955'te, 6-7 Eylül Pogromu'nun ardından ilan edilen sıkıyönetimle birlikte gelen yasaklar, baskıyı iyice yükseltmişti: "6-7 Eylül olaylarıyla ilgili haber ve resimler yasaktır. Hükümeti tenkid etmek yasaktır." Bunun dışında da devletin haberleştirilmesini hatta konuşulmasını istemediği pek çok şey yasaklan-

mıştı: "Darlık, kıtlık ve yokluk haberleri yazılmayacaktır. NATO devletleriyle ilgili haber yapmak yasaktır. Kıbrıs'taki olaylarla ilgili haber yapmak yasaktır. Öğrenci birlikleri ya da başka dernekler hakkında yapılan kovuşturmalara ilgili haberler basılamaz..." Yayını yasaklanmış haberlerin yerleri gazetelerde boş bırakılır, bu nedenle belirli yerleri bembeyaz gazeteler çıkardı. 10 yılda 800'den fazla gazeteci yasaklara uymadıkları için hapisanelere kapatılmış, yine aynı gerekçeyle onlarca gazetenin yayınına son verilmişti.

Böyle bir dönemde devlete ve politikalarına karşı yazmak zaten zorlaşmışken devlet tarafından gazetelere dağıtılan kağıt da iktidarı övmeyenlerden kısılarak iktidarı övenlere verilmekteydi, elde kalan kağıtsa piyasadaki alıcılara. Alıcıların kim olacağına devlet karar verdiği için o döneme kadar kapatılmayan muhalif yayınlar da kağıt sıkıntısı çekmekteydi. Kağıt karborsaya düşmüş, birçok yayın varlığını sürdüremeyerek kapanmıştı. Öncesinde bütün gazetelere verilen devlet ilanları ise 1959'dan itibaren sadece pohpohçu yayınlara verilmeye başlanmıştı. Bu yayınların patronları ilan gelirlerinin yanı sıra peşin alım desteği, kamu kurumu abonelikleri ve makine hibeleri gibi fırsatlardan yararlanarak zenginliklerine zenginlik katıyordu. Kağıt "yerli"ydi ama o kağıtla yayın çıkarabilmek "Menderesçi" olmayanlar için imkansız yakındı.

Özal Döneminde İki Buçuk Gazete Yeterliymi, Gerisi Fazlalık

Gazete kağıdına devlet desteğinin kaldırılmasının ve yayınların çoğunun darbeyle susturulmasının ardından kapitalizmin yaşadığımız coğrafyada palazlandığı dönem, geride magazin gazeteciliği dışında yayıncılık ya da gazetecilik namına pek bir şey bırakmamıştı. Özal da iki buçuk gazetenin TC için yeterli olduğunu söyleyerek diğer gazete ve yayınlara ne olacağını mesajını vermişti (iki buçuk: Hürriyet, Sabah ve diğerlerinin toplamı). Medya patronları Özal'ın tüm dış gezilerinde hazırkıta yanında bulunuyordu; faili devlet olan cinayetler, infazlar, köy boşaltmalar, çete-devlet ilişkilerini araştırıp yazmak yasaklanmıştı.

Dönemin gazetelerinden birinin "basının desteğiyle iktidar olup sonra da basını bozuncu ilan ettiler" haberinin ardından kendisini övmeyen basınla ipleri tamamen koparan Özal, 90 yılının Nisan ayında Çankaya'da, basının "teröre" alet olduğunu söylediği bir basın toplantısı düzenlemişti. Gazete-

lerin haber politikaları ve dillerinin nasıl olması gerektiğini detaylıca anlatıp nasıl manşetler atılabileceğine kadar örnekler vererek gazeteciliğin sınırlarını açıklamıştı. Ardından çıkarılan "SS Karamamesi" olarak bilinen Sansür ve Sürgün Karamamesi ile OHAL valisi köy boşaltma ve sürgün yetkilerine sahip olmanın yanı sıra istediği yayını toplatabilir, yayınlanmasını durdurabilir, basıldığı matbaaları kapatabilir hale gelmişti. Bu kararnamenin ardından iki yıl içerisinde 100'den fazla gazeteci doğrudan kolluk kuvvetlerinin fiziki saldırısına mağruz kalmış, pek çokları tutsak edilmiş, yine yüzlerce gazete ve dergi toplatılmış, yasaklanmış ve kapatılmıştı.

Bu açık baskıların yanında Özal da (Menderes gibi) kağıt temini vasıtasıyla gazeteler üzerinde baskı oluşturmuştu. Basınla ilişkileri ne zaman gerilse tüm gazetelerin kağıtlarını temin eden SEKA'ya zam talimatı veriyordu.

Bugün: Baskı, Yine Her Biçimiyle Baskı

Yıl 2018'e geldiğindeyse devletin kullandığı "açık" baskı yöntemlerini teker teker yazmaya ihtiyaç duymuyoruz, herkes biliyor. Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu (TGDP)'nin verilerine göre, yaşadığımız coğrafyada 21 Eylül 2018 tarihi itibarıyla 217 gazeteci hapisanelerde tutsak bulunuyor. Yazdıkları sebebiyle açılan davalarla baskılanan binlerce kişi, yazılanlar sebebiyle kapatılan yüzlerce gazete-dergi olduğunu da bilmeyen yok.

Bütün bunların üzerine, döviz kurlarındaki akılcılaşmaz yükselişten en çok hangi yayınların etkilendiği apaçık ortada. Yine Basın İlan Kurumu tarafından sağlanan gelirlerden sadece "sahibinin sesi" basın kuruluşlarının patronlarının nasiplendiği de herkesin adı gibi emin olduğu gerçeklerden. Basına yönelik sansürcülüğü ve yasaklarıyla ünlü olan padişah II. Abdülhamid gibi "suikast, anarşi, dinamit, dinamo ve padişahın büyük burnunu akla getireceği için 'burun' vb." kelimeleri henüz yasaklamamış olsalar da, yasaklamaları muhtemel; bu kadar yalan söyleyen politikacı ve medya patronları varken onların uzayan burunlarını akla getirebileceği gerekçesiyle.

Ve bu büyük medya kuruluşlarının gazetelerinin hepsi ortak manşetlerle çıkmayı sürdürürken kendi fikrini, inandığını yazanların yaşadıkları bugüne özgü değil; aksine basın tarihi benzer sıkıntılarla dolu. Ve her şeye rağmen yayını sürdürülenlerle. 47. sayımızda yeniden buluşmak üzere...

Ekonomide "Karar Anı"

İlyas Seyrek

ilyasseyre@meydangazetesi.org

Metaforlar kullanmak anlatımı kolaylaştırır, etkileyici olur. Bu nedenledir ki devlet yöneticileri de metaforları sıkça kullanmaktadır. Yöneticiler, güçlü olduklarında "ayaklar baş olamaz" gibi meydan okuyucu; kriz dönemlerinde ise "hepimiz aynı gemideyiz" gibi popülist, beylik cümlelere başvurur. Şimdi hep birlikte, yöneticilerin bu metaforlardan ikincisini kullandığı, güçlü olduğunu söyleyip tedirgin olduğu bir dönemi, "ekonomik kriz" dönemini yaşıyoruz.

Döviz kurlarının oranı, enflasyonun- işsizliğin yükselip yükselmeyeceği, hangi ürünlere ne kadar zam geldiği, hangi ürünlere gelebileceği... Bugünlerde sıkça sorulan ve belirsizliğini koruyan meseleleri oluşturuyor. İç ve dış siyasi gelişmelere, ekonomik politikalara ve piyasa hareketlerine bağlı bu belirsizlikler günler geçtikçe yeni soru ve sorunlarla büyüyor.

Adı Konulmamış Kriz

Kriz, teknik olarak, *iki veya daha fazla çeyrek periyotlarda (6 ay ve üzeri) üst üste yaşanan ekonomik daralma* şeklinde tanımlansa da TC ekonomisinde yaşanan kötü gidişatın bir kriz olarak sınıflandırılmamasında TÜİK'in ekonomik verilere ilişkin istatistiklerde hesaplama değişikliğine gitmesi ve borçlanmayla birlikte gelişen balon büyüme rakamları etkili. Her ne kadar inkar edilse de var olan ancak adı konulmayan (kabullenilmeyen) bu kriz, gün geçtikçe gözle görünür hale geliyor.

2013'ten bu yana yaşanan, Tak-sim Gezi Direnişi'nden 17-25 Aralık yolsuzluk operasyonlarına, şehir savaşılarından darbe girişimine, Suriye topraklarında yapılan saldırılardan ABD ile yaşanan Halk Bankası, S-400 füzeleri ve papaz krizlerine kadar pek çok gelişme, siyaset ve ekonomi arasındaki ilişkinin girift bir hal aldığı günümüzde, TC'nin ekonomik gidişatının siyasi temellerini oluşturuyor. Üretimin ithalata bağımlılığı, ABD'nin 2013'te faizleri arttırmasına rağmen TC'nin (enflasyonu ve işsizliği düşük seviyede tutarak popülist politikalar yürütmek için) düşük faizle dirretmesi, şirketlerin dövizle borçlanması, alınan borcun ağırlıklı olarak inşaat sektörüne yönlendirilmesi ve global fonların TC'den çekilmesi ise krizin ekonomik temellerini kuruyor.

Uzun bir dönemde pek çok siyasi ve ekonomik nedene bağlı bir biçimde temellenen, fakat kısa bir sürede etkisini oldukça fazla hissettirmeye başlayan krizin, nasıl ve ne kadar süreceği belirsizliğini koruyor. Ekonomik krizler -farklı coğrafyalarda ve zamanlarda da deneyimlendiği üzere- ekonomik ve siyasi büyük değişimlere neden olabildiği için krizin etkilerinin ortaya çıktığı ilk dönemi iyi gözlemlemek gerekiyor.

Kriz Büyüyor Endişe Sürüyor

Papaz kaynaklı dolar krizi ya da sadece ekonomik nedenlerle gelişen bir belirsizlik hali olarak tanımlanamayacak krizin etkilerini hep birlikte yaşıyoruz. Kriz, Ağustos ayında ani-

den yükselen döviz kurları ve TL'de %24.6'lık değer kaybı ile ciddi bir gündeme dönüşerek konuşulmaya başlanmıştı. Şimdi ise tuvalet kağıdından şalçaya kadar pek çok farklı ürüne, elektrik ve doğalgaz fiyatlarına gelen büyük zamlar, Ağustos ayına ait açıklanan %17.9'luk enflasyon oranı ve son olarak %6.25 oranında gerçekleştirilen faiz arttırımı, krizin özellikle yoksulların yaşamlarını etkileyecek şekilde büyüyeceğinin sinyallerini veriyor.

Siyasi iktidar, "kriz, miriz yok" söylemleriyle kriz yokmuş gibi davranırsa ve yaşananları son dönemde ABD ile yaşanan gerilimlere, dış güçlere bağlarsa da aynı zamanda krizin ciddi olduğunun farkında olarak önlemlerini almaya çalışıyor. Hiçbir derde deva olmayacak Yeni Ekonomi Programı açıklanırken bakanlıklar tarafından sanayicilere destek ve önlem paketleri hazırlanıyor. Devletin önlemleri, krizin nedenlerini ortadan kaldırmak yerine krizi kabullenilebilir bir seviyede tutmaya odaklanıyor.

Kriz: "Karar Anı"

Kriz kelimesinin kökenine baktığımızda, kelime Eski Yunanca'da karar verme fiilinden türeyerek "karar anı"nı tanımlıyor. Şimdi devlet de bir kararın eşiğinde. Vereceği kararlar piyasa gidişatını etkileyecek ama köklü bir değişiklik sağlamayacak olan hükümet, ekonominin gidişatını iktidarını kaybetmeyeceği bir zeminde tutma niyetinde.

Bu amaçla, toplumun büyük bir çoğunluğu geçimini sağlama derdinde iken patronların ve şirketlerin yöneticilerinin de kar oranlarının düşmesi, zarar etme ya da iflas etme tedirginliğini yaşadıkları gündem ediliyor, şirketlerin art arda konkordato (iflas anlaşması) açıklaması üzerinde duruluyor. Gemi metaforu tam da bu sebepten, "ekonomik gidişat her kesimi etkileyecek" söylemi üzerinden kullanılıyor. Fakat patronlar, büyük zararlar etseler de hükümet tarafından kollanacaklarını ve kayırılacaklarını biliyorlar ya da kayırılabilirlik için gidişata yönelik tartışma açmıyorlar. Bu sebeple de koca koca şirketlerin sahipleri "üniversitede bir ara (ekonomi) dersini almış" bir bakana (damada) güvenciklerini açıklıyor.

Kısacası, devletin kurumları krizin maliyetini çıkarmanın kısa, orta, uzun vadede ekonomide kim zararlı çıksın kim çıkmasın, kimi bu krizden kurtaralım kimi kurtarmayalım hesaplarını yapıyor; her olumsuz duruma karşı yeni "kararlar verme"ye çalışıyor. Fakat, aslında krizi tümünden çözecek kararları, bütün "zenginliğin" gerçek yaratıcıları oldukları halde kriz dönemlerinden en çok etkilenenlerin, yani biz ezilenlerin vermesi gerekiyor. Ve bizim kararımız: "Krizi yaratan tüm mekanizmaları yok etmek ve üretimde, dağıtımda, yaşamı ilgilendiren her alanda tüm kararları kendimiz vermek."

Devlet Yassıada'da Asar Demokrasi Adası'nda Satar

Şahin Efe

sahin@meydangazetesi.org

Yıl 1961: Yassıada

4. yüzyılda -Bizans İmparatorluğu döneminde- ağır işkencelerin uygulandığı hapishanesiyle ve infazların gerçekleştiği yeraltı zindanlarıyla imparatorluk halklarının en korktuğu adalardan biri kabul edilen Yassıada'nın, zaman zaman terk edildiği süreçler dışında tarih boyunca benzer bir namı olmuştur. 1947 yılında devlet, adayı Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na tahsis etmiş, burada 1960'a kadar işleyen bir askeri eğitim merkezi kurulmuştu.

27 Mayıs 1960'ta ordunun gerçekleştirdiği darbeyle, 10 yıl boyunca her seçimi kazanıp erken seçimlere ve yoğun muhalefete rağmen Adnan Menderes başkanlığında iktidarda kalan Demokrat Parti hükümeti devrilmisti. Darbeden sonra, 1961'de yüzlerce kişinin yargılandığı askeri mahkeme Yassıada'da kurulmuştu. Yargılanan 592 kişiden 288'i için idam istenmişti. 15 kişi idam, 31 kişi müebbet hapis, 418 kişi de çeşitli sürelerde hapis cezası almış; cezası onaylananlardan Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan idam edilmişti. Devlet "cezalandırıyordu" Yassıada'da, asıyordu insanları.

Yassıada bu infazların ardından 1978 yılına kadar Deniz Kuvvetleri'ne verildi, sonra uzunca bir süre devlet için işlevsiz kaldı. 1993-1995 yılları arasında adayı kullanan İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi'nin ardından yine işlevsizdi. İdam da yasaklanmıştı zaten, Yassıada devlet için iyice işlevsizleşmişti. Ne yapılırsa daha işlevli, devlet için "daha faydalı" hale gelirdi?

Yıl 2018: Demokrasi ve Özgürlük Adası

2013 yılında "Demokrasi adası ve hafıza mekanına dönüşecek" denilerek torba yasa kapsamında imara açılmasının ardından 2015 yılında yıkımın başladığı Yassıada'nın ismi de "Demokrasi ve Özgürlük Adası" olarak değiştirilmişti. Devletin, darbenin izlerini silmek iddiasıyla değiştirdiği isimle birlikte adanın tarihi ve yeşil dokusu da değişmeye başlamış; inşaat şantiyesine dönen adada

yapılaşma %65'e çıkarılmıştı. Projeye göre adadaki beş yıldızlı otel 125 odalı olacak; 30 kadar betonarme bungalov, 600 kişilik konferans salonu, cami, müze ve sergileme alanları, kafe ve restoranlar Şubat 2019'a kadar tamamlanacak.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Gümrük ve Turizm İşletmeleri (GTİ) tarafından yürütülen bu projenin maliyetinin 500 milyon lirayı bulacağı açıklanmıştı. TOBB Başkanı Rıfat Hisarcıklıoğlu ve GTİ Yönetim Kurulu Başkanı Arif Parmaksız yaptıkları açıklamada "Şu anda inşaat nedeniyle beton yoğun bir görüntü var. Proje tamamlandığında en az 100 adet yetişmiş ağaç dizeceğiz. Aslında adada ağaçtan çok maki vardı. Dikilecek ağaç ve fidanlarla beton yoğun görüntü önemli ölçüde giderilecek." diyorlar. Ama adanın eskiden yemyeşil, ağaçlarla dolu olduğunu herkes biliyor.

Bölgenin nadir kuş göçü rotalarında bulunan, tek balık yumurtlama ve mercan alanını barındıran Yassıada'nın betonla kaplanması; doğa katliamının ağaçlarla sınırlı kalmadığının da sinyallerini veriyor. Sebep olunan hava ve gürültü kirliliğinin yanında inşaatın denize atılan hafriyat, adanın etrafındaki mercan yaşamını yok ediyor. Adanın altı da üstü de, havası - suyu - toprağı da daha fazla kar uğruna talan ediliyor.

Eski Çevre ve Şehircilik Bakanı İdris Güllüce'nin "Beton makinesinin sesi bu ülkede hiç eksik olmasın! Bu beton makinesi böyle pat pat vurdukça Türkiye kalkıyor. Bu beton pompaları hiç durmasın!" sözlerini hatırlayalım. Demokrasi ve Özgürlük Adası'nda beton makinesi pat pat, beton pompaları hiç durmuyor! Ada, yoğun yapılaşmayla bir turizm merkezi olma yolunda ilerliyor. Devletin, insanları asamadığı için işlevli kullanmadığı adayı satarak nasıl da kendince işlevli hale getirdiği, yükselen yapılarla ve açıklanan rakamlarla gözler önüne seriliyor. Geçmişten intikam almak kılıfıyla bugünü kurtarmaya çalışan iktidarın da "demokrasi ve özgürlük"ten ne anladığı ayyuka çıkıyor.

2 Talan Proje

Özgür Oktay

ozguroktay@meydangazetesi.org

Son dönemde başkanların prestij projelerinin geleceği konuşuluyor. İptal edilecekler mi, edilmeyecekler mi? Söz konusu başkanlardan biri İBB'nin eski başkanı Kadir Topbaş, diğeri TC Başkanı Tayyip Erdoğan. Kadir Topbaş'ın Kabataş'taki Martı Projesi, Erdoğan'ın İstanbul'un Avrupa Yakası'nda büyük ekolojik yıkımlara neden olacak Kanal İstanbul Projesi.

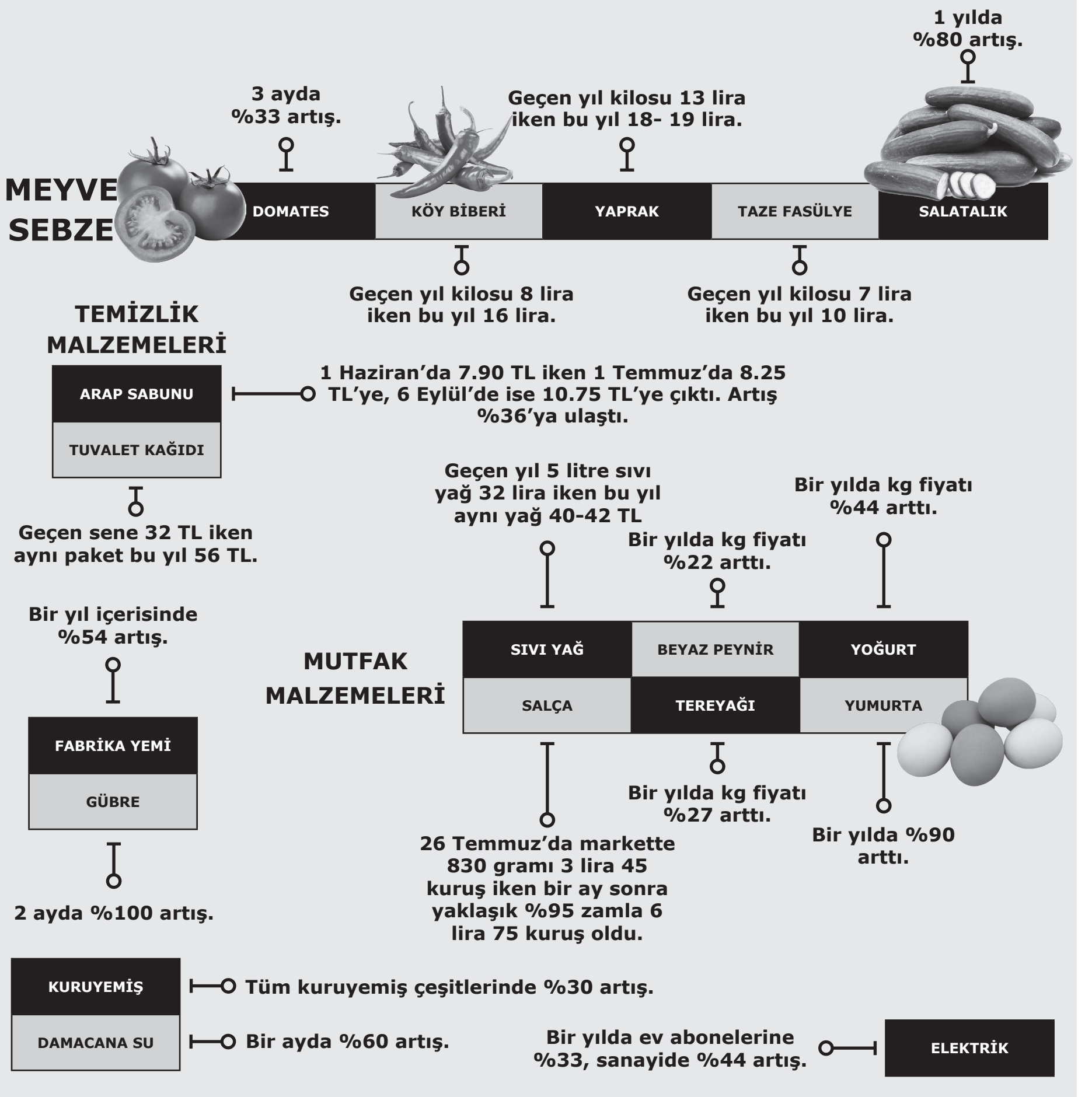
Prestij projelerinden ilki, resmi adı "Kabataş Transfer Merkezi ile İskelelerin Yenilenmesi Projesi" olup kısaca "Martı Projesi" olarak bilinen, İBB eski başkanı Kadir Topbaş'ın "ustalık eserim" dediği proje. İki senedir süren projede bir ilerleme yok. İnşaatı, özellikle yeraltıyla ilgili çalışmalarının zorluğu ve Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile yaşanan anlaşmazlıklar üzerine durma noktasına gelen projenin iptal edilip edilmeyeceği bir süre tartışıldı. Uzun bir zamandır hemen hemen hiçbir aşamanın kaydedilmemesi projenin iptal edildiğini düşündürüyordu. Ancak İBB, karayolunu yer altına alma planından vazgeçildiğini bildirerek projenin değişikliklerle tamamlanacağını açıkladı.

Bölgenin silüetini bozduğu için ciddi şekilde eleştirilen, bölgenin tarihsel dokusunun ve ekolojik dengenin gözetilmediği bu proje, denize dolgu yapılmasını içermesi sebebiyle de ekolojik tahribatlara yol açacak. Belediye başkanının kendi siyasi prestiji için giriştiği bu proje, tabii ki halkın ihtiyaçları neticesinde geliştirilmiş bir proje değil. Yani kentsel mekanın değişimine neden olan başka başka projelerde olduğu gibi Kabataş da birilerinin rantı ve başka birilerinin siyasi çıkarı için talan ediliyor, ekolojik tahribat önemsenmiyor.

Prestij ve rant projelerinin en çılgını ise TC Başkanı Tayyip Erdoğan'ın. İstanbul'un Avrupa Yakası'nın bir bölümünü adaya çevirecek, yeni yerleşim alanları oluşturacak, binlerce ağacın yok olmasına ve eko-sistemin tahrip olmasına neden olacak bu projenin geleceği de Erdoğan'ın bir açıklaması sonrası tartışıldı.

Recep Tayyip Erdoğan, geçen haftalarda ekonomideki gidişatla ilgili olarak nasıl tasarruf yapılacağı konusuna değindiği bir konuşmasında, tasarruf tedbirleri kapsamında yüzde 70-80'i bitmiş projelerin tamamlanacağını, onun dışında yeni projelere başlanmayacağını açıklamıştı. Bu açıklamanın ardından herkesin aklına ilk olarak bir ekolojik yıkım projesi olan Kanal İstanbul gelmişti.

Saha çalışmalarının sürdüğü belirtilen projede daha temel atma işlemlerinin yapılamamış olması, Erdoğan'ın açıklamasının Kanal İstanbul'u da içerdiği iddialarına yol açsa da buna karşılık olarak Yap-İşlet-Devret modeli sayesinde kanalın yapımına devam edileceği iddia edilmişti. Böylesi bir kriz ortamında, paralar suyunu iyice çektiğinde, dışarıdan finansman desteğinin gelip gelmeyeceğini ve tüm bunların ekonomiyi daha fazla etkileyip etkilemeyeceğini hep birlikte göreceğiz.

Açık, Gizli, Stratejik

ZAM

Krizin tavan yaptığı sürece yönelik "bir rahibin etkisinin bu denli olacağı öngörülemezdi" tarzı değerlendirmeler yapılıyor. Söz konusu piyasa küresel kapitalizmle bu kadar ilişkiliyken bunun olacağını öngörmek neredeyse imkansız.

Mesele bir rahibin tutuklanması ve sonradan ev hapsine çevrilen cezasının etkisini tartmak değil; bunun uluslararası siyasi bir denkleme bir etmen olduğunun akıldan bulundurulması. Ve evet, herkesin bildiği üzere bu ABD ve TC arasındaki bir

siyasi krizin somuta bürünmüş hali. Bu siyasi kriz bir kişinin (belki de çok önemli bir kişinin) tutuklanmasıyla ilişkili değil, gerilme eğiliminde olan ABD-TC ilişkilerinde farklı bir aşamanın başlangıcıyla ilişkili. Özellikle Suriye politikalarında, ABD ve TC

stratejilerindeki kopuş bu gerilme eğilimini yaratan etmenlerden.

Bu tarz bir nedenlendirme, iç siyaset-dış siyaset ayrımının her geçen gün ortadan kalktığı bir siyasi konjonktürde her şeyi devlet siya-

setine indirgemek gibi görünebilir. Ancak Suriye'ye ilişkin tüm stratejiler ne kadar siyasetle ilgiliyse ekonomiyle de o denli ilgili. ABD-TC geriliminin aynı zamanda, uyuşmayan enerji politikalarıyla da ilgili olduğu açık.

Bu dış dinamikleri böyle ortaya koyduktan sonra şunu vurgulayalım; özellikle Suriye Savaşı öncesi ekonomik durumun olumsuz gittiği düşünüldüğünde, ekonomik kriz savaş politikasıyla ertelenebilir. Her geçen gün narınleşen dengelerde, kriz herhangi bir nedenle belirebilir. Küresel kapitalist bir piyasada bu denli yoğun ekonomik faaliyette bulunmakla, dönemin sertleşen dış politik konjonktürü birleştiğinde narın dengelerde cambazlık yapmak sadece maharet gerektirmez; aynı zamanda güçlü bir ekonomik ve siyasal konum gerektirir. TC'nin konumu bu durumu karşılamaya yetmedi. Rahip Brunson üstünden yaşananlar, gerilimin kopma noktası oldu.

Bunun sonucunda, geçtiğimiz yıl başında 3,78 liradan işlem gören dolar Ağustos ayının ilk günlerinde 4,90'lı rakamlara ulaştı. Brunson Vakası'yla 6 lirayı aştı. 13 Ağustos'ta en yüksek seviyeye yani 7,23'e ulaştı. 2018'in başından bu yana TL %45 değer kaybetti. Sonuç, ekonomik krizin belirgin bir hale bürünmesi...

Ekonomik kriz söz konusu olunca enflasyonun adını anmamak olmaz. Enflasyon tüm fiyatlarda yaşanan yükseliş anlamına gelmektedir. Hemen hemen her ürünün zamlanmış olduğu düşünüldüğünde enflasyon da hiç olmadığı kadar gündeme geliyor.

Bu, şu demek; her şey pahalılaşıyor.

Açık açık yapılanlardan sanki hiç yapılmamış gibi gizliden, o ürünün gramajını düşürerek yapılan değin artık birçok zammın hayatımıza sokulduğunu biliyoruz. Zam haberlerinin gündemin ilk sırasını aldığı bugünlerde, açıklanmadan yapılan zamlara gizli zam denildiği de görülmekte. Bu tür haberler daha çok yüksek gelen fatura bedellerinin açıklanamadığı, herhangi bir zam haberinin de bilinmediği durumlar için söz konusu olmaktadır. Belirtmek gerekir ki zam yapılması için ekonomik kriz olması da gerekmez, iktidar gerektiğinde ekonomik olmayan nedenlerden de zam yapılabilir.

Açık Zam

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan rakamlara göre tüketici enflasyonu, Ağustos ayında %17,90 ile son 14 yılın zirvesini gördü. Aylık olarak ele alındığında en çok yükseliş yiyecek sektöründe yaşanırken tek düşüş yakın zamanlarda konkordato ve iflas haberleriyle gündeme gelen giyim ve ayakkabı sektöründe yaşandı. Sonuç olarak tüm ürünlerde genel yükseliş oldukça artmış durumda ve enflasyon önümüzdeki sürece damgasını vuracak.

2018 içerisinde, farklı kalemler-

de ürünlere birkaç kez zam yapıldı. Özellikle konut kullanımı, doğalgaz ve elektrik bu tarz ürünlerden. İkisi birbiriyle iç içe, çünkü Türkiye'de elektrik üretiminin %37'si doğalgazdan yapılıyor. 2018 nisanında doğalgaza %9,7 lik zam yapılmışken rahip krizi sonrası ağustos ayında %9 ve eylül ayında da yine %9'luk bir zam gerçekleşti. Sene başında %8 zam yapılmasına karşın elektrik de doğalgaz zamlarından etkilendi ve aynı aylarda önce %2,89, sonra %9 ve en son %9-14 oranında zamlandı.

Doğalgaz ve elektrikten sonra fiyat artışına en çok bakılan ürün akaryakıt. Üçü de farklı sektörel üretimlerin en önemli girdilerinden. Akaryakıtta zam en belirgin haliyle ağustos ayında yaşandı; 30 ila 50 kuruş arasında bir zam yapıldı. Aslında ağustosa kadar da birçok zam yapılmış olmasına rağmen, vergi oranları düşürülerek pompa fiyatlarında dengeleme yapılıyordu. Krizin en belirgin hale geldiği ağustos ayında, bu dengeleme yetmemiş olacak ki akaryakıtta ek zamma gidildi.

Ekmek fiyatlarına yönelik zam, temmuz ayından bu yana gündemde. %15'lik zam, "devlet büyüklerinin" telkinleriyle bir anda uygulanmasa da, farklı şehirlerde ekmek zammı yürürlüğe konulmuş vaziyette. İlaçlara %2,5 zam, sadece doğrudan ilaç alımını değil hastane masraflarını etkiledi. Alkollü ürünlere yapılan, yıl içerisinde 3 seferde olmak üzere toplam %25'lik zamlar, en çok zam yapılan ürün alkollü ürünler gibi gözükse de; Karayolları Genel Müdürlüğü'nün otoyol ve köprü ücretlerine %10 ila %25 arasında ağustos ayında yaptığı tek seferlik zam, diğer zamlar arasında kendini görünmez kılmayı başardı.

Yıl boyunca 3 kez zam yapılan yem fiyatları da, ithal ette şarbon gündeminde fırsatçılık olarak değerlendirilen yerli ete yönelik zam da açık zamların bir başka boyutunu anlamak açısından önemli: stokçuluk.

Ürünü ucuz haliyle stoklayıp piyasadaki fiyat artışlarıyla paralel bir şekilde pahalıya satmak özellikle böyle kriz anlarında sık rastlanan durumlardan. Böylelikle ucuz almış olsa dahi, genel fiyat arttırma eğiliminde, yapılan zammı görünmez kılmaya çalışmak tam bir fırsatçılık. Büyük şirket, küçük şirket farketmeden kriz dönemlerinde başvurulan bu stokçuluk yöntemi krizi fırsata çevirmeye çalışan tam bir kapitalist refleksi.

Gizli Zam

Ana gündem ekonomik kriz olduğunda, sokaktaki gündem de kriz oluyor. Krizle ilgili konuşulan ekonomik ayrıntılar gündelik jargonumuzda girmiş durumda. Girmesi gayet doğal, çünkü bu zamların doğrudan muhatabı ezilenler.

Jargonumuza girmiş zam çeşitlerinden bir başkası, gizli zam. Stokçulukta olduğu gibi süreci fırsata çevirmek için, tüketiciye hissettiril-

meden yapılan zamlardan. Zam yapılmasının herhangi bir şekilde tepki alabileceği düşünüldüğünde uygulanan bu yöntemde, tüketici dikkatli birisi olmadığı takdirde zammın fark edilmesi zordur. Bir ürünün fiyatını değiştirmeden, gramaj oynamalarıyla, tüketicinin daha az miktara aynı parayı vermesini sağlayan gizli zam, özellikle market raflarında gıdadan temizliğe farklı sektör ürünlerinde başvurulan bir yöntem.

Gizli zammın ne kadar kullanıldığıyla ilişkili yakıcı bir örnek yakın zamanda Ankara'da ASKİ tarafından başlatılan yeni bir uygulamayla kendini gösterdi. Hane su tüketimi hesaplanırken 1 aylık zaman dilimi değil de 39 günlük bir zaman dilimi üstünden hesabın yapılmaya başlandığı açığa çıktı.

Durum o kadar vahim ki Ticaret Bakanlığı şikayetlerden dolayı denetleme birimleri kurmak zorunda kalıyor. Denetimler sonucu ortaya çıkan tabloda 680 ürünün gramajıyla oynandığı ve 1296 üründe haksız zam yapıldığı görülüyor.

Örneğin, 1 liraya satılan ay çekirdeği daha önce 75 gramken şimdilerde 40 gram olarak satılıyor. 1 litrelik salça hem 830 grama düşmüş hem de fiyatı artmış durumda. 1000 gramlık beyaz peynir paketleri aynıymış gibi görünen 900 gramlık paketlerde satılıyor. 5 litrelik sular artık 4 litre; 300 gramlık bisküviler 240 gram; 800 gramlık sabunlar 600 gram ve fiyatları yüzde yüz artmış durumda. 6 kg'lık bulaşık deterjanları artık 4 kg olarak satılıyor. Bunlar gizli zam yapılan ürünlerin ufak bir kısmı.

Stratejik Zam

Ekonomik kriz, enflasyon, zam... Tüm bu hengame içinde yaşamlarımızı idame ettirmeye çabalarırken konuşmayı atladığımız bir kısmı göz önünde bulundurmaya açık bir şekilde ihtiyacımız var. Yazının başında da zamlara ilişkin ayrımları ortaya koyarken şunu açık bir şekilde belirttik. İktidarların zam yapmak için ekonomik krize ihtiyacı yoktur. Bunun anlamı nedir? Zam denilen şeyin sadece ekonomik bir denklem içerisinde düşünülmemeyeceğidir.

Mevcut krizin kendini yoğunluklu hissettirdiği dönemde, kağıdın pahalılaşmasıyla orantılı olarak birçok yayınevinin ve gazetenin yayınlarını basamıyor oluşu gündeme gelmişti. Doların lira üstündeki değerinin artması ve kağıdın ithal edilmesiyle ilişkilendirilen durum, arkasında devletin yayıncılık stratejilerine ilişkin uzun bir tarih saklıyor. Devletlerin böyle dönemlerde muhalefetin "yıpratıcı" etkisinden kurtulmak üzere gözden çıkardıkları bu sektör aracılığıyla -ekonomik kriz yaşansın ya da yaşanmasın- stratejik olarak yayınların iktidara uyumlulaştırılması hedefleniyor.

Alkol ürünlerine sene içerisinde yapılan 3 ayrı zammı diğer zamlardan ayıran stratejik yan ise, bunun "makbul" olmayan bir yaşam tarzıyla

ilişkili oluşu. Özellikle iktidarın dinsel değerleriyle uyumlu olmayan buna benzer ürünler üzerindeki fiyat politikasıyla terbiye edilmeye çalışılanlar, dolaylı olarak dayatılan hakim kültürün bir parçası olmaya zorlanıyor.

Ekonomik bir denklemin belki de dolaylı birer parçası konumunda bulunan bu iki örnek, zamların devletin işine başka şekillerde de yaradığını görmek açısından önemli.

Zamlar arttığından beri böyle süreçlerin toplumsal kırılmalara yol açabilecek zamanlar olduğunu söyleyenler, iktidarı devirmek için elverişli olduğunu yazanlar bir noktayı gözden kaçırıyor. Zam halinin toplumda yaratacağı etki, öngörülünün aksine her zaman toplumsal bir isyana yol açmayabilir. Bu durumlarda toplumsal reaksiyonlara baskın siyasal kültür ya da popülist açıklamalar yön verebilir. İçinde bulunduğumuz dönemde devletin OHAL gibi baskı, medya gibi manipülasyon ve gündem belirleme aygıtlarına sahip olduğunu düşündüğümüzde, toplumsal reaksiyonun değil iktidara karşı bir isyana dönüşmesi; tam tersi bir mobilizasyona açık olduğunu görmek gerek. Zammın stratejik kısmı yoğunluklu olarak burayla ilişkili. Kriz döneminde işinden atılma korkusu yaşayan bir işçinin daha yoğun ya da daha az ücrete çalışmayı kabul etmedeki psikolojisi ne ise, toplumsal anlamda içinde bulunan konumu muhafaza etmek adına katlanabilirlik kapasitesinin artması da bu durumla ilişkilidir. Hatta böyle durumlarda manipülatif nedenlendirmelerle milliyetçilik, ırkçılık, dincilik körüklenebilir. Ekonominin kötüye gittiği zamanda işsizliğin temel nedeni olarak gösterilen Suriyeli göçmenler ve onlara karşı girişilen linç, işte bu tarz bir stratejinin sonucu olarak işlemedi. İktidara karşı ses çıkaran farklı kesimlerin bir şekilde ABD-AB ile ilişkilendirilmesi ve bunun üstünden vatan hainliği kampanyalarının başlatılması, yerli ve milli ekonomiye yönelik komplo girişimleri olarak "kriz söylemi"nin yükseltiyor olduğu iddiası bile sadece krizden kurtulmanın yollarını ararken bir oyalama taktiği olarak görülemez. "Böyle bir süreçte muhalifleri de aradan çıkaralım." anlayışının bir parçasıdır bu.

Açığı, gizlisi ya da stratejiği fark etmeksizin zamlar, ezilenleri ekonomik ya da siyasi açıdan baskı altında tutmaya yarayan uygulamalardır. Bu süreçler muhakkak ki önemli süreçlerdir. Bu durumu bir fırsata dönüştürüp popülist söylemlerle geçici değişiklikler yaratabilmek için değil. Bu durumlarda açığa çıkan toplumsal ya da ekonomik ihtiyaçlara çözüm yaratmaya yönelik çabaları daha hızlı ortaya koymak adına önemlidir. Bu yaşamsal örgütlenme gerçekleşmeksizin girilecek bir politik macera bizi en fazla yerel seçimlerde kullanılmak üzere bekletilecek bir politikasyona sürükleyecektir.

Kriz anlarında bir toplumsal devrim fikri, ancak ve ancak o ana gelene kadar toplumda örgütlenerek, yeni siyasal ve ekonomik yapılar oluşturarak gerçekleştirilebilir.

Suriye'de Bütün Yollar İdlip'e Çıkar

Emrah Tekin

emrahtekin@meydangazetesi.org

29 Nisan 2015'te İstanbul Fatih Camii avlusunda bir grubun "kutlama" yapmak için lokum dağıtmasını muhtemelen çoğumuz hatırlamıyoruz. Söz konusu "lokumlu kutlama" Suriye'nin kuzeybatısında bulunan İdlip kentinin cihatçı çeteler tarafından ele geçirilmesi, daha ayrıntıda ise kente bağlı Cısr-eş Şuğur beldesinin İştebrak köyünde cihatçıların gerçekleştirdiği Alevi katliamına atfediliyordu.

2015 yılı, Suriye Savaşı'nda müdahaleci devletlerin bazı hesaplarının sarpa sarma emareleriyle başlamıştı. Ocak ayının sonunda Kobanê'nin IŞİD'den özgürleştirilmesi, IŞİD nezdinde cihatçı çeteler ve onlara açık ya da örtük destek veren devletleri, başka "açılımlar" yapmaya zorluyordu. Nisan ayının sonlarında İdlip kentinin, Suudi Arabistan, Katar ve TC'nin desteğinde kurulan, El Kaide kökenli cihatçı çeteler Nusra Cephesi ile Ahrar-uş Şam'ın da bulunduğu çatı oluşum Fetih Ordusu tarafından işgal edilmesi, Suriye'de Esad yönetimini yıkma hedefinden vazgeçmeyen yukarıdaki devletler tarafından, rejim değişikliği fikrini değiştirme eğilimindeki ABD'ye de bu fikrini tekrar gözden geçirme mesajı içeriyordu.

Aynı yılın Eylül ayında Rusya'nın aktif olarak sahaya inmesi ve 2016'da Halep'in cihatçı çetelerden özgürleştirilmesi sonrası ilan edilen çatışmasızlık bölgeleri, bugün İdlip'te karşı karşıya bulunulan durumun kilometre taşlarını döşedi. Astana Görüşmeleri ile ilan edilen 4 çatışmasızlık bölgesinden biri olan İdlip, cihatçıların yenilgiye uğradığı diğer üç bölgeden, ağır silahlarını bırakmaları karşılığında, ileride belki de Suriye Savaşı'na dair anımsayacağımız sembollerden biri olacak o yeşil otobüslerle taşındığı bölgeydi aynı zamanda. Bu yapıyla İdlip, Şam

yönetimi ve Rusya'nın işbirliğinde zamanı gelince imha edilecek bir cihatçı çöplüğüne dönüştürülürken Suriye'de 2011'den beri terör estiren bu çeteler, geldikleri Türkiye'nin sınırında oluşan bu rezerv alanına sürülerek onları gönderenlere de "alın cihatçılarınızı" mesajı veriliyordu.

Hazin Bir Çılgılık: "Sıkıştık Kaldık İdlip'te"

Devletin yarı-resmi propaganda gazetesi Yeni Şafak'ın muhabirlerinden Yılmaz Bilgen'e ait olan bu sözler bir yanı sıra TC'nin Suriye Savaşı'nda yürüttüğü politikalarının "sıkışıp kaldığı" yeri işaret ediyordu. Aynı ifadelerin detayında Bilgen, Erdoğan'ın danışmanı olarak bilinen ve iktidarın para-militer çetelerinden biri olan SADAT kurucusu Adnan Tanrıverdi'yi bizzat verdiği "bilgilerle" durumun vehametini dair uyardığını, ancak "susması konusunda" tehdit edildiğini belirtiyordu.

Suriye Savaşı'nın başından bu yana canlı tuttuğu bir amaç olarak Esad yönetiminin devrilmesi, 2014'te Kobanê'ye yönelik IŞİD işgal tehdidinden beri de Rojava kazanımlarının gerilemesi için birbirinden farklı sayısız cihatçı çeteyi destekleyen TC'nin şu sıralar İdlip'te de aynı çetelere verdiği destek bir sır değil. Ancak Yeni Şafak muhabirinin, devletten "şimdiye kadar ne yaptıysa onu yapması" yönünde gerçekleştirdiği imdat çağrısına aldığı olumsuz yanıtın nedenini, TC'nin İdlip'te yaşadığı sıkışmışlığın devletler arası ölçekteki yansımaları olarak da okumak gerek. Astana Görüşmeleri çerçevesinde alınan kararlar, bölgedeki varlık nedeni olan "ılımlı cihatçılarla radikalleri" birbirinden ayırma misyonunu hayata geçirmek şöyle dursun; TC, El Kaide kökenli Heyet Tahrir-eş Şam (HTŞ) çetesini terör listesine almayı geçtiğimiz ayın başlarında

akıl etti. Bu ağırdan alınmış kararda, devletler arası diplomaside cihatçı çetelere verilen desteğin gündün güne aşikar hale gelmesi sonucunda oluşan suçluluk psikolojisinin getirdiği bir acelecilik vardır.

İdlip: El Kaide Emirliğinden Selefi-İhvacı Rekabetine

IŞİD'in Rakka ve Musul'u işgal etmesi sonrası ilan ettiği "hilafetin" bir benzerinin, El Kaide uzantısı çetelerce İdlip'te "emirlik" şeklinde hayata geçirilmesi nedeniyle El Kaide emirliği olarak anılan İdlip'teki cihatçı çeteler, yukarıda tasvir edilen bu sıkışmışlıklarının yanı sıra kendi içlerinde de ideolojik bir rekabet halindedir. 2017'nin başında ve yaz aylarında yaşanan, El Kaide kökenli çatı örgüt HTŞ'nin TC sınırları dahil olmak üzere İdlip'in %60'tan fazlasını kontrolüne aldığı "cihatçı iç savaşı" sonrası, cihatçı çetelerdeki bölünme selefi ve İhvacı olmak üzere ideolojik bir vasıf da kazandı. Bu çatışma ve bölünmelerde ise TC izlerini görmek mümkün. 2016 sonlarındaki Halep kuşatması sırasında, TC'nin -muhtemelen İran ve Rusya'ya verilen tavizler paralelinde- burada bulunan bazı çeteleri Fırat Kalkanı bölgesine kaydırması, şu anda HTŞ olarak anılan çete tarafından ihanet olarak nitelendirilmişti. Cihatçı çeteler arasında yaşanan çatışmaların nedenleri arasında, şimdilerde İdlip'te TC tarafından kurulan Suriye Ulusal Kurtuluş Cephesi çatısı altında birleşen Ahrar-uş Şam ve Nureddin Zengi Hareketi başta olmak üzere bazı çetelerin Ankara ile kurdukları ilişki yatıyordu.

Cihatçılar arasında var olan rekabetin ideolojik arka planında ise yine ağırlıklı TC etkisiyle, selefilik/İhvacılık merkezli bir çekişme yatıyor. Savaşın ilk yıllarında El Kaide'nin Suriye kolu Nusra Cephesi iken, terör

listesine alınmamak ve devletlerin silah desteğinden mahrum kalmak için çıktığı isim değişikliği yolculuğunda son olarak Heyet Tahrir-eş Şam adını alan örgüt, selefilik arasında en güçlüsü olarak biliniyor. 2018 başlarında, HTŞ'nin El Kaide'ye olan biatını geri çekmesi ve Eymenez Zevahiri'nin selefilere yaptığı birleşme çağrısı sonrası ortaya çıkan Hurras-ed Din (Dinin Koruyucuları) adlı çete ise El Kaide'nin şu anda ki Suriye kolu olarak görülüyor. İdlip'teki selefi cephe, çeşitli cihatçı çetelerle IŞİD arasında yaşanan çatışmalarda IŞİD'den yana tavır koyan Cund-ül Aksa da yer alıyor. Söz konusu selefi çetelerin, eninde sonunda gerçekleşecek İdlip savaşında, TC'nin İhvacı vekil örgütlerine karşı ortak hareket etmesi mümkün. Ayrıca Çin'in Uygur bölgesinden gelen cihatçıların kurduğu Türkistan İslam Partisi de daha önce yaptığı gibi El Kaide çizgisindeki çetelerle birlikte hareket edebilir.

İdlip'teki İhvacı cephe ise TC'nin, 17 Eylül'de Soçi'de varılan mutabakat sonrası alacağı tavra göre hareket etme eğilimi ağır basarken bu çetelerde var olan Esad yönetiminin devrilmesi fikri, TC ile kurulan ittifakın temeli olarak belirginleşiyor. TC'nin, İdlip'te Suriye Ulusal Kurtuluş Cephesi çatısında birleştirdiği çetelere dair bir diğer tasarrufu ise, bu yapının Fırat Kalkanı ve Afrin işgal bölgelerinde oluşturulan Suriye Ulusal Ordusu ile birleşmesi. Böylece, diğer çatışmasızlık bölgelerinin aksine İdlip'ten gidecek başka yeri olmayan bu çetelere bu bölgelerde yeni kapılar açarak, "sahadan masaya tutunmak" amaçlanacaktır. Selefi cihatçıların, Rusya ve Çin'in İdlip'e müdahale gerekçelerinden olan yabancı savaşçı profiline aksine "yerli ve milli" ağırlığa sahip olan İhvan bağlantılı çeteler, devlet propagandisti kimi yorumculara göre, bu kim-

likleriyle hamileri TC'nin, masada kendi lehine kullanacağı bir argüman oluşturuyorlar. Ancak sahada var olan "ılımlı ile radikal olanın" geçişkenliğe açık pozisyonunun, bu tezi boşa çıkarması muhtemel.

Tahran Zirvesi'ndeki "Davetsiz Misafirler"

Astana Görüşmeleri'nin 3 garantör devleti Rusya, İran ve Türkiye'nin katıldığı toplantıların 7 Eylül'de Tahran'da gerçekleştirilen ayağında, zirvede alınan kararlardan çok, Erdoğan'ın yukarıda bahsi geçen 4 çatışmasızlık bölgesinden 3'ünün, -kendi deyimiyle- "farklı bahanelerle tek tek tasfiyesine" dair yaptığı serzeniş ve başlaması an meselesi olan İdlip'e yönelik kara operasyonunu "cihatçılar adına konuşma ihtamı" pahasına durdurma çabası konuşuldu. Bu durum bir yanıyla, TC'yi -görünmeyen 4. üyesi Suriye olan- Astana Üçlüsü'nden Rusya ve İran önünde truva atı misyonu karşı karşıya bırakırken diğer taraftan Putin'in "bu masada IŞİD ya da Nusra yok, onlar adına konuşamayız" şeklindeki yoruma açık sözleri, bu sözlerin muhatabına dair, iki yıl önceye dayanan bir hatırlatmayı da zorunlu kılıyordu. O dönem (2016 Ekim ayı) hazırlığı yapılan Halep'e yönelik operasyon öncesi Erdoğan, Putin'in kendisinden Nusra'nın bölgeden çıkarılması için "ricacı olduğunu" belirtirken bu ifadeler, TC devletinin söz konusu çeteler nezdinde "üçüncü tarafların ricasını" yerine getirme rezervinin bulunduğu şeklinde bir itiraf niteliği de taşıyordu. Bu sözlerden yaklaşık bir yıl sonra ise İdlip'teki çatışmasızlık bölgesine TSK askerlerinin intikali, Putin'in "masada olmadığını" söylediği söz konusu cihatçı çetenin eskortluğunda gerçekleşmişti. TSK'nin bölgedeki -bir yıl boyunca hayata geçirmediği- varlık nedeni Nusra ardılı HTŞ benzeri cihatçı çeteleri tasfiye iken, burada bulunma hali iç politikaya "Askerimiz İdlip'te" şeklinde sunulurken, içeride hedeflenen toplumsal katmana yönelik işgalci motivasyon diri tutuldu.

Tahran Zirvesi'nde Türkiye, bu tutumuyla Astana Üçlüsü içinde "yerini yadığı" bir özne olduğunu tekrar belirginleştirdi. Savaşın başından bu yana zaten ABD, Suudi Arabistan, Fransa gibi kategorik olarak Rusya-İran bloğunun karşısında konumlanan TC, rejim değişikliği yönünde ABD'nin başını çektiği bloktan Suriye'ye dönük herhangi bir saldırıda ne kadar kaygan bir zeminde durduğunu 2017 yılının Nisan ayında ABD'nin Şayrat Hava Üssü'ne füze saldırısına verdiği destek ve geçtiğimiz Nisan'da Doğu Guta'daki çatışmalar sırasında yaşanan gerilimde yine heveskar bir şekilde ABD saldırılarını onaylamasıyla göstermişti.

Son Savaş Öncesi "İmkansız Görev"

Nitekim zirvenin akabinde Erdoğan'ın Wall Street Journal'a yazdığı, ABD'nin de kullandığı, olası müdahale karşısında oluşacak insani kriz argümanlarıyla dolu makale, bu zemine ne kadar meyyal olduğunu gösterdi. Elinde koz kalmadığında, oyun bozarak kendisine alan yaratan TC'nin bu hamlesi sonrası Putin'le yapılan Soçi'deki görüşme sonrası mutabakat, İdlip'e yönelik saldırıyı şimdilik durdurmuş görünse de TC'nin kucağına bir alev topu bırakıyordu. Soçi'de üstlenilen "imkansız göreve" göre 15 Ekim'e dek, bir yıldır yapılmayan şey yapılarak ılımlı-radikal gruplar ayrıştırılacak. Uzlaşmayarak sonuna dek savaşmayı göze almış cihatçıların varlığı aşıkarken, bu "görevin" nasıl hayata geçeceği herkes için bir soru işareti. Suriye açısından İdlip, eninde sonunda temizlenecek bölge olarak anlam kazanırken, orta vadede bu kazanım, Halep ve İdlip'ten, Şam-Lazkiye hattına uzanan otoyolun açılması olarak somutlaşacak. Rusya ise Soçi'de, ilk kez bir NATO devletiyle askeri anlaşma imzalayarak, hem TC'nin tekrar ABD kampına kaymasının engelledi, hem de İdlip'teki "temizlik işini" gerektiğinde kendisi yapmak üzere TC'ye ihale etti.

Soçi'de İdlip özelinde varılan geçici mutabakat, TC açısından Suriye'deki savaşla yüzleşmeyi şimdilik ertelemiş görünüyor. Ancak aynı gün Suriye hedeflerine yapılan İsrail saldırılarında ve düşürülen rus uçağında görüldüğü gibi, Ortadoğu'da farklı tasarruflara sahip bölgesel ve küresel devletlerin, değişen stratejileri yeni savaşlara kapı aralamaya aday. Bu stratejiler geçerli olduğu oranda ise 2011'de iç isyanlar olarak başlayıp vekalet savaşına evrilen, sonrasında ise devletlerin direkt müdahil olduğu Suriye'de, devletler İdlip üzerinden, savaşta yeni bir aşamaya geçecek.

İran'da Neler Oluyor?

Gökhan Soysal

gokhan@meydangazetesi.org

Devletlerarası gündemde ana başlıklardan birini bu aylarda İran oluşturuyor. Geçtiğimiz Ağustos ayı içerisinde ABD başkanı Trump, İran'la 5+1 ülkelerinin (BM Güvenlik Konseyi Daimi Ülkeleri ABD, İngiltere, Fransa, Rusya, Çin + Almanya) 2015 yılında gerçekleştirmiş olduğu nükleer anlaşmasından tek taraflı olarak çekildiğini açıkladı. Hemen ardından Trump "sadece dünya barışını istediğini" belirttiği tweetinde İran'a karşı uygulanacak yaptırımları açıkladı. Yaptırım açıklamasıyla 2015 yılı itibariyle ambargonun gevşetilmesiyle hareketlenen İran ekonomisi güçlü bir şekilde sarsıldı. Üstelik yaptırımlar 2 ayaklı olup ilk ayağı Ağustos ayında başlayan yaptırımların ikinci ayağı Kasım ayında uygulamaya konulacak. Kasım ayındaki yaptırımlar daha sert geçecek olup Türkiye'nin birinci ham petrol ve ikinci doğalgaz tedarikçisi devlet olan İran'dan petrol ve doğalgaz alımının kısıtlanması, daha doğrusu sifıra indirilmesi hedeflenecek.

Diğer 5+1 ülkelerinin çekilmediklerini açıkladığı anlaşma, ABD tarafından İran'a uygulanan ambargoların gevşetilmesi karşılığında İran'ın nükleer faaliyetlerini kısıtlamasını öngörüyordu. Başkanlığa aday olduğundan beri kısıtlamaları yeterli görmediği için "korkunç" olarak adlandırdığı anlaşmadan çekileceğini vaat eden Trump yeni ambargolarla İran'ı yeni bir uzlaşmaya zorlamayı amaçlıyor.

Ortadoğu'nun güvenliğinin önündeki en büyük engel olarak gördüğü İran'a karşı söylemleri de buna paralellik oluşturuyor. Vaadini gerçekleştirerek iç politikadaki popülist tavrını devam ettiren Trump, daha önceki yaptırımlarının amacı olarak "rejimi devirmek değil İran'ı tutumunu değiştirmeye zorlamak" olduğunu açıklamasına rağmen son olarak "Yönetime geldiğimde, soru İran'ın ne zaman Orta Doğu'ya hakim olacağıydı." dedi ve "Şimdi soru, hayatta kalacaklar mı? Bir buçuk yıldaki büyük fark!" demekten çekinmedi.

Başta Avrupa Birliği üye devletleri olmak üzere içinde TC'nin de olduğu birçok devlet, ABD'nin yeni yaptırım politikası karşı ve uygulamada isteksizler. Bu devletlere karşı Trump son olarak "İran'la iş yapan, ABD ile yapamayacak" diyerek ne kadar ciddi olduğunu tekrar vurguladı. Bu meselede esas sorun, başkan olduğu günden beri hareketlerinin ne olacağı tahmin edilemeyen Trump'ın atabileceği yeni adımların belirsiz oluşu. Özellikle Suriye'de beklenen son olarak Rusya ve İran'ın beraber İdlip'e yönelik hareketi düşünüldüğünde Trump'ın tavrı iyice merak konusu. Son dönemde Trump'ın Kudüs'ü başkent olarak resmen tanıyarak büyükelçiliği Kudüs'e taşıması, ardından İsrail'in Arapça'yı resmi

dil olmaktan çıkarak "birleşik ve bütün" olarak Kudüs'ü başkent olarak yeniden tanımlaması verileri göz önüne alındığında Suriye'de güçlendiği iddia edilen İran'a karşı İsrail'in de Ortadoğu'da yeni kriz doğurucu hareketlerde bulunması bu bağlamda gözardı edilmemeli.

İran'ın tek sıkıntısı ABD'den gelen yaptırım uygulamaları veya yıllardan beri süren İsrail tehditleri değil. Ambargoların kalkmaya başlamasıyla birlikte İran ekonomisi nefes almaya başlamış olsa da istenilen seviyeye gelmediği için çeşitli şehirlerde yolsuzlukların soruşturulması talepli gösteriler, yürüyüşler gerçekleştiriliyordu. Mevcut cumhurbaşkanı Ruhani sıkışmış durumda. "Ruhani lider" Hamaney, ekonomik darboğazdan ABD'nin yaptırımlarını değil cumhurbaşkanı Ruhani'nin yönetimini sorumlu tutuyor. Hamaney ayrıca Trump'ın yaptırımlarla elde etmeye çalıştığı görüşme masasına oturma ihtimalini ABD'ye sahtekar diyerek elinin tersiyle itmiş durumda. AB ülkeleri özellikle Almanya, İngiltere ve Fransa'nın destek sözünü alsın da Ruhani'ye yöneltilen bir diğer suçlama, İran'ın sadece kendi gücüne dayanmayıp Avrupa devletleriyle işbirliği içinde olması.

İran'da yaşanan ekonomik kriz nedeniyle gerçekleşen eylemlerin yüksek sayıda gözaltılarla bastırıldığı düşünüldüğünde, önümüzdeki ayların belki de günlerin İran için hiç de kolay geçmeyeceği açık. TC Devleti'nin de bu durumdan azade olmadığını ayrıca vurgulamak gerekiyor. Başta vurguladığımız gibi TC Devleti'nin petrol ve doğalgaz alımında İran ciddi bir pay oluşturuyor. Petrol alım seçenekleri bakımından TC'nin önünde başka olanaklar varken doğalgazda durum böyle değil. Zaten bunun için İran ile uzun yıllara dayanan sözleşmeler yapılmış durumda. Üstelik TC, doğalgaz alımı yapmasa dahi ödeme garantili sözleşmeler gereği İran'a belirlenen miktarı ödemek zorunda.

Devlet başkanının veya bakanların ambargoya uymayacaklarına yönelik sözleşmelerine rağmen TC'de faaliyet gösteren özel şirketler geçen süre içinde petrol alımını kademe kademe azaltmaya başladı bile. Ama doğalgaz alımında bu olanak yok. Geçen yıllarda uygulanan ambargolarda TC'nin ABD'yle anlaşması gereği doğalgaz alımında muafiyeti vardı ancak Kasım ayında başlayacak yaptırımlar için henüz bir muafiyet de yok. Kısa süre içinde bu yönde bir anlaşma yapılmazsa hem ısınmak için hem de elektrik üretmek için çok önemli bir payı olan doğalgaz dolayısıyla TC Devleti'nde var olan ekonomik krize bir de doğalgaz krizi eklenecek. Söylemeye gerek yok, faturası yine halka çıkacak.

Sosyalizmin Maduro Dilemması

Hüseyin Civan

hcivan@meydangazetesi.org

İşçi yönetimine geçen fabrikaların devlet bürokratlarının kararlarına bağlanması; devlet içinde bürokratik bir kastın oluşması, bu kastın karıştığı yolsuzluklar, kayırmacılık; komünal konseylerin devlet iktidarıyla karşı karşıya gelmesi; kapitalist üretim-dağıtım mekanizmalarının isim değişikliği dışında başka bir değişikliğe uğramamaları; emperyalizm ve dış kaynaklı dış düşmanlar söylemiyle yaratılan ve sürekli kılınan seferberlik hali... Yok, yanlış anlaşılmasın, 1917-1921 arası Bolşevik Parti icraatlarından bahsetmiyoruz! 1998'de Chavez'in iktidara gelişiyle başlayan, ölümü sonrası 2013'te Maduro'nun devraldığı "21. Yüzyıl Sosyalizmi" iddiası adı altında Venezüela'da yaşananlardan bahsediyoruz.

Sosyalist arkadaşların aklına bu kadarı gelir miydi bilinmez; Venezüela Devlet Başkanı Nicolas Maduro, son birkaç yıldır ara ara ama son aylarda sıkça, yaşadığımız coğrafya gündeminde yerini alıyor. Tayyip Erdoğan'ın esip gürlendiği başkanlar arasında değil ama... Sosyalist Maduro'yu eleştirinin bir konusu yapmak bir kenara, medya hem de ana akım medya, övgüler eşliğinde Maduro ve Venezüela sempatisini yükseltiyor.

Nasıl yükseltmesin ki? Başkanlık rejimini resmi anlamda ilk kutlayan, Tayyip Erdoğan'ın politikalarını ABD emperyalizmine karşı girişilmiş bir mücadele olarak kutsayan, kilometrelerce uzak bir coğrafyanın sosyalist lideri Maduro.

Dış destekli iç tehditlere karşı "milli irade"nin sembolü. Suikast ve darbe girişimlerinde bulunmuş, "faiz lobileri protestoları"nın hedefi... Üstelik bir Diriliş Ertuğrul hayranı... Erdoğan'la ne çok ortak noktası var!

Eleştirmek ve Savunmak Arasında Kararsız Kalmak

Yanlış anlaşılmasın, eleştirenler yok değil. Örneğin, yeni başkanlık rejimi kutlaması için geldiğinde, Venezüela dostu sosyalistlerden açık mektuplar dolaştı medyada. Ne tutumunun ne dış politikalarının anti-emperyalizmle ilişkisi olmadığı vurgulandı. Ya da halk hiperenflasyonla boğuşurken, küresel kapitalizmin genç ve popüler girişimcilerinden "milli gurur" Nusret'in lokantasında yakın zamanda yemek yemesini esefle kınayıp "zaten Venezüela sosyalist değildi ki" ilan eden de oldu.

Israrla savunan sosyalistler de yok değil. Bolivarçı/Chavist devrime yönelik karşı devrimci saldırıların,

ABD'nin finanse ettiği muhalefetin, "ekonomi, medya ve şiddet" üzerinden şekillenen komploların hedefinde olmasından dolayı Maduro'nun devrimci bir savaş verdiğini söylüyorlar. %41 katılımlı son seçim galibiyeti üzerinden demokratik bir zafer yalanına kendini inandıranlar, Maduro'nun NEP vari 6 yıllık kalkınma programıyla her sorunu çözeceğine de inanıyor.

Anti-Emperyalizm Pelerininin Sakladıkları

Anti-emperyalizm adı altında ne örtülmeye çalışılıyor? Enerji ve madencilik sektörünün önemli isimlerinin (Chevron, Schlumberger, Halliburton, Barrick Gold) Venezüela'da 40 yıllık ihale aldığı gerçeği; yeni ekonomi planlarının ve yasaların tasarımının bu gerçeğe göre kurgulanacak olması, Maduro'nun önceleri arkadaş ve yoldaş dediği Trump'ın eleştirilmesini engellemek ve ılımlı bir ABD politikası için medyaya verdiği talimatları, devlet şirketi Citgo aracılığıyla bu ABD politikası için yarım milyon dolarlık yatırımı... Sonrasında, milliyetçi petrol takıntısı, politik kayırmacılık ve kurtarıcı önder sevicilikle oluşturulmuş politik bir kültür...

Temel ihtiyaç maddelerinin kıtlı-

ğı, enflasyon, 2014'ten beri devam eden protestolar... Nicolas Maduro isyanı bastırmaya yönelik otoriter ve şiddet yanlısı yöntemler izliyor. Bir yandan da, öz-örgütlü halk terörist, suçlu ya da aşırı sağcı gibi ifadelerle itibarsızlaştırılıyor. Bir yerlerden tınıdık geliyor mu?

Şimdi bu durumun kafa karışıklığını yaşayan sosyalist arkadaşlar için başa dönelim. Maduro yönetimindeki Venezüela ya da tarihin farklı zamanlarında farklı yerlerdeki sosyalist uygulamalar arasındaki benzerlik bize ne ifade ediyor? Örneklerden aynı sonuç alınıyorsa, yöntemde ve bu yöntemi oluşturan ideolojinin kendisinde sıkıntı var demektir. Siyasal hegemonyası dışındakilerin düşman ilan edilmesi, muhalif seslerin bastırılması, yok edilmesi tipik bir iktidar davranışıdır. Siyaseten iktidara ilişkin kaygının ortadan kalktığı bir durumda, uygulanan her politika, her program iktidarı elde tutmaya odaklı bir hale dönüşür. Dahası, yanlış yöntemlerin doğru olduğu iddia edilerek başka otoriter uygulamalar, tekçi yapılar meşrulaştırılır. Maduro'ya ilişkin sosyalistlerin yaşadığı kafa karışıklığı bununla ilişkilidir. Ve anarşizmin iktidar eleştirisi, iktidara karşı mücadelesi ve iktidar dışı yapılar oluşturma çabasının nedeni işte tam da burada yatar.

Türkiye-ABD Krizi

İllüzyon mu, Gerçek mi?

34. ABD Başkanı Dwight David Eisenhower'ın 6 Aralık 1959'da Ankara'yı ziyareti sırasında Ankara sokakları (İKE Eisenhower'in lakabı)

Emrah Tekin

emrahtekin@meydangazetesi.org

Haziran 1945'te dönemin Moskova Büyükelçisi Selim Sarper ile SSCB Dışişleri Bakanı Molotov arasında yapılan görüşme ile açığa çıkan TC-SSCB yakınlaşması sonrası, aynı yılın sonlarında ABD'den Boğazlar nedeniyle alınan nota, ileriki yıllarda TC-ABD ilişkilerindeki seyri belirleyici bir gelişme olmuştur. ABD, askeri kazanımlarının yanı sıra, İkinci Dünya Savaşı'ndan, dünyanın altın stoklarının çoğunluğunu ele geçirerek ve 1944'te Bretton Woods anlaşmasıyla uygulamaya soktuğu dünyadaki para-altın değişim değerlerini dolara endekslenmesiyle ekonomik avantajlarla da çıkmıştı. Türkiye de dünyanın önündeki 50 yıllık dönemi belirleyecek bu yeni dengesinde tercihini ABD öncülüğündeki Batı Bloku'ndan yana kullandı. Erdoğan'ın ABD ile son yaşanan gerilim nedeniyle New York Times'a yazdığı makalede "Kore'de savaştık, NATO'da müttefikiz" şeklinde yaptığı hatırlatmalar, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla TC'nin aldığı bu pozisyonla birlikte gelen ABD'ye yakınlaşmayı işaret ediyordu. Bu yakınlaşma için talep ise, Ortadoğu'da kendisine sadık bir müttefik arayan, bu anlamda Arap dünyasına hakim Mısır'dan, Batı Bloku ile mesafeli Nasır yönetimi nedeniyle vazgeçen ABD'ye bizzat TC'den gelecekti. İlerleyen yıllarda bu yakınlaşma bazı dönemsel krizler hariç genellikle hep diri kaldı ve TC

de ABD'yi Ortadoğu'daki çıkarlarının korunması konusunda mahcup etmedi.

İçinden geçtiğimiz süreçte TC ile ABD arasında yaşanan gerilimi, tarihsel bağlamıyla iki devlet arasındaki bu -yakınlaşma ötesi- sadakat ilişkisi çerçevesinde ele alırken, aynı zamanda ABD'de belirdiği söylenen hegemonya yitimi ve TC'nin bölgesel bir güç olmanın sınırlarını zorlayan heveskarlığı ile değerlendirmek gerek. Türkiye'nin ABD'nin İran ambargosunu kabul etmemesi ve Zarab-Atilla davasında ortaya çıktığı üzere ambargoyu delmesi, gerilim başlıklarından belki de en önemlisi. Bu başlık üzerinden, ABD'nin İran'a yönelik ikinci dalga yaptırımlarının hayata geçeceği önümüzdeki aylarda gerilimin artması beklenebilir. Bu olasılığı tersine çevirecek etken ise TC'nin İdlip operasyonunda Rusya-İran ekseninden uzaklaşması olabilir. ABD ile yaşadığı gerilimi kullanışlı bir iç politika malzemesi olarak gören TC açısından, sadece İran başlığı bile bu gerilimde elinin ne kadar zayıf olduğunu ortaya koyuyor. Zira ABD'nin İran yaptırımları arasında bu ülkeden petrol almamak da bulunuyor. Bu durum, halen ekonomik kriz yaşayan TC'yi bu açıdan daha da zorlarken, petrol alımı konusunda birinci sırada yer alan Rusya'nın konumunu pekiştireceği gibi, kendi-

sini bu ülkeye daha da bağımlı hale getirecek.

Bağımlılık ilişkisinden söz açılmışken, TC'nin 2015'te yaşadığı uçak krizi ve 15 Temmuz Şaibesi sonrası Rusya ile geliştirdiği, ancak dengelerin daha çok Rusya lehine geliştiği ilişki de ABD ile yaşanan gerilim bağlamında ele alınmalı. Rusya'dan satın alınmak istenen Rusya, İran, K.Kore, Suriye gibi NATO dışı devletlerin uçaklarına kör, NATO uçaklarını gören S-400 hava savunma sistemleri, TC'nin ABD'ye, gidecek başka adreslerinin mevcut olduğu yönünde bir hatırlatma niteliği taşıyor. Ancak orta ölçekli, bölgesel bir güç olarak, elinde fazla bir kozu olmayan TC'ye ABD'den verilen karşılık, S-400'lerin olası vuruş menziline ve radara yakalanmama yeteneğindeki F-35'leri satmamak oldu. Ayrıca iki devlet arasında yaşanan gerilimin en az üç yıl öncesine dayandığı bilgisi paralelinde, geçtiğimiz yıl ABD elçiliği çalışanlarının tutuklanması sonrası, ABD Ankara eski büyükelçisi John Bass'ın 2015-2016'da yıllarında Türkiye'de yaşanan IŞİD saldırılarına atfen, "9.5 aydır terörist saldırı olmuyor, bu IŞİD'in terörden vazgeçtiği anlamına gelmiyor, hükümetimizin yakın işbirliğinden kaynaklanıyor." sözleri de ABD'den verilen ve istihbarat paylaşımını işaret eden örtük bir yanıt olarak not edilmeli.

Buzdağının görünen yüzünde Rahip Brunson'ın olduğu, ancak ABD'nin Suriye Demokratik Güçleri'yle Suriye'deki askeri işbirliği temelli kriz, her iki tarafı da iç politikaya malzeme taşıma yönünde motive ediyor. Bu motivasyonun ABD tarafında, Kasım ayında gerçekleşecek ara seçimler bulunuyor. Kongre'deki dengelerin, seçimlerin kaybedilmesi halinde Trump yönetimi aleyhine değişmesi muhtemel seçimler öncesi ABD hükümeti, yaşanan krizi sağ seçmene yönelik propaganda malzemesi olarak sunarak avantaja dönüştürebilir. Krizin TC tarafında ise işlerin o kadar yolunda gitmeyeceğinin işaretleri çoktan belirmeye başladı bile. Bu bağlamda, doların artışına bağlı hissedilen ekonomik krizle birlikte ABD'ye yönelik, karşı yaptırım-misilleme tehditleri mi, yoksa bizzat Berat Albayrak'ın zikrettiği ve sorunu haddinden fazla hafife alan "Kırk yıllık karı-koca bile aralarında anlaşamıyorlar, önce tartışıyor, sonra anlaşılıyorlar" iyimserliği mi gerçeği yansıtıyor?

Belki de yaşanan krizin apaçık ekonomik bedellerine karşın, "ejder meyveli itibarlarından" tasarruf etmeyenlerin daha da yoksullaştıracağı ezilenler, tüm bu yalanların karşısında dipdiri bir gerçeklik olarak duruyordur?

Kentte Kırdan Fark Etmez Elin Toprağa Değsin

Özlem Arkun

ozlema@meydangazetesi.org

Oda, bina, yol, metro, metrobüs ve yine bina. Duman, kir, pas, gürültü... Sıcaklığı çok sıcak; soğuğu daha soğuk. Refüjler, duble yollar, otoparklar, köprüler, köprülülük kavşaklar. Millet bahçeleri, kenara köşeye sıkıştırılmış parklar; AVM'ler, AVM'ler, her yerde AVM'ler... Alışveriş arabaları, reklam tabelaları, tanıtım broşürleri... Mesaj bildirimleri, emojiler, gifler... Hız hız, çok hız, daha da hız! Hormonlu domatesler, GDO'lu ürünler, hibrit tohumlar, şarbonlu hayvanlar, gezmeyen tavuklar, deliren insanlar, deliren toplumlar, deliren kentler...

Siz de mi bunları yaşıyorsunuz her gün? Siz de mi çocuğunuzun domatesle markette tanışmasından muzdaripsiniz? Sizler de mi toz topraktan korkuyor, her şeye karşı alerji geliştiriyorsunuz? Siz de mi mutsuzsunuz, sağlıksızsunuz? Organik pazarlarda mı sabahlıyorsunuz, semt pazarıyla mı idare ediyorsunuz? Yoksa sizler de mi güneşin inip verandalı bir ahşap evin bahçesinde küçücük bir bahçeyle oyalanma hayalleri kuruyorsunuz? Cevabınız evet ise kentte yaşıyorsunuz demektir. Hayır ise yaşıyor sayılmazsınız. Belki ise bir köydesinizdir. Artık köylerin de neredeyse kentleştiğine tanıklık ettiğiniz için gidecek hiçbir yeriniz yoktur. O yüzden sonuncular için tek çare hafta sonu köye gelecek manavı beklemektir... Gerçekten tek çare bu mudur?

Pek öyle değil aslında. Çünkü doğada kır da yoktur kent de; her yer birileri için yuva, her kovuk birileri için ocak olabilir. Kır kent ayrımı yapay bir ayrımdır. Kapitalizm ve devlet istediği için bu böyledir. Bir tasarımdır. Hem de çok kötü, işlevsiz, anlaşılaktan uzak bir tasarım. Ve adaletsizliğin içine sızdığı tüm tasarımlar gibi sac ayakları titreten, bir tekmede alaşağı edilebilecek bir tasarımdır. Fakat önemlidir sahipleri için kentler. Sanayiler, fabrikalar, iş merkezleri hep burada toplanır. Onları işletmeye mahkum edilenler de öyle. İşçi-

ler, kadınlar, çocuklar ve herkes. Kimisi ilişki üretir sabahtan akşama kadar, kimisi araba farı; biri çorba yapar, diğeri paspas yapar bir gökdelenin zemin katında...

Kentler doyurulması gereken obur canavarlara dönüştürülmüştür kırlar için. Tonlarca patates, tonlarca buğday, tonlarca hayvan, tonlarca insan, tonlarca taş ve moloz kurban edilir kentin gazabından korunmak için. Çiftçinin 5 liraya sattığı, kente gelene kadar 25 lira olur. Tüm bunlara rağmen ne çiftçi kazanır, ne çiftçinin ürettikleri ile karnını doyuran. Ama yine de büyür kentler; çevresindekileri soğura soğura büyür, genişler. Her şeyi ve herkesi kendine dönüştürünceye kadar büyüyecektir. Bunu başardığında ise oburluktan patlayıp yok olacaktır elbette. Sıkıntı şudur ki içindekiler ve dışındakilerle beraber çevresinde ne varsa silip süpürecekler bu patlamanın şok dalgaları.

Sözün kısası, kent kent olmaya devam ettikçe sömürmeye ve öldürmeye mahkumdur. Gustav Landauer'in devlet için yaptığı şu yorum kent içinde geçerlidir: "Devlet bir durum, insanoğulları arasındaki belli bir ilişki, onlar arasındaki bir davranış tarzıdır; onu, başka ilişkiler geliştirerek, birbirimize karşı farklı şekillerde davranarak tahrip edeceğiz." Yani kenti işlevi dışında kullanmak, onun içeriğini de değiştirecektir. Buradaki üretim tüketim ilişkilerinin değiştirilmesi, ilişki biçimlerinin değiştirilmesi, kentin doğayla kurduğu ilişkiye müdahale edilmesi... Onun saldırılarının durdurulması kenti de değiştirecektir; kentlileri de.

Madem kır - kent ayrımı yapay bir ayrım, madem kentin kır ile kurduğu ilişki adaletsiz ve olağandışı bir ilişki; neden evimizin balkonunu, yol ortalarındaki refüjler ya da kullanılmayan arazi-ler ihtiyaçlarımızı karşılamak için kullanılmamasın? Karşılıklı Yardımlaşma teorisini ortaya atan P.

Kropotkin, 1800'lerin ortalarında yazdığı Ekmeği Fethi kitabında bu konuya değinmiş, bir devrim sürecinde kırsal kenti besleyemediği durumlarda kentlilerin ne yapabileceğine dair önerilerde bulunmuştur:

"...Toprağın, tarımın ne olduğundan habersiz kentli yurttaşlara, özellikle de büyük kentlerde yaşayanlara gelince, kendilerine, yaşadıkları kentin çevresinde yürüyüşler yapmalarını ve buralarda bağ bahçe işlerinin nasıl yapıldığını gözlemelerini, bu işleri yapan insanlarla konuşmalarını salık vereceğiz; önlerinde yepyeni bir dünyanın açıldığını görecekler. Yirminci yüzyılda Avrupa tarımının nasıl olacağı konusunda belli ölçüde fikir sahibi olacaklar. Ayrıca toplumsal devrimin elinde ne büyük güç olduğunu anlayacaklar. İnsanların topraktan istedikleri her şeyi ondan nasıl alacaklarını öğrendikleri zaman toprağın nasıl cömert olduğunu görecekler."

Kropotkin sadece bununla da yetinmemiş, kitabın son bölümünde "Kentte tarım nasıl yapılır?" a dair pratik cevaplar hazırlamış; seracılık, boş arazilerin kullanımını gibi birçok konuda teknik bilgiler vermiştir.

Bu, biz bugünün insanları için de geçerlidir. Hiçbir şey yapmayanların her şeyi kazandığı bugünün üretim tüketim ilişkisinden çıkmak, kendi ihtiyaçlarımızı karşılamak; mahalle bostanlarında, kent - köy kooperatiflerinde, kolektiflerde buluşmak hem doğal ve gerçek bir şekilde beslenmemizi hem de bizi içine alan bu ekonomik, sosyal ve siyasal çemberden kurtulmamız için ilk adımları atmamızı sağlayacaktır.

Bunun için halihazırda uygulanan yöntemler olduğu gibi yeni yöntemler bulmak ve uygulamak hem yaratıcılığımıza hem de aramızdaki dayanışmaya bağlıdır.

Gerilla Bahçeciliği: Şehirde terk edilmiş -belki de hiç kullanılmı- alanlar, araziler, refüjler sizleri bekliyor. Belediyelerin, kamu arazilerinin, zenginlerin yatırım yapmak için beklettikleri bütün topraklar bizimdir. Bir gece yarısı maskenizi takın, ister etrafı güzelleştirmek için rengarenk çiçekler ekin, ister menemeniniz için domates. Üstelik ulaşılması zor olan noktalar için geliştirilmiş tohum bombalarını da kullanabilirsiniz.

Tohum Bombaları: Toprak ve sudan yoğun ve sert bir çamur hazırlanır. Tohumlarımız bu çamurların içine konulur, çamur yuvarlak bir top haline getirilir. Sonra güneşte kurumaya bırakılan tohumlar, şehri güzelleştirmek için toprakla buluşacakları anı beklemeye koyulurlar.

Apartman Bahçeciliği: İnsanlar arasındaki hiyerarşinin keskinleşmeye başladığı dönemle dikine mimarinin gelişmeye başladığı dönem arasındaki kesişme bir tesadüf değildir. İnsanlığın doğaya sırtını dönüp sanayinin cehennemvari dünyasına adım attığı dönemle aynı dönemdir. Bu dönemin başlangıcında, tıpkı diğer nesnelere gibi insanlar da kentler tarafından kendilerine çekilerek ya hammadde ya da iş gücü olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bundan sonra ortaya çıkan nüfus yoğunlaşması bugüne kadar artarak devam etmiş, artan arazi fiyatları dikey mimariyi bizlere dayatmıştır.

Fakat tüm bunlar burada da güzel bir şeyler yapılamayacağı anlamına gelmez. Balkonda saksılar içinde yetiştirdiğimiz bitkiler bir ailenin ihtiyacını karşılayamayacak olsa da salatalarımızı süsleyecek yeşillikler ekmemek için bir nedenimiz yoktur. İsterseniz balkonunuzu saksılarla donatabilirsiniz. İsterseniz mutfak penceresinin önünü kullanabilirsiniz. Toprak için gece yarısı evin yakınındaki bir bahçeyi ziyaret etmeniz yeterli olacaktır. Tohum içine internete küçük bir araştırmayla doğal atalık tohumlara ulaşmak mümkündür. Ya da daha temelden başlamak istiyorsanız, tadını sevdiğiniz bir meyvenin çekirdeğini kullanmak faydalı olacaktır.

Elbette tek alternatifimiz balkon ya da pencere önleri değildir. Bir çok apartmanın küçük de olsa bir bahçesi bulunur. İkna etmeniz gereken bir apartman dolusu insan olsa da çekinmeyin! Onları da bu işe dahil edin. Temiz gıdaya ulaşmak, beraberce bir iş yapmak, komşularını tanımak herkesin hakkı, herkesin arzusudur aslında. Toprak parçası ne kadar küçük de olsa tarihin her döneminde beraberce yapılan bir iştir bu. Balkonda tek bir domates ile başlayan maceranız neden sonra apartman bahçesine hatta herkesin beraberce işleyebileceği ve karnını doyurabileceği mahalle bostanlarına dönüşmesin?

Mahalle Bostanları: Aslında İstanbul'da yaşayanların oldukça aşına olduğu bir şey kent mahalle bostanları. Yedikule Bostanları, Kuzguncuk Bostanı gibi tanıdık mekanlar İstanbul'da oldukça köklü bir kent tarımı geleneği olduğunu gösterir. Hatta tarihe bakacak olursak Bizans - Roma - Osmanlı dönemleri de dahil olmak üzere İstanbulluların her mahallede kurulan ufak tefek bostanlarla bütün sebze ve meyve ihtiyaçlarını karşıladıkları görülebilir. Her ne kadar o günlerden bugüne sadece birkaç tane bostan kalmış olsa da bunları arttırmak, bu geleneği diriltmek yine bizim elimizdedir. Bunun en güzel örneği ise Taksim Gezi İsyanı sonrasında yaşanmıştır. Birçok mahalle, mahalleli ve yaşam savunucuları ile birlikte kendi bostanlarını oluşturmuştur. Bunların azımsanmayacak bir kısmı Gezi'nin rüzgarı dindikten sonra bile halen sürmektedir.

Her ne kadar son yıllarda yaşadığımız tüm şehirler birer açık hava şantiyesine dönüştürülmüş olsa da herkesin mahallesinde şehrin sahiplerinin gözden kaçırdığı bir iki ufak alan vardır. Hiç olmazsa bir park kenarı illa ki vardır. Beraber çalışacağımız bir avuç toprağı bulduktan sonra ihtiyacımız olan şey biraz tohum, belki bir kürek fakat bol bol dayanışma olacaktır.

Ekonomik, ekolojik, psikolojik, sosyal ve siyasal baskılar kırdan kente tüm canlıları dört bir yandan kuşatıyor. Kırdan yaşayan kenti istiyor. Kentli güneye inmek için para biriktiriyor. En temel gereksinimlerimizden biri olan sağlıklı beslenmek ve sağlıklı yaşamak bize birer lüks olarak pazarlanıyor. Aslında herkesin hakkı olan "en güzel", "en pahalı" ile eşleştiriliyor.

Anarşistler için temel gereksinimlerin neler olduğu, bunların nasıl karşılandığı ve nasıl bölüşüldüğü oldukça önemlidir. Bu yüzden tarih boyunca anarşistler "Devletlerin ve kapitalizmin stratejilerine karşı biz bugüne kadar ne yaptık, bundan sonra ne yapacağız?" sorusunu tartışıp çözümlerini hayata geçirmeye uğraşmışlardır. Dolayısıyla ister kentte olsun ister kırdan, yapılan ve yapılmak istenene basit bir "hobi bahçeciliği" olarak bakmazlar. Biz anarşistler için küresel kapitalist şirketlerin temeline konulan dinamitle, devlete zarar veren her eylemle, bireylerin ve toplumların kapitalizmin kanallarını kullanmadan oluşturduğu adaletli bir üretim-tüketim ilişkisi birbirinden çok da farklı değildir.

Aydın'da JES'e Karşı Direniş Sürüyor

Aydın Efeler'e bağlı Kızılcaköy'de yaşayan halk, jeotermal enerji santrallerine karşı direniş başlattı.

Aydın'daki İkizdere Barajı'na 3 km uzaklıktaki tarım arazilerinde sondaj çalışması yapmak isteyen görevlilerin köye girmesini engelleyen köylüler,

20 günü aşkın bir süredir direnişte.

Ayrıca geçtiğimiz haftalarda valiliğe doğrudan giderek tepki ve taleplerini dile getirmek isteyen köylülerin Efeler ilçe girişinde jandarma tarafından yolları kesilmiş, ilçeye girmelerine izin verilmemişti.

Santrale Direnen Köylüler Kazandı

Bursa'nın Büyükorhan ilçesindeki Karaağz köyüne yapılması planlanan biyokütle santrali, köylülerin mücadelesiyle iptal edildi.

Köylüler, Ocak ayında Satem Enerji tarafından yapılmasına onay verilen santral sebebiyle yaklaşık 80 gündür inşaat alanında eylemdeydi. Çok sayıda tarihi eserin ve mezarlığın bulunduğu arazilerinde santral

yapılmasını istemeyen köylüler, gece gündüz inşaat alanında kamp kurarak inşaatın başlamasına engel oldu. Nöbetler sırasında 3 farklı proje iptali davası açıldı.

Açılan davalar sırasında bölgeye gelen heyet, burada antik yol ve mezarlık gibi çok sayıda antik eserin olduğunu belgeledi ve inşaat durduruldu.

Yaşam Savunucularından Fayton İşkencesine Karşı Eylem

Yaşam savunucuları Eylül ayı başında Büyükkada'da kanlı bir at heykeli dikmiş ve 16 Eylül'de gerçekleştirilecek olan fayton sömürsüne karşı eyleme çağrı yapmıştı.

Büyükkada'da yüzlerce yaşam savunucusunun ve pek çok örgütün katılımıyla gerçekleştirilen yürüyüşte faytona binmeme çağrısı yapıldı. Yürüyüşün ardından okunan basın açıklamasında, atlı faytonculuğun

insan menfaati için yüzlerce atın katledilmesine sebep olan bir yöntem olduğundan bahsedildi.

Atlı fayton yerine elektrikli faytona geçme sözü veren bakanlığın, daha sonra hazırladığı taslakta "en fazla 6 saat" maddesi koymasının atların kölelik statüsünü ve maruz kaldığı işkenceyi değiştirmedini söyleyen yaşam savunucuları sloganlarla eylemlerini sonlandırdı.

Yerleşik ve Göçebe Körtik Tepe

Batman Çayı ile Dicle Nehri'nin tam kesişim noktasında, Bismil ilçesinin sınırlarında, eski adıyla Ancolini, yeni adıyla Ağıl köyünün civarında... Köylülerin Körtik Tepe dediği yani hem çukur hem tepe olan yerin altında bir yerleşim: Körtik Tepe...

Özgür Erdoğan

ozgure@meydangazetesi.org

Belki torunlarının binlerce yıl yaşadığı Hasankeyf ile aynı kaderi paylaşıyor bu yerleşim. İlsu barajının suları altında kalacak belki iki ay belki 6 ay sonra... Hasankeyf ondan daha şanslı diyebiliriz. Çünkü onun için ağıt yakabilecek birileri var, Hasankeyf'e uğrayan herkese "Babamın mezarı sular altında kalacak anlayabiliyor musunuz?" diyen Çoban Ali'si var hiç olmazsa...

Fakat Körtik Tepe'nin son yerleşimcileri ortaçağda burayı terk ettiler. Hele ilk yerleşimcilerinden neredeyse 12.000 yıldan bu yana ses yok. Neyse ki 2000 yılında burada kurtarma kazıları başladı ve dünyanın ilk kalıcı yerleşim birimlerinden biri olduğu düşünülen Körtik Tepe, bünyesinde barındırdığı müthiş bilgi hazinesi ile gün yüzüne çıkarıldı.

Körtik Tepe'de iki büyük kültür evresi tespit edildi. Bir tanesi kalıntıları yüzeyde bulunan Orta Çağ Evresi, bir diğeri ve asıl merak uyandıran kısım olan Akeramik Neolitik Evre. Bulgulara bakılacak olursa

burası M.Ö 10.000'e tarihleniyor, ki bu dönemde henüz insanlık "Neolitik Devrim"i ateşlediği sanılan tarıma henüz geçmemiş. Fakat bununla beraber gelmekte olan uygarlığın tüm ilksel biçimlerini içinde barındırıyor.

Höyükte, çapları 2.30-3.00 metre civarında olan ve doğrudan toprak zemin üzerine inşa edilen 77 tane ev bulunmuş. Ayrıca yapılan kazılarda Akeramik döneme ait 433 iskelet bulunurken bunların büyük bölümü buradaki evlerin altına gömülmüş. Bulunan mezarların 281 tanesinde farklı sayıda ve türde gömü hediyelerinin bulunması ve diğerlerinde bu tarz hediyelerin olmaması ise ekonomik ya da dini hiyerarşinin Körtik Tepe'de gelişmiş olabileceğini gösteren en önemli kanıtlardan biri oluyor. Öte yandan gömü hediyelerinin bulunmuş olması, kişilerin gömülürken ısrarlı bir şekilde uygulanan ritüeller ve ölümlerin bedenlerine kireç ve bunun gibi koruyucu maddelerle sıvanması, burada devamlı ve güçlü bir dini inanış olabileceğine dair kritik kanıtlar sunuyor.

Bununla beraber, burada bulunan bir çok objenin üzerindeki "usta işi" işlemler, döneminin çok çok ötesindedir. Yapılan bezemelerde geometrik desenlere rastlandığı gibi aynı zamanda sıklıkla dağ keçisi, akrep, kuş ve çeşitli hayvan figürleri tekrarlanıyor. Ortaya çıkarılan objelerin işlenmesi kolay olan florit taşından yapıldığı, yongalama ve oymanın da sert bir maden olan obsidyenle gerçekleştirildiği fark edilmiştir. Burada ilginç olan şey ise bölgede obsidyen taşının olmaması ve muhtemelen obsidyenin kilometrelerce öteden sırf bu iş için getirilmiş olmasıdır. Bu da gösterir ki söz konusu topluluk, çevresindeki diğer topluluklarla ilişkisi halinde oldukça sosyal bir yapıya sahiptir, ortada ticari bir ilişki olması muhtemeldir.

Körtik Tepe'yi benzerlerinden farklı kılan şey ise, buranın ilksel insanlar için gelgeç bir konaklama noktası değil kelimenin tam anlamıyla bir yerleşim yeri olması. Peki bu neyi değiştirir? Burada sözü Kazı başkanı Vecihi Özkaya'ya bırakırsak daha iyi anlayabiliriz: "Tarımın keş-

fiyle insanların yiyecek aramaktan vazgeçip bunun yerine yiyecek üretimine başladığı, bunun da yerleşimi zorunlu kıldığı gibi bir kural vardır. Çok genel geçer olan bu kural, Körtik Tepe ile geçerliliğini kaybetmiştir. Burası, bilinenlerin yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Çünkü Körtik Tepe'de avcılık ve toplayıcılık yapıp yerleşik düzende yaşayan bir topluluk var."

Bundan yaklaşık 10.450 yıl öncesine tarihlenen ilksel bir yerleşim, yaklaşık 12.000 eser çıkartılıp müzelerde sergilenmek için hazırlanıyor. Bundan farklı 20.000 obje insanlığın "ilk"lerine dair sorduğumuz sorulara cevap arıyor. Nihayetinde Körtik Tepe Hasankeyf ile beraber en geç 4 ay içinde sular altında kalıyor. Sahi, insan yerleşik yaşama neden geçmişti? Muktedirler onları oradan oraya sürsün diye mi? Yoksa binlerce yıl öncesinin insanların izlerini baraj sularının altına gömsün diye mi?

Sahi yerleşik yaşama neden geçmiştik?

Patika Ekoloji Kolektifi Ekolojik Yıkımların Karşısında

Kapitalizmin ve devletlerin siyasi ve ekonomik çıkarlar uğruna yaşama yönelik durmak bilmez saldırılarıyla ortaya çıkan küresel iklim değişiklikleri; yaşadığımız coğrafyadaki iktidarın ekolojik yıkım pahasına arzuladığı nükleer santraller ve çılgın projeler... Böylesi bir süreçte, yaşamı savunan bir gazete olarak biz de ekoloji mücadelesinde yaratıcı ve etkili eylemlerde bulunan Patika Ekoloji Kolektifi ile gerçekleştirdiğimiz röportajı sizlerle paylaşıyoruz.

Meydan Gazetesi: İsim, büyük ölçüde içerik hakkında bilgiler verir. Bu sebeple "Neden Patika?" sorusuyla başlayalım..

Patika Ekoloji Kolektifi: Ekoloji mücadelesi bizim için, yaşamı savunurken ve yeni bir yaşamı yaratırken izlediğimiz bir yol ve bu yol bir patika aslında. Çünkü patikalar tüm canlılar içindir, patikalarda ayırık otlarına da rastlarsınız böceklerle de... Keçilerin de ayak izleri vardır patikalarda, kaplumbağaların da... Patikaların kenarlarında ezilerek katledilen hayvanlarla karşılaşmazsınız örneğin. Her birimizin ayak izi art arda gelir. Patikalar yürümekten vazgeçmeyenler oldukça şekillenir ve var olur.

Bize göre yol iki nokta arasında bir çizgi değildir. Bu yolda yürürken hepimizin kafasında, başladığımız noktadan daha özgür daha adaletli bir yere varmak olsa da yol bir gitme biçimidir aynı zamanda. Biz ekoloji mücadelesinde araç ve amaçların paralel olması gerektiğine inanıyoruz, böylece mücadele pratiğimizle varacağımız noktayı yaratacağımızı düşünüyoruz. Bu yüzden bu yola "patika" dedik.

Patika Ekoloji Kolektifi nasıl bir örgütlenmedir? Örgütlenme biçimi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Patika Ekoloji Kolektifi yatay bir örgütlenmedir. Kolektifin işleyişinde alınan kararlar, herkesin katılımıyla gerçekleşir. Karara katılan her bir birey sonsuz söz hakkı ile işleyişte yer alır. Bireyler arasında herhangi bir hiyerarşi yoktur. Patikada herkes elini taşın altına sokması gerektiğini hisseder. Bunu da keyifle ve özenle yaparız.

Bununla birlikte kolektif içerisindeki her birey aslında farklı mücadele alanlarında deneyimleri olan yaşamlarını savunma ve dönüştürme çabasında olan bireyler. Bugün ekolojik yıkımların da

faili olan devletlerin ve kapitalizmin her alanda gerçekleştirdiği saldırıların karşısında Patika, bütünlüklü bir mücadele hattını savunur. Yani Patika, bir HES şantiyesinin doğaya, doğadaki canlı-cansız varlıklara olan tahribatı dışında, o şantiyede çalışan ve patronu tarafından sömürülen işçiler içinde mücadele eder. Yaşamın dönüşümü derken çok fazla tüketmeyi değil evlerimizde konserve yapmayı, turşu kurmayı, üretici dayanışma ağları ile yemeyi-içmeyi, ikinci elcilerden giyinmeyi tercih ederiz. Her tercihimiz bu dönüşümün birer propagandasıdır. Kola içmeyiz ya da taşlanmış kot giymeyiz mesela. Çünkü biri içme suyumuzun biri hayatlarımızın sonunu hazırlıyor, biliyoruz. Kapitalist bir yaşamın çatlaklarından filizlenen bir betondelendir Patika. Bu yüzden her yerden hep çoğalacağız, hiç bitmeyeceğiz.

Patika kendisine bir ekoloji örgütü diyor ve bildiğimiz kadarıyla çevreciliğe karşı...

Çevrecilik insan merkezli bir düşüncedir, yani kastedilen; insan ve çevresidir. Ağaçların kesilmesini, hayvanlarının soyunun tükenmesini "önemser" çünkü insanların "konfor alanlarının" sürdürülmesini hedefler. "Sürdürülebilir" enerji kaynaklarını savunur, üretilen enerjinin insanların değil, endüstrinin ihtiyacı olduğunu görmezden gelir. Yine çevrecilik "geri dönüşümü" bir çözüm olarak gösterir, geri dönüşümün aslında bir manipülasyon olduğundan hiç bahsetmez, tüketim kültürünü sorgula(t)maz. Gündelik alışkanlıklarımızı değiştirmeden, sistemi sorgulamadan, "suya sabuna dokunmadan" "doğa dostu" imajını pekiştirmenin yollarını arar. Bu anlayış elbette kapitalizmin de zararsız gördüğü ve desteklediği bir anlayıştır. Biz bu bakış açısını çok sıkıntılı görüyoruz, kesinlikle çevreci değiliz.

Patika yaşam savunuculuğu yapan bir ekoloji örgütü. Hayvanın özgürlüğünden suyun, top-

rağın, havanın özgürlüğüne, tüketim mabetlerine yetmeyecek enerji üretim santrallerinin talanından kentsel dönüşümün rant talanına, bu sömürü sisteminin iktidar merkezli anlayışından mülkiyetçi anlayışına, yani kapitalizme karşı topyekûn oluşturulacak bütünlüklü mücadele ile yaşamı bugünden yaratma çabasıyla düşlüyor ve eyliyoruz. Çevrecilerse sadece birer truva atı.

Patika ne türlü mücadeleler verdi bu zamana kadar?

Yerel halkla birlikte bugüne dek başta Karadeniz olmak üzere coğrafyamızda yapılmak istenen hidroelektrik santrallerinden(HES) nükleer santrallere, termik santrallerden taş ocaklarına kadar yaşamı yok eden enerji şirketlerine karşı mücadeleler verdik. Suyun ticarileştirilmesine karşı çeşitli eylemler ve kampanyalar örgütledik. Yine Patika ismini taşıyan dergimizle rüzgar, jeotermal ya da güneş gibi enerji santrallerinin doğamız için yaratacağı yıkımları ele alan yazılar yayınladık, yeni çıkarılması düşünülen kaya gazını gündemimize alarak bu coğrafyada ilk kez tartışılmasını sağladık, sürdürülebilir enerji ya da geri dönüşüm gibi kavramların asıl yüzlerini teşhir eden incelemelere sayfalarımızda genişçe yer verdik.

Ekoloji alanındaki düşüncelerimizi yaygınlaştırmak için çeşitli platformlarda, oluşumlarda, etkinlik ve festivallerde yer aldık. Ayrıca çeşitli üniversitelerde gerçekleşen panellere katılarak ekoloji başlıklı aktarımlar gerçekleştirdik.

Son dönemde ise ekoloji mücadelesi veren farklı örgütlerin, ekolojik üretim yapan komün ve kolektiflerin de katılımıyla oluşturulan Kır-Kent Ağı buluşmalarına katıldık ve kır-kent ağının kurulmasında yer aldık.

Kır-Kent Ağı buluşmalarından biraz daha bahseder misin? Kır-Kent Ağı ile ne hedefleniyor?

Kır-kent buluşmalarının ilki Temmuz ayında Bergama'da gerçekleşti. Bu buluşmaya ekoloji mücadelesi veren örgüt ve topluluklardan, kolektif bir şekilde ekolojik ilkelerle kendi üretimlerini yapan komün ve topluluklara, şehirlerde tüketim ağları kuran gıda toplulukları ve derneklere kadar birçok farklı bileşen katıldı. Bir tanışma ve tartışma toplantısı olarak gerçekleşen ilk buluşmanın ardından ikinci buluşmamızı Eylül ayında İstanbul'da gerçekleştirdik. Bu buluşmada, yaşamlarımızın ortaklaştırılması, dayanışma ağlarının genişletilmesi ve güçlendirilmesi gibi başlıklara yoğunlaştık. İlk buluşmaya da katılım gösteren Fethiye'den Refikler Komünü ve Bayramiç'ten Zeytinli Ekolojik Yaşam Topluluğu'nun ortak deneyimleri bu dayanışma ağının nasıl geliştirilebileceğine dair pratik bir örnek olarak tartışıldı. Kır-kent ağının ne hedeflediği ve nasıl işleyeceğine dair yürütülen tartışmalarda üretim süreçlerini, tüketim ağlarını ve bütçelerini ortaklaştırmak, yerelerde dayanışma ilişkileri geliştirmek, bütünlüklü bir mücadele hattı kurmak ve yaşamlarımızı dönüştürmek tartışmaların ana hattını oluşturdu. Aslında hedeflenen alternatif üretim-tüketim ilişkilerinin oluşturulması, yaşamla iç içe oluşturulacak yaşamsal bir kültür aracılığıyla kapitalist ve devletli ilişkilerin yıkıcılığından kurtulmak.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Ekolojik uyumla yeni bir yaşamı oluşturmaya bugün her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Bunun için paylaşma ve dayanışma ilişkilerimizi çoğaltmalı ve örgütlenmeliyiz.

Röportaj için teşekkür ederiz. Meydan Gazetesi olarak mücadelenizi selamlıyoruz.

Anarşizm, Coğrafya ve Toplumsal Mücadele

Anarşizmin sadece bir düşünce ve eylem olmasının dışında bilgiye ulaşmakta bir araç olarak da anlamlandırıldığı farklı disiplinlerde, son yıllarda anarşizmin önemini açıklamaya çalışan pek çok çalışma yapıldı. Coğrafya alanında bu tür çalışmalar yapan Simon Springer'ın marksist coğrafyacı David Harvey'le yaptığı tartışmaya daha önce gazetemizde yer vermiştik. Geçtiğimiz aylarda 26A Atölye'nin davetlisi olarak İstanbul'da bir konuşma gerçekleştiren Simon Springer'la anarşizm, coğrafya, toplumsal mücadeleler vb. birçok konu hakkında bir söyleşi gerçekleştirdik.

Radikal coğrafya neden anarşist olmalı? Anarşizm ve coğrafya arasında ilişki kurmak neden önemli?

Makalem, Steem Fook'un 1972 tarihli "Radikal bir coğrafyanın neden Marksist olması gerekir?" makalesine bir cevaptı. Dedim ki marksist olmam gerekmiyor. Radikal coğrafya marksizmin ege- men olduğu bir çalışma alanı durumuna gelmiş ve Harvey, radikal coğrafyanın seyri üzerinde derin bir etkiye sahip olmuştu. Bütün bir alanda tek bir perspektifin baskın olduğu zamanlarda ortaya çıkan durgunluktan kaygılanıyordum. 1960'ların sonlarından itibaren

Marksizm, özellikle Anglo-Amerikan coğrafyada beyaz erkeklerin egemenliğindeydi ve feministler görmezden geliniyordu. Feminist ve anarşist eleştirileri dikkate almaksızın yalnızca bu Marksist mesajda ısrar eden sadece Harvey değil; diğer coğrafyacılar ve diğer Marksistler için de yapılabilecek çok fazla eleştiri var.

Radikal coğrafya diye adlandırdığımız bir şey varsa, Kropotkin ve Reclus'nün coğrafi bir perspektiften anarşizm hakkında yazıyor olması sayesinde. Yüzyıl önce var olan bu anarşizm geleneği nasıl olur da belirgin bir şekilde yok sayılır?

Coğrafyada marksist hegemonyayı kırmak için sence ne yapılmalı?

Sanırım coğrafyada marksizm hegemonyası kırılıyor zaten. Genç akademisyenler artık 10 yıl önce olduğu kadar bile marksizmden ilham almıyorlar. Marksizmin ifade ettiği mekânsal siyasetin sokakta, mahallede ve bütün dünyada olup bitenlerle anarşist mekansal siyaset kadar yakın ilişki içinde olmadığı farkındalar.

Anarşizm, kendi toplumlarımızda olup bitenlerin nabzını tutuyor, çünkü anarşizm pratiğinin kaynağı bu topluluklardır. Öte yan-

dan Marksizm, en başından beri, anarşist bir siyasetin sahip olduğu türden bir gerçekliğe sahip olmadan, teori alanı içinde yer alan bir şeydir.

Akademide kendi bilgi imparatorluklarını yaratan akademisyenler var ve insanları marksist bir yörüngeye itmeye çalışıyorlar. Örneğin doktora tezimin başlığı konusunda komite ile uzlaşabilmek için anarşizm yerine post marksizm koymak zorunda kaldım, çünkü bir doktora tezinin başlığında "anarşizm" olmasını istemiyorlardı.

Son birkaç yıl içinde, marksiz-

min bu tür baskılarını teşhir ettik. Geçen sene başlayan ve her sene yapılacak olan Anarşist Coğrafyacılar Konferansı'nın ilkinin İtalya'da organize ettik ve yoğun bir katılım oldu. Bu ilgiyi, egemen marksist politikanın söylenmemiş çok şey bırakmış olmasına ve marksizmin, özellikle David Harvey'nin mekanı, devlet yanlısı bir politikanın getirdiği ilişki biçimleriyle kavramsallaştırmaya çalışmasına bağlıyorum.

Devlet her zaman en önde ve merkezdedir. Devlet kapitalizme olanak sağlar. Devlet olmadan kapitalizm, kapitalizm olmadan da devlet var olamaz. Tarih bunu kanıtıyor, ne zaman birileri devleti ele geçirip kapitalizmden uzaklaştırmak istese, kapitalizm devletli sürecin içinde kendine bir yer buluyor. Hiyerarşik ilişkilerin temeli budur. Her yönüyle sömürücüdür ve kapitalizmden daha iyi bir sömürü aracı yoktur. Günümüzde marksistlerin bunun üstesinden geldiğini ya da gelebileceğini düşünmüyorum; bunun için bir açıklamaları yok.

Asi Şehirler kitabı çıktığında okudum. Öne sürdüğü mekan politikasına gömülü olarak anarşizme yönelik o kadar fazla çarpıtma vardı ki tepem attı. Bir de tabii ölçek meselesi var. Harvey, bir anarşist projenin imkansız olduğunu ve işe yaramaz bir yerel düşünce olduğunu söylemek için konuyu tekrar tekrar ölçek meselesine getiriyor. Anarşistler Bookchin'in özgür belediyeçiliği ya da Kropotkin'in federalist düşüncelerine işaret ettiğinde ise bu yapıların devlet gibi göründüğünü ve devlet gibi işlediğini söylüyor. Harvey, anarşistlerin bahsettiği yatay örgütlenme biçimlerini, politik coğrafyalarımızdaki hiyerarşilerinin yıkılıp yatay olarak yeniden düzenlenmesi düşüncesini anlamamazlıktan geliyor.

Harvey kendini hep anarşistlerin dostu gibi göstermeye çalışıyor. Ama dikkatli okuyunca, anarşistlere ve genelde anarşizme, anarşist düşünceye karşı derin bir düşmanlığı var. "Devlet nedir?", durup bir düşünelim. Devlet demek polis kuvvetleri demek, kanunlar demek, ordu demek. Kropotkin'in bahsettiği anarşist bir federasyon düşüncesinde bu unsurların hangisi var? Yoklar, yani Harvey bilerek bu çarpıtmaları yapıyor. Ben sadece Harvey'i suçlamıyorum. Bu algı, egosu geniş akademik çevre tarafından sürekli besleniyor.

Neden David Harvey'e karşı kükümlüyor? Marksistler kişilik kültüne öylesine inanıyorlar ki... Bunu bizzat Marx'ın kişiliğinde görüyoruz, sanki döneminde bu konularda düşünen ve yazan tek kişi oymuş gibi. "Author" (yazar) ve "Authority" (otorite) kelimelerinin kökleri ortaktır bildiğiniz gibi, o

zaman yazar nedir? Adım kitapların üstünde yazıyor, bilgiyi toparlayan benim ama düşüncelerimin hepsini sohbetlerden ve ilişkide olduğum topluluklardan edindim. Harvey için de böyle, Marx için de.

Mekan pratiğimizi ve amaçladığımız politikayı düşünürken bu gerçeği hatırlamak, örgütlenme biçimimizi de değiştirecektir. Mesele David Harvey'nin, başka bir akademisyenin ya da politikacının bize ne yapacağımızı söylemesi değil, bizim beraberce bu fikirleri düşünüp değerlendirmemizdir. Bu, marksistlerin öne sürdüğünden tümüyle farklı bir coğrafi tasavvuru ortaya çıkarıyor.

Kitapta commons kavramını kullanıyorsun ama dilimizde bu kavrama ilişkin bir karışıklık var. Farklı siyasi görüşler commons'ı farklı şekilde çevirdiler. Kelimenin gerçek anlamına bakmaya çalıştığımızda komünal ilişki biçimlerine olan yakınlığını görebiliyoruz fakat nedir tam olarak commons?

Bazı açılardan çok açık ve basit bir fikir ama içinde bulunduğumuz kapitalist dünya bu fikri tamamen unutturduğu için karmaşık hale geldi. Temelde commons, Kropotkin'in karşılıklı yardımlaşma ilkesinin coğrafi ifadesi olarak anlaşılabilir.

Literatürün bir kısmında ise dar bir politik tasavvura, yani Henri Lefebvre ve Habermas'ta olduğu gibi özel alan ve kamusal alan kavramlarının içine sıkıştırılmıştır. Özel alan açıkça sermayenin hak iddia ettiği mekanlara işaret ederken kamusal alan halk için, halk tarafından, halkın olan ideal biçimiyle karşımıza çıkıyor ve bu mekana bir müdahale ya da onu sınırlayan bir otorite yok. Gerçekte ise bu mekanlar çoğu zaman devletin kontrolünde. Kamusal alanda sadece devletin etkin olmasını öngören bir politik tasavvurda mekan ile ilgili yapabileceklerimiz sınırlıdır. Ya da düşüncemizi genişletir ve kamusal alanı, komünal mekana dönüştürmek üzere geri almayı tasavvur ederiz ve görmek istediğimiz commons vizyonuna yaklaşabiliriz.

Commons konusundaki karışıklığın bir diğer boyutu ise mülkiyet kavramı. Bu mesele, Kamboçya'daki çalışmamda özellikle kavgasını verdiğim bir mesele. Bu kavga, çok farklı bir coğrafi sahiplik anlayışına sahip olan Kamboçyalı köylülerin her gün yaşadığı deneyimleri yansıtır. Bu anlayış tapu gibi bir belgeye değil, fiili kullanım esasına dayanıyor. Proudhon'un mülkiyet ve zilyet arasında gösterdiği ayırmadaki gibi. Sıradan Kamboçyalı, toprak sahipliğini zilyet olarak algılar; toprağı kim ekiyorsa toprak onundur.

Buna karşılık mülkiyet nedir? Mülkiyet hırsızlıktır, mülkiyetin temelinde egemenlik hakkı düşüncesinin olduğunu söyleyen Proudhon, mülkiyet sahibine tanınan bu hakkın, onun mülkü istediği gibi kullanma ve suistimal etme hakkı olduğunu gösterir. Zilyetin tersine mülkiyet, temelde bir sömürü aracı haline gelir. Mülkiyet, geçmişte kralların kutsallığına dayanırken günümüzde devlete ve onun yasal otoritesine dayanır. Dünyanın genelinde mekan politikası gittikçe daha fazla mülkiyet ilişkilerine sıkıştırılıyor. Bunun arkasında devasa kurumlar var. IMF ve Dünya Bankası kanca attıkları her ülkede kadastro rejimi kanunlarını dayatıyor çünkü bu alan her zaman kapitalizmin beşiği olmuştur.

Commons düşüncesi Kamboçya köylülerinin anlayışına benzer, fakat zilyetlik bireysel değil komünaldır. Toplumun fiili kullanımına dayanır. Kamusal alan commons olarak düşündüğümüzde mülkiyet düşüncesini sürdüren kuvvetlerin ciddi saldırılarına uğrarız, yani devletin saldırısına. İşte yine devlet ve kapitalizmin nasıl birlikte hareket ettiğini görüyoruz. Devlet enine boyuna kapitalizmin içine örülmüştür, bu örgüyü çözmek imkansızdır.

Mahalle düzeyinde commons yaratmak için çabalar görüyoruz. Devletin ve kapitalizmin bizi nasıl koşullandırdığı hakkında büyük bir söylem var. Koşullandırıyor ama bizim hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir etkinliğimiz de var. Bir grup anne-babanın çocuklarına tek başına bakmaya çalışmak ve ücretli kreşlere vermek yerine çocuk bakım kooperatifi örgütlemesi gibi basit bir şey de olabilir bu. Bunun işlemesi için nasıl bir mekan gerekir? Ancak daha yakın ve daha kolektif yaşamaya başladığımızda bu mekanlar mümkün olabilir. Bu şekilde commons düşüncesini yeniden ele alırsak, belirgin bir mekan politikasını görürüz. Zorluk burada başlıyor çünkü dünyamız mülkiyet ilişkileri ile sarılı ve çoğumuz kendimizi dünyaya karşı yalnız bireyler olarak görüyoruz. Yaşamı güzel kılan ise birbirimizle kurduğumuz kalıcı ve güçlü bağlardır. Farklı şekillerde bir araya gelerek mekanlarımızı commons düşüncesini içeren bir anlayışla yeniden düzenlemek, bu bağları kurmakla mümkün olacaktır.

Radikal coğrafyayı başlatan çalışmalarıyla Reclus ve Kropotkin'den bahsettin. Peki ya güncel anarşist coğrafyayı araştırabileceğimiz kaynaklar neler?

Coğrafya konusunda dünyadaki en büyük organizasyon olan AAG'nin 10.000 kişinin katıldığı yıllık konferansında mutlaka birkaç tane anarşist coğrafya oturumu yapıyoruz. Geçen yıl Ulus-

lararası Coğrafyacılar Birliği'nin Moskova ve Bolivya toplantılarında Kropotkin oturumları yaptık. 2016'da Anarşist Coğrafyalar üzerine pedagoji, teori ve direniş üzerine bir üçleme yayınladık, siz de Meydan gazetesinde duyurdunuz.

Şu anda Anarşist Politik Ekoloji üzerine 4 ciltlik kolektif bir çalışmanın içerisindeyim. Ayrıca Anarşist Çalışmalar Ağı'yla ilişkilendiriyoruz ve onların konferanslarına da katılım yüksek. Artık tabu olmayan anarşizmin temellerini inşa etmeye çalışıyoruz ve bu farkındalığı arttırıyor. Bunu kendi uzmanlık alanımız haline getirmeye çalışmak yerine daha fazla insanı dahil etmeye çalışıyoruz.

Bir çok insanın çalışmalarını anarşizm başlığında değerlendirebilirim ama hepsi kendilerine anarşist demiyorlar. Örneğin Doreen Massey'nin kitabı "Mekan'a Dair" coğrafyanın sürekli evrilen bir süreç olduğunu ve bizim onu sürekli yeniden şekillendirdiğimizi gösteriyor. Mekanı yeniden şekillendirenin sadece devlet ya da kapitalizm değil, kendimiz olduğunu ve mekandaki evrimin bizi önceden belirlenmiş bir yere götürmediğini gösteriyor.

Audrey Kobayashi ırk politikaları; Rhys Jones sınırlar, Federico Ferreri ise Kropotkin ve Reclus'nün arşivleri üzerine çalışıyorlar. Anthony Ince, Gerónimo Barrera gibi başka anarşist coğrafyacılar devlet karşıtı coğrafyaları; Richard J. White gündelik hayattaki karşılıklı yardımlaşma ilişkilerini; Ophélie Veron, anarşist feminizmi araştırıyor.

Rojava ve Chiapas gibi coğrafyalar ve buradaki süreçler bizim için önemli. Bu deneyimler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Her iki toplumla da bir bağlantım olmadığı için bir şey söylemem zor. Kamboçya'da yaptığım çalışmada bile politik olarak kendimi dışarıdan biri olarak görüyorum. Ben Kamboçyalı değilim ve onlar adına, onların politik vizyonlarını konuşamam. Toplumlarla kurduğum politik ilişkide kendi görüşlerimi dayatmak yerine onlarla birlikte çalışmayı ve birlikte çalıştığım insanların dünyaya iletmek istediği mesajları dillendirmeyi tercih ediyorum. Aynı zamanda bu hareketler bana ilham veriyor. Bunlar sadece teori değil, çeşitli biçimlerde görünür hale gelen fikirler. Bookchin'in düşüncesinin nasıl benimsendiğine bakın. Bu düşüncelerin belirli bir anlayış içerisinde uygulanıyor olması ne kadar ilham verici.

Röportajın kısaltılmamış tam metnine gazetemizin internet sitesinden ulaşabilirsiniz.

KRİZE KARŞI PAYLAŞ

Olmayan Kriz

Kabine üyeleri aralarında söz birliği etmiş. Kimse ağzına kriz kelimesini almıyor. Tayyip Erdoğan öyle buyurduktan sonra ters de düşmek istemiyorlar. Kişisel gelişim kitapları gibi; olumlu düşünürsen olumlu olur! Eğer kriz yok dersen kriz olmaz. Ya da söylem politikası; söyleme döküp var olmasını istemiyorlar! Medya aracılığıyla krizi öldürmemeye çalışıyorlar!

Eğer para biriminiz bir yıl içerisinde %45 değer kaybediyorsa; %17.9'luk enflasyon, %6.25 faiz artırımı, %15'e varan işsizlik oranları ortaya çıktıysa; farklı ürünlerde değil fiyat artımı yaşanması, gizli stratejik "zam sanatları" oluşturuluyorsa; başkanın damadı Hazine Bakanı ara ara çıkıp kısa, orta ve uzun vadeli programlardan bahsediyorsa; kemer sıkma politikalarının yönetilmesi için Maliyet ve Dönüşüm Ofisi kurulmuşsa; ABD kaynaklı olduğu iddia edilen krize, yine aynı kaynaklı ekonomik danışma şirketi McKinsey ile çözüm aranıyorsa; iş yeri kapatmalar, işten atılmalar, ücretlerdeki genel düşüş artmışsa; ekmekten domatese, elektrikten doğal gaza fiyat değişiklikleri sadece bizi şaşırtmakla kalmıyor ihtiyaçlarımızı karşılayamaz bir duruma geliyorsak... O zaman kriz var demektir. Termodinamiğin birinci yasası; enerji yoktan

var edilemez, varsa da yok edilemez! Tüm bu somut verilerle, krizin olmadığını iddia edenler var olanı yok etmeye çalışıyorlar.

Daha geçen yıl protesto için dolarlarını yakanlar ya da iphone'larını kıranlar, bugün bu gelişmeleri sessizce izliyor. Ne oldu da ekonomimizi bir ABD şirketine devrettik diye de soramayınca kriz olmayıveriyor!

Ama gerçek ekonomik durum hiç de öyle parlak değil. Kendini ekonomide de tek güç olarak belirleyen Erdoğan, varlık fonuna da kendini başkan olarak atayarak günü kurtarmaya çalışıyor. Sıcak para gelmesi uğruna Venezuela ve Katar gibi ülkelerle ilginç ilişkiler geliştirmesi de, imar barışı bahanesiyle ev sahiplerinden gelecek paraya gözünü dikmesi de bundan.

Son seçimler öncesi her bir oyun peşine düşerek "kardeşinizi destekleyin, görün dövizin faizin halini" diyen Erdoğan, şimdi içine girdiği durumdan nasıl çıkacağını düşünüyor. Bugüne dek olduğu gibi şimdi de ekonomideki kötü gidişin kabahatini hep başkalarına yüklüyor. Böylece bir taşla iki kuş vurmanın hesabını yapıyor.

Oysa olmadığı iddia edilen kriz bırakalım teğet geçmeyi, tam da 12'den hedefini vuruyor.

Çünkü bu sistem, ithalatı artırarak dış borcun daha da kabarmasına yol açan, para politikalarındaki uygulamalarıyla dövizin değerini iki katına çıkaran, rantçıya ve köşe dönücüye teşvik veren bir sistem, bu sistem kapitalizm.

Krizden ve Kapitalizmden Çıkış: Yeni Bir Ekonominin Şimdi Yaratılması

Küresel bir kapitalist sistemde, küresel ölçekte bir güce sahip olanların ve sermayeye sahip olanların ezilenlere dayattığı toplumsal bir gerçeklik olarak kriz; ezilenler için işsizlik ve yoksulluk anlamına gelir. Bu yüzden de yoksulluktan, ezilmekten ve krizden kurtuluşun yöntemi kapitalizmden kurtulmayı gerektirir.

İşte bu bağlamda, farklı farklı coğrafyalarda ve dönemlerde ekonomik krizlere karşı kolektif çabalarla gerçekleştirilen yeni ekonomik işleyişler, sadece ekonomik krizin etkilerine karşı değil, tüm bu krizlerin sebebi olan kapitalizmin var olmadığı bir dünyayı yaratmak adına da önemlidir.

Ekonomik krize, kapitalizmin sömürü, yoksulluk ve katliam sistemine karşı uygulanan, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gereken, ko-

1 Mayıs 2012 tarihinde 26A Kolektifi Taksim'de bulunan işçilere 5 bin adet sandviç dağıttı.

ŞMA VE DAYANIŞMA

lektif işleyişe sahip pek çok ekonomik çaba bulunmaktadır.

Yerel üretici birliklerinin, gıda topluluklarının, kentlerde üretim ve tüketim kolektiflerinin, kooperatiflerinin kurulması ve bu toplulukların aralarında oluşturdukları ağlarla dayanışmacı ve kolektif bir şekilde üretim ve dağıtım ilişkilerinin yeniden biçimlendirilmesi bahsedilen ekonomik çabalara en önemli örneklerdendir. Bu yollarla rekabete ve kar etmeye odaklı bir ekonomi yerine paylaşma ve dayanışmaya dayalı, ihtiyaçların giderilmesine odaklı bir ekonomik işleyişin kuruluşu sağlanabilir.

Tüketim ağlarını ve bütçelerini ortaklaştırmak, yerellerde dayanışma ilişkileri geliştirmek, bütünlüklü bir mücadele hattı kurmak ve yaşamlarımızı dönüştürmek, alternatif üretim-tüketim ilişkilerinin oluşturulması, yaşamla iç içe oluşturulacak yaşamsal bir kültür aracılığıyla kapitalist ve devletli ilişkilerin yıkıcılığından kurtulmak.

Tüm bu alternatifler, mevcut ekonomik krizlere karşı çözüm için birer ihtiyaç olduğu gibi, kapitalizmden çıkışın ve yeni bir toplumsal yaşamın örgütlenmesinde uygulamamız gereken yöntemlerdir.

Mülkiyete ve Otoriteye Dayalı Tüm Me-kanizmalara Karşı Örgütlenmeliyiz!

Tabi ki kapitalizmin etkilerinden kurtulmak ya da kapitalizmden çıkış, sadece alternatif ekonomik çabalar üretmekle gerçekleştirilemez. Kapitalizm özgür bir dünyanın önünde engel olan iktidarın biçimlerinden biri olduğu için, kapitalizmden kurtulmayı istemek, diğer tüm iktidar biçimlerine karşı doğrudan politik faaliyetler yürütmeyi de gerektirir.

Bahsedilen politik faaliyetler, giderek yaklaşmakta olan, tüm toplumu -sistemin tamamına karşı çıkma konusunda- pasifize eden (yerel) seçimler değildir. Sözü edilen, sistemi doğrudan hedef alan faaliyetlerdir. Bu alternatif ekonomik işleyişleri güçlendirecek, toplumsallaştıracak, diğer tüm alanlarda gerçekleşen sosyal ve siyasal krizlere direniş gösterecek, bu krizlere çözüm olacak ve sistemin kendisine karşı verilecek bir bütünlüklü mücadeledir. Bu bütünlüklü mücadele de tüm iktidar biçimlerine karşı örgütlenerek gerçekleştirilebilir.

İçerisinde bulunduğumuz ekonomik, siyasi ve toplumsal durum oldukça belirsiz. Ekonomik krize dair konuşulanlar ya da tartışılanlar ört bas edilmek istense de; ekonominin yakın

bir zamanda daha büyük sorunlarla karşılaşacağı aşikar. Hazırlıklı olunması gereken şey, devlet ve kapitalizm dışı bir ekonomiyi kolektif bir şekilde oluşturmanın koşullarını hazırlamaktır. Bu hazırlık, devletin yapay gündemleri dışında, toplumsal muhalefetin örgütlenmesi gereken bir süreçtir. Paylaşma ve dayanışma ilişkilerini örgütsel düzeyde somutlaştırmak ve toplumsallaştırmak gereklidir.

Bizleri bir arada ve ayakta tutacak olan öz-örgütlülüğümüzden başka güvenebileceğimiz hiçbir şey yok. İktidarlar "kriz yok" yalanıyla bizleri bir krizin en derinine sürüklerken; patronlar krizden pay kapmaya ve daha da zengin olmaya çalışırken; yapabileceğimiz tek şey yüzümüzü birbirimize dönmektir; dayanışmayı örgütlemektir.

Devletlerin tarih boyunca yarattıkları ekonomik krizlere karşı yaşamının ve krizden kurtulmanın yolunu yeni bir ekonomik model yaratmakta bulan farklı deneyimlerde olduğu gibi; yapmamız gereken bizleri özgürleştirecek ve kapitalist krizin sıkışmışlığından çıkartacak olan üretim-dağıtım-tüketim kolektiflerini, öz-örgütlülükle oluşturulmuş atölyeleri ve kooperatifleri, paylaşma ve dayanışma temelli ilişkilerle bugünden yaratmaktır.

Cumartesi Anneleri'nin Mücadelesi ADALET İÇİN

1995 yılından beri, gözaltında kaybedilen yakınlarının akıbetlerini öğrenmek ve failerden hesap sormak için her cumartesi günü Galatasaray Meydanı'nda oturma eylemi dü-

zenleyen Cumartesi Anneleri'nin 700. haftada yapmak istediği buluşma, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından engellenmek istenmişti.

1980 darbesinin ilk gözaltında kaybedileni olan Cemil Kırbayır'ın kız kardeşi Fatma Gülmez ile hem bu yasaklama kararı hem de gözaltında kaybedilenler üzerine bir sohbet gerçekleştirdik.

Meydan Gazetesi: 12 Eylül sonrası gözaltına alınan ve kaybedilen Cemil Kırbayır'ın kardeşisiniz. Cumartesi Anneleri olarak kayıpların bulunması için yaz demeden kış demeden yürüttüğünüz mücadele, devletin, ağabeyinizin gözaltında öldürüldüğünü resmen kabullenmesini sağladı. Bize bu süreci özetler misiniz?

Fatma Gülmez: O dönemde, 1980'de, ağabeyim Cemil Kırbayır'ı yanımda gözaltına aldılar. Götürürlerken bana döndü, "üç beş güne kalmaz dönerim." diye moral verdi. "Adalet yerini bulacak. Biz devrimciyiz, devrimciler ölmez, öldürülmez". Bilemedik böyle olacağını. "Adalet yerini bulacak" Ben bu adaleti 30 yıldan fazladır bekliyorum. Adalet gelecek!

Cemil Kırbayır'ı aramaya başladık. O zaman Kenan Evren demişti ki "Oğlunuz kaçtı, firar". Biz inanmadık tabii, yalan söylüyordu.

Sonradan, dönemin başbakanı, şimdiki Cumhurbaşkanı Erdoğan'la görüştük. Annemle beraber görüştüm. Erdoğan bize söz verdi. Annem Berfo Kırbayır'a söz verdi. "Tamam" dedi, "sonuçlandıracağım bunu". Sonuçlanması için devlet arşivlerine girmesi konusunda Zafer Üskül'e (dönemin TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı) emir vermişti. Zafer Üskül dosyaları buldu, inceledi ve ortaya çıkardı ki, "Evet, Cemil Kırbayır gözaltındayken öldürüldü". Cemil Kırbayır'ın devletçe öldürüldüğü kanıtlandı.

Devletin Cemil Kırbayır'ı öldürdüğü kanıtlandı ama Berfo Ana'ya verilen sözler tutuldu mu?

Meclisin raporu ile de tespit edilen işkencenin yapıldığı Kars Dede Korkut Eğitim ve Araştırma Enstitüsü'ne kadar gittik. Her yere baktık. O gün bu gündür Cemil'imiz nerededir, kemikleri nerededir, bulamadık. Dosyasında yazılı olduğu halde katiller yakalanmadı halen daha. Katiller yakalansın diye Galatasaray Meydanı'ndaki betonlarda oturma eylemimizi sürdürdük şimdikiye kadar.

Ben Cemil'in kız kardeşi olarak çocuklarımı evde bıraktım, benim de sağlık sorunlarım vardır ama bir kemiğin peşine düşmüşüm, Cemil Kırbayır'ın kemiklerinin.

Anam ölmeden önce dedi ki, "Kızım beni gömmeyin. Yavrum olmadan, Cemil olmadan beni mezara koymayın". Ama nasıl koymayacaksınız! Bak, 7 yıl geçti hala anama verdiği sözler yerine gelmedi. Şimdi de Cumhurbaşkanı olmuş. Ben burdan sesleniyorum: Ne olur, evladın var! Bir darbe gördük, 80 darbesini de gördük. O darbeleri sen de yaşadın, bunu bize çok görme!

O zaman ağabeyimi askerler götürdü. O askerlerin de anaları vardı. O zaman devleti yönetenler bizi bize kırdırmak istiyorlardı. Cumhurbaşkanı'na sesleniyorum. Verdiği sözleri yerine getirsin, Cemil Kırbayır'ı bulsun, kemiklerini bulsun. Bu anaların elleriyle teslim ettikleri yavrularını bulsun. Bizim yaptığımız kötü bir şey değil.

1995'ten beri sürdürdüğünüz eylem 700. haftadan itibaren İçişleri Bakanlığı'nca yasaklandı. Şimdi yalnızca Galatasaray Meydanı'nda değil, İnsan Hakları Derneği'nin önünde bile açıklama yapmanızı engellemek istiyorlar. Uygulanmak istenen yasaklama kararını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu anaların çektiği çileler nedir? Ben bu betonlara çok mu razıydım? Hastaydım hiç halim yoktu gelmeye ama bir ümit diyerek gelmişken, şu İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun yaptığı işe bak! Polisle bizi karşı karşıya getirdi ve yaşlı analarımızı gözümüzün önünde sürükledi. Bize söyledikleri sözler nedir, ölseydim de bugünleri görmeseydim!

"Yapmayın, etmeyin! Analara dokunmayın! Kardeşlerimizi, evlatlarımızı arıyoruz!" dedim. Oradan bir polis amiri "Ölmek mi istiyorsun? Alın içeri bunu!" dedi. Bir kez daha yıkıldım... Bizi engelleyen polisler emri Soylu vermiştir diye onlara bir şey demedim ama bana "ölmek mi istiyorsun, içeri alın" sözüne yıkıldım. Ağabeyimi de devletin bu şekilde öldürdüğü gerçeği ile bir kez daha karşılaşmış oldum.

Polisin baskısına, sokakları kafes gibi kuşatmasına rağmen başta siz, kaybedilenlerin yakınları olmak üzere Cumartesi İnsanları, cumartesi günleri bir araya gelerek bu yaşağı işlemez hale getiriyor. Bu konuda sizin düşünceniz nedir?

Çocuklarını arayan anaları ve bütün cumartesi insanlarını gözaltına alarak işkence ettiler. Bu insanlar diyorlar ki "kayıp yakınlarıyız". Bize söylenen şey "sesinizi yükseltmeyin". Bize işkence ettiler.

Bütün polisler duysun, burada durmak suçsa ben bu suçu işliyorum, işlemeye de devam edeceğim.

Eylem yapmamızı istemiyorlarsa kayıplarımızı versinler bize. Benim bütün vücudum sızlıyor. Gelsinler ağabeyimi versinler, yoksa benim ne işim var orada. Ben ne diyeyim Soylu'ya. Ben ağabeyimi yitirdim, ben Cemil Kırbayır'ı yitirdim, devrimci birini yitirdim. Ama vicdanımı, dürüstlüğüümü hiç mi hiç yitirmedim.

Yeter, sabrımız da bir yere kadar. Bizim burada bulunma amacımız çocuklarımız, kayıplarımız. Yanlış iş yapıyorsunuz. Ateş düştüğü yeri yakar, be bakan. Sen benim acımı ne anlarsın! Cumhurbaşkanı, senin malın mülkün senin olsun, bana kardeşimi ver! Sevdiklerimizi verin bize!

Son olarak, eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Kanımızın son damlasına kadar, gücümüz yetene kadar bu alanlardayız. Verdikleri sözleri yerine getirecekler! Cemil Kırbayır "adalet" demişti. Adalet yerine gelene kadar, ne zamana kadar sürerse sürsün, ben buradayım, bu alanlardayım.

Faili Meçhul Değil Faili Devlet

Vahap Güler

vahapguler@meydangazetesi.org

Cumartesi Anneleri'nin 700. hafta eylemine gerçekleştirilen polis saldırısı sonrası, uzunca bir süredir unutulmuş ya da mevcut iktidarın dönemsel stratejileri nedeniyle "unutturulan" bir kavramla tekrar tanıştık. 1980'lerin ikinci yarısında başlayan, ancak 1990'lı yılların başlarında ivme kazanan Bakur'daki devlet cinayetlerine verilen genel adlandırmaydı "faili meçhuller."

Toplam 17.000 kişinin katledildiği tüm bu cinayetler, esasen -dünyanın en uzun süreli sivil itaatsizlik eylemini yapan- Cumartesi Anneleri'ne yönelik bu saldırı ve yasaklama ile alenen üstlenildiği halde, faileri "meçhullerde mi" arayacağız? Bu sorunun yanıtını bulmak için aslında herkesçe malum olan failerin itiraf niteliğindeki açıklamalarına bakmak yeterli. Cumartesi Anneleri'ne yapılan saldırının emrini veren İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun "hamisi" ve devletin 2015 itibarıyla müttefiklerinden Mehmet Ağar'ın 1990'lardaki devlet cinayetlerini kast ettiği "devlet için 1000 operasyon yaptık" açıklaması bu itiraflardan sadece biriydi. Yine şimdilerde AKP-MHP iktidar bloğu ile yakınlaşma içindeki dönemin başbakanı Tansu Çiller'in, bu cinayetlerde tetikçilik yapan çeteleri kast ederek söylediği "devlet için

kurşun atan da kurşun yiyen de şerefli" sözü orta yerde dururken faileri "bilinmez" meçhullere göndermek ne kadar gerçekçi?

Devletlerin çeşitli dönemlerde kullandığı gayri nizami harp yöntemleri, bu yöntemlere paralel cinayet şebekelerini de yarattı. Dünyada ve yaşadığımız coğrafyada örneklerine sıkça rastlanan bu şebekelerin resmi anlamda inkar edilen varlıkları, değişen dünya ya da bölge konjonktürüne göre zamanla itiraf edildi. Ancak bu itiraflarda devletin "kutsal varlığına" halel getirilmemesi kriteri temel alınırken söz konusu şebekelerin "devlete rağmen, devlet adına" cinayet işlediği algısı yerleştirilmeye çalışıldı. Bunun dünyadaki en bilinen örneklerinden biri ise 1970'li yıllarda, İtalya'da benzer cinayetlere imza atan Gladio adlı kontrgerilla yapılanmasıydı. Gladio'nun varlığı, 1990'lı yıllarda bizzat dönemin İtalya başbakanına itiraf ettirilirken, söz konusu cinayetler Gladio'ya yıkıldı. 1991'de SSCB'nin yıkılması sonucu Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte farklı devletlerin kurduğu benzer yapılanmalar "sessiz sedasız" lağvedildi ve bu yapıların işlediği cinayetlerde devletlerin dahli görünmez kılındı.

Yaşadığımız coğrafyada da

benzer şekilde devleti aklama pratiği "derin devlet" ya da "faili meçhul cinayetler" söylemleri üzerinden hayata geçirildi. 12 Eylül askeri rejimi, yerini önce Turgut Özal, sonra da Tansu Çiller gibi siyasetçilere bırakırken bir yandan tüm coğrafyada cinayetler işleyen devletin bu kirli sabıkasının, diğer yandan söz konusu siyasetçilerin -liberal kimlikleri nedeniyle- temize çıkarılması gerekiyordu. İşte derin devlet ve faili meçhul gibi söylemler tam bu noktada kullanıma sokuldu. Dahası bu kavramlar muhalefetin önemli bir kesimi tarafından "satın alındı." Uzun yıllar boyunca devletin (İtalya'daki Gladio örneğinde olduğu gibi) varlığını daha sonra kabul ettiği JİTEM gibi çeteler tarafından işlenen cinayetlere "faili meçhul" tanımlaması yapıldı ve gerçek, "meçhule" havale edildi. Ancak meçhul olmayan bir gerçek vardı; o da "temiz eller" operasyonu ve "kahraman" bir savcı ile Gladio'yu deşifre ederken sonrasında G-8 eylemlerine saldırarak Carlo Giuliani'yi katleden İtalya'nın ve aynı yöntemleri sürdüren devletlerin ellerinin ne kadar "temiz" olduğu kadar açıktı. Üstelik bu gerçeği bugünlerde "kahramanlık" söylemleriyle teyit eden devlet politikaları ortadayken aynı gerçeği açıkça söylemekte sakınca yok: "Faili Devlet"!

YALINAYAK

Tecrit İçinde
Tecrit

Abdülmelik Yalçın
melik@meydangazetesi.org

Urfa 2 No'lu T Tipi Hapishanesi'nde annesiyle birlikte kalan astım ve bronşit hastası olan 13 aylık Arin bebeğe ilaçları verilmiyor. Hasta tutsak Cemil İvrendi götürüldüğü hastaneden muayene edilmeden gönderildi. Dört ağır hasta tutsak, doktora gidebilmek için 15 gündür açlık eyleminde. Elazığ T Tipi Hapishanesi'nde çıplak arama işkencesi var. Tiroid kanseri Zeynep Kayra 7 ay içinde alabildiği tek randevuya götürülmedi. 65 yaşındaki ağır hasta tutsak Koçer Özdal Ankara Numune Hastanesi'nde elleri ve ayakları kelepçeyle yatağa bağlı şekilde yaşamını yitirdi. Hasta tutsak Vefa Kartal hapishanedeki hak ihlallerine karşı 87 gündür ölüm orucunda, ailesinin aktardığına göre bilinci kapanmaya başladı. Yüzde 93 engelli, gazeteci Metin Duran, hafızasını tamamen yitirmiş, konuşmıyor ve felçli olmasına rağmen aylardır hapishanede tutuluyor. 7 aydır hapishanede işkenceye uğrayan Uğur Yeloğlu hafızasını yitirdi. Tutsaklar mahkemeye götürülüyor ve SEGBİS dayatılıyor. Tutsaklara tektip saç traş dayatması, tutsaklara kitap-yayın yasağı, tutsaklara su kotası ve daha niceleri...

OHAL'le beraber her gün buna benzer onlarca haberle karşı karşıya geliyoruz. 15 Temmuz darbe girişimi sonrası tutsaklara yönelik çıkarılan KHK'lar ve keyfi uygulamalarla beraber, tutsaklar teslim alınmaya çalışılıyor, tecrit içinde tecrite maruz bırakılıyor. Devlet baskısının yükseldiği dönemlerde, kendi gibi düşünmeyen insanlara yönelik saldırısı sonucu gözaltına alınıp tutuklananlar hep ilk hedef olmuştur. Sadece yaşadığımız coğrafyada değil, bütün devletlerde baskıya karşı direnen ve teslim olmayan tutsaklara yönelik baskı ve işkenceler devletin planı olarak işler. Filistin'den Guantanamo'ya, Arjantin'den içinde bulunduğumuz coğrafyaya tutsaklar baskılara katliamlara karşı açlık eylemleriyle, bedenleriyle direniyor. Dışarıda yaprak sallanmasa dahi, tutsakların direnişi sürüyor. Peki biz ne yapabiliriz?

Tutsaklar ne olursa olsun direnirler, peki biz ne yapabiliriz?

İlk olarak şunu belirtmek gerekiyor ki; hapishanelerin amacı dışarıdan gelen her haberi, her sesi engelleyerek, tutsakları yalnızlaştırarak teslim almaktır. Bu yalnızlaştırmaya karşı bu tecridi ancak onların sesi ve soluğu olarak, yani dayanışmayla kırabiliriz.

Şimdi onların her zamankinden daha fazla dayanışmaya ihtiyacı var. Bizlerden gidecek olan iki satırlık bir mektup, iki satırlık bir selam, bir kitap, bir fotoğraf karesi bile bu tecridi kırıyor. Sevinçle karşılayacaklar.

Bir de mücadele. Hem içeride hem dışarda, içine hapsedildiğimiz bütün hücreleri parçalamak için daha fazla mücadele!

Devletin tutsakları yalnızlaştırarak teslim alma çabasına karşı tutsakların yalnız olmadığını göstermek için onlara mektuplar göndermemiz en büyük cevabımız olacaktır. Bu nedenle Tutsaklarla Dayanışma İniyatifi'nin oluşturduğu kampanyaya dahil olarak dayanışmayı büyütme ellerimizde.

25 Yıllık Tutsaklığın Hikayesi

"İçeri dışarı birbirine girmiş. Her gün sayfa sayfa adliye haberleri okuyoruz. Yazmaktan tereddüt duydum. Acı çeken insanları görünce zoruma gidiyor kendimden bahsetmek. Ama benim davam sadece benim davam değil aslında. Buna inanıyorum..."

Bu cümleler, devrimci anarşist tutsak Umut Fırat Süvarioğulları'nın gazetemize yolladığı 10 sayfalık mektubunun son satırları. Çeyrek yüzyıllık tutsaklığının, kurmaca bir oyun gibi planlanan yargılama-sının, maruz bırakıldığı baskının, tehdidin ve 25 yıllık işkencenin özeti...

Umut Fırat Süvarioğulları, gerçekleştirmemiş olduğu eylemlerden dolayı 2 Eylül 1994 tarihinden bu yana tutsak. Duvarlara slogan yazma ve bildiri dağıtma gibi "suç"lar sebebiyle, çeyrek yüzyıldır özgürlüğünden yoksun...

Umut Fırat Süvarioğulları tarafından yargılama aşamasında reddedilen ifadeler, yanında avukat olmaksızın, işkence ile alınmıştı. Nitekim ifade tutanaklarında imzası olan polislerden birkaçı, daha sonra "işkenceyle adam öldürme"den de suçlu bulunmuştu. Tutsaklığının sebebi olan dava dosyasındaki deliller sadece sanıkların soruşturma aşamasındaki ifadelerine, ifadelerin alındığı sırada çekildiği iddia edilen video kaydına ve polis tarafından çizilen krokilere dayandırıldı. Başka hiçbir delil yoktu; ne bir görgü tanığı ne de işkence altında alınan ifadelerden başka bir şey...

Bunlar ve başka birçok hukuksuzlukla hakkında yapılan yargılama sonucunda, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 12.08.1998 tarihinde verdiği kararla "vatan topraklarından toprak bölmeye yönelik olarak eylem gerçekleştirmek" suçlaması ile Umut Fırat, müebbet ağır hapis cezasına çarptırıldı.

Kesinleşen ceza daha sonra Umut Fırat'ın avukatları tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşındığında; AİHM, mahkeme heyetinde askeri hâkim olması dolayısıyla diğer başvuru sebeplerini incelemeye gerek dahi duymadan "adil yargılanma ilkesinin ihlal edildiği"ne kanaat getirdi.

Ancak gözaltı, yargılama ve tutuklama süreçlerinde işletilen hukuksuzluk, AİHM kararı sonrası da sürdü ve yargılamanın yenilenmesi prosedürü işletilmedi. Avukatlar talep etti, mahkeme reddetti... Defalarca yaşanan bu durum sonunda, bir kördüğümüne dönen yeniden yargılama talebi kabul edildiğinde, Umut Fırat ilk kez 07.04.2016 tarihinde mahkemeye çıktı. Bir kurmaca sonucu tutuklandıktan ancak 22 yıl sonra...

Yeniden yargılamanın ilk duruşmasından beri görülen her duruşmada, tahliye talebi tekrar edilse de, mahkeme talebi reddetmeyi sürdürdü. Kararın açıklanacağı duruşma ise 19 Ekim 2018 tarihine ertelendi. Artık varlığı dahi söz konusu olmayan Devlet Güvenlik Mahkemeleri tarafından "hukuksuzca" işletilen bir yargı süreci ve verilen kararın "hukuksuzluğu" gözler önündedir! AİHM tarafından bile "adil yargılanma ilkesinin ihlal edildiği" bu tutukluluk hali devletin sözde adalet sisteminin resmidir! Bu uygulamanın hiçbir tutarlı dayanağı yok. Bu uygulama sonlandırılmalı, Umut Fırat Süvarioğulları özgürlüğüne kavuşmalıdır!

Vicdani Ret Derneği Eşbaşkanı Merve Arkun'a Soruşturma

VR-DER, 2016 yılında 15 Mayıs Dünya Vicdani Retçiler Günü kapsamında Diyarbakır'da iki günlük bir etkinlik düzenlemiş; etkinlikler kapsamında 15 Mayıs 2016 tarihinde "Amed'in Garnizon Kent Olmasına İzin Vermeyeceğiz" başlığıyla Tahir Elçi Kent Ormanı önünde basın açıklaması ve vicdani ret açıklamaları gerçekleştirmişti.

Hakkında "örgüt propagandası

yapmak" suçlaması ile soruşturma başlatılan dernek eşbaşkanı Merve Arkun, diğer dernek eşbaşkanı Av. Gökhan Soysal ile birlikte İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne giderek ifade verdi. Arkun ifadesinde dünyanın birçok yerinde vicdani retçilerin savaşa karşı mücadele yürüttüğünü belirtti. Vicdani Ret Derneği'nin söz konusu tarihlerdeki açıklamasının da savaşa karşı bir tutum olarak gerçekleştirildiğini belirtti.

2014'teki Vicdani Ret Açıklamasına Soruşturma

28 Aralık 2014'te Roboski Katliamı yıldönümünde vicdani reddini açıklayan Atakan Polat'a açıklamasından ötürü soruşturma başlatıldı. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında vicdani retçi Atakan Polat ifade verdi. İfadeye ayrıca Vicdani Ret Derneği Eşbaşkanı Av. Gökhan Soysal da

katıldı. Suçlamaları kabul etmeyen Polat, vicdani ret açıklamasından bir suç çıkarılmayacağını, adaletsizlikleri vurguladığının üzerinde durdu. Vicdani retçi Atakan Polat, devletin adaleti ve yasalarına değil kendi vicdanına göre hareket ettiğini belirterek hiçbir koşulda askere gitmeyeceğini yineledi.

Vicdani Ret Derneği: Askerliğe Verecek Bir Kuruluşumuz Yok

VR-DER, bedelli askerliğin tekrar yasalması üzerine bir açıklama yayınladı. Bedelli askerliğin seçim döneminde yine servis edildiğine vurgu yapılan açıklamada militarizm ve milliyetçilik kullanılarak halkın mobilize edilmeye çalışıldığını ve bunun için 21 günlük bir hizmet süresi konulduğuna dikkat çekildi.

"Bir önceki bedelli askerlik düzenlemesinde herhangi bir süre askerlik

yapmadan 18 bin lira vererek askerlikten kurtulabilirsiniz dediklerinde askerliğe verecek bir kuruluşumuzun dahi olmadığını vurgulamıştık." denilen açıklama, "Devletin zorunlu askerlik hizmetiyle, banka kredisiyle gasp etmeye niyetlendiği yaşamlarımız için direnmeye, reddetmeye devam ediyoruz. Ölmeye, öldürmeye, zorunlu askerlik hizmetini öğrenmeye ne bir saniye ne de bir kuruş!" denilerek bitirildi.

VR-DER Hrant Dink Ödülleri'ndeydi

Uluslararası Hrant Dink Ödülü'nün 10. yılında düzenlenen 'Geçmişe Bakmak, Geleceği Tasarlamak' konferansı geçmiş ödül sahiplerini bir araya getirdi. Geçmiş yılların ödül sahiplerinin bir araya geldiği, dört oturumdan oluşan konferansta insan hakları, adalet ve özgürlükler çeşitli açılardan

ele alındı. 'İnsan Hakları, Özgürlük ve Eşitlik Savunuculuğu' başlıklı oturumda söz alan 2010 ödülü sahibi Türkiye Vicdani Ret Hareketi'nden Davut Erkan, vicdani reddin yalnızca hukuki bir terim olmadığını aynı zamanında militarizme karşı bir mücadele zemini oluşturduğunu ifade etti.

Flormar İşçisi Kadınlar Direnişin 5. Ayında

Kozmetik firması Flormar'da sendikası oldukları için işten çıkarılan 130 işçinin direnişi 15 Mayıs'tan bu yana fabrika önünde sürüyor. Petrol-İş üyesi di-

renişçi işçiler giderek soğuyan havaya rağmen direniş alanını doldurmaktan geri durmayacaklarını vurguluyor.

Feray Şahin'i Katleden Polise "İyi Hal" İndirimi

Feray Şahin 19 Eylül 2017'de Mersin'deki evinde Özel Harekat polisi Fatih Burak Aykut tarafından tek kurşunla katledilmişti. Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde katilin yargılandığı davanın 6'ncı duruşması görüldü. Daha önceki duruşmalarda Aykut'un, "taksirle öldürme*" iddiasıyla cezalandırılması istenmiş, Feray Şahin'in ailesi ve avukatı ise itiraz ederek Feray'ın "kasıtlı bir şekilde" katledildiğini söylemişti.

İtiraz reddedildi ve devletin yargısı Feray'ı katleden polise "taksirle öldürme" iddiasıyla 6 yıl 3 ay hapis cezası verdi ve bu cezayı, 1/6 oranında "iyi hal indirimi" yaparak 5 yıl 3 aya indirdi.

*taksirle öldürme: dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı bir kusurlu davranış ile "öngörme-yerek" bir kimsenin hayatına son verilmesi.

Yunanistan'da LGBTİ+ Zak Kostopoulos Linç Edilerek Katledildi

Yunanistan'ın Atina şehrinde 21 Eylül'de linç edilerek katledilen LGBTİ+ mücadelesinin bilinen isimlerinden Zak Kostopoulos'un, medyada çıkan haberlerde hırslılık yaparken linç edildiği söylenmişti. Ancak yayınlanan görüntülerle Kostopoulos'un arkadaşlarıyla otururken saldırıya uğradığı ortaya çıkmıştı.

saldırdan kurtulmak için bir kuyumcuya sığındığı, ne yapacağını bilemeyip girdiği dükkanda kilitli kaldığı, oradan çıkmaya çalıştığı esnada camı kırarken yaralandığı, bu sırada ve sonrasında yaralı olmasına rağmen tekmelerin sürdüğü, açık biçimde linç edildiği görülüyor.

Daha önce de çeşitli nefret saldırılarının hedefi olan Kostopoulos'un, görüntülerde

Saldırının ardından polisler tarafından kelepçelenerek gözaltına alınan ve hastaneye götürülen Kostopoulos yaşamını yitirdi.

Kıskançlık Bahanesiyle Boşandığı Eşini Katletti

Muğla'nın Menteşe ilçesinde yaşayan Fulya Arpat, 1 yıl önce boşandığı Turgut Karagöz tarafından katledildi.

Katil, kadını katletmeden önce iki çocuğunu Zonguldak'ta yaşayan akrabalarının yanına götürdü. Muğla'ya döndüğün-

de çocukların velayeti konusunda anlaşmazlık yaşadığı Fulya Arpat'ın evine gitti, uyuyan adını boğarak katletti. Gözaltına alınan Karagöz ifadesinde "boşandığı eşini çok sevdiğini, kıskançlık yüzünden öldürdüğünü" söyledi. Erkeklerin "sevgi"si bu ay da birçok kadının yaşamına mâl oldu.

1 Kadın, 40 Erkek

"Kadınların #Yanındayız"

"Bir örgüte üye yazıldım, hatta kurucusuyum; yardım ve yataklık da edeceğim. Bu örgüt, 40 erkek ve 1 'elebaşı' kadından oluşuyor. Bu 40 erkek, 1 kadının arkasına saklanmış da değil. Yanındalar. 40 erkeğin derdi şu: Türkiye'deki cinsiyet eşitsizliğini azaltmak. Örgüt: YANINDAYIZ Derneği"

Pelin Derici

pelin@meydangazetesi.org

Kurucu üyelerinden gazeteci Uğur Gürses bu sözlerle anlatıyor Yanındayız Derneği'ni; "toplumsal cinsiyet eşitliği" savunusu yapmak üzere yola çıkan ve neredeyse sadece erkeklerden oluşan ilk STK'yı. Kurucu başkanı kadın, kurucu üyelerinin tamamı erkek olan dernek, Türkiye'de "tam eşitlik" sağlanması için erkekleri hedef alan çalışmalar yaparak toplumsal cinsiyet eşitliğindeki dönüşümü hızlandırmayı amaçlıyormuş.

Kim O Kadın?

Gazetemizin 6. sayısında "21. yy'da Teslimiyet Teorileri ve Pratikleri" bölümünde deşifre ettiğimiz TESEV'in (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı), girişimcilik yoluyla kadının iktidara ortak olmasını hedefleyen KAGİDER'in (Kadın Girişimcileri Derneği), seçimle ve atamayla belirlenen tüm karar organlarındaki kadın temsil oranlarını yükselterek kadınların özgürleşebileceğini sanan KADER'in (Kadın Adayları Destekleme Derneği) kurucu üyesi olan Nur Ger, Yanındayız Derneği'nin de kurucu başkanı. Nur Ger, aynı zamanda TÜSİAD'da Kadın-Erkek Eşitliği Çalışma Grubu'na da başkanlık ediyor. TÜSİAD'ın açılımı "Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği" iken Ocak 2018'de "Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği" olarak değiştirilmişti; bu kararda Nur Ger'in ve çalışma grubunun büyük etkisi vardı. Ancak şunu da hatırlatalım; marka değerini korumak için TÜSİAD kısaltması değiştirilmedi. Adamın A'sı, TÜSİAD'ın adam egemen yapısı gibi, aynı kalmıştı. Liberalizmin ekonomik serbestliği özgürlüğün yerini tutar mı, erkek dünyasına kadın eli değdirmek ne kadar özgürleştirir kadınları? Asıl sorular bunlar.

O Erkekler Kimler?

Hepsi alanının ünlü ve önemli isimlerinden oluşan kurucu üyeler, yönetim kurulu, tanidik isimler ve onlar, erkekler: Agah Uğur, Ahmet Dördüncü, Ahmet Ümit, Arda Batu, Ata Selçuk, Bekir Ağırır, Bernard Arkas, Burhan Karaçam, Bülent Gürçan, Cevdet Mercan, Cüneyt Yavuz, Can Ger, Alper Hasanoğlu, Bahadır Kaleağası, Bülent Atuk, Erkan Tozlu, Güven Sak, Ferhat Boratav, Gökhan Öğüt, Gönenc Gürkaynak, Görgün Taner, Hakan Güldağ, Laki Vingas, Mehmet Nane, Mert Fırat, Murat Yeşildere, Murat Yetkin, Ne-

cati Özkan, Okan Yılmaz, Bülent Bayraktar, Sami Kariyo, Selçuk Pehlivanoğlu, Sinan Altun, Soli Özel, Şükrü Ünlütürk, Tamer Saka, Tolga Egemen, Uğur Gürses, Yekta Kopan, Yetik Kadri Mert.

Bu isimlerden Agah Uğur, Borusan Holding İcra Kurulu Başkanı mesela. "İş Yaşamında Ayrımcılık İçeren Söz ve Davranışlardan Kaçınma Rehberi" hazırlayan, kadın-erkek eşitliği için yaptığı projeleri her yıl sonu faaliyet raporuna ekleyerek sosyal sorumluluklu kapitalist karnesine "yıldızlı pekiyi" ekleyen Borusan Holding. Doğanın ve yaşamın talanı konusunda aldığı "yıldızlı pekiyi" anlamak için 7 RES, 1 GES projesinde imzası olduğunu da unutmamak gerek. Bir yandan da Erzurum'un İspir ilçesi Aksu Vadisi'ne HES yapmaya çalıştığı için kapısında eylem yaptığımız holding.

Bir diğeri eski CNN TÜRK Haber Genel Yayın Yönetmeni Ferhat Boratav. CNN Türk'te diğer medya kuruluşlarına göre daha fazla sayıda kadının üst düzey yönetici olduğunu söyleyerek avutuyordu panellerde kimi "kadınlara eşitlik" savunucularını.

Amacımız bu isimleri teker teker anlatmak değil, o kadar yerimiz de yok ama söyleyebileceğimiz bir kaç şey var. Çoğu "patron" bu erkeklerin. İstisnasız hepsi zengin, hepsi ünlü, hepsinin tuzu kuru...

Yine de hepsini bir tutamayız, yıl sonu faaliyet raporunu "sorumluluklu" projelerle doldurmaya çalışan kapitalistlerin yanında, meseleye samimiyetle yaklaştığını düşündüğümüz bir kaç isim de var aralarında. Ama kurunun yanında yaş da yanmaz mı? Yanar. İnsanları evsiz - hayvanları insiz bırakan, işçileri karın tokluğuna kölece koşullarda çalıştıran, dere-lerimizi kurutup can suyumuzu kesenler de var. Bugün bu erkeklerin hepsi, kadınların yanında olduklarını söylüyor. Yaşamın birçok alanında adaletsizliklerin bizzat faili olan bu isimlerin, kadınların özgürleşmesinde nasıl bir payının olacağına bizim aklımız ermedi pek. Ama asıl soruya dönelim.

Sorumuz Eşitsizlik mi?

Biz kadınların sorunu, erkeklerle eşit olamamak değildir. Yaşamın her alanında saldırısına maruz kaldığımız, nefesimizi kesen iktidarın kendisidir sorun. Biz kadınların mücadelesini verdiyse eşitlik değil özgürlüktür. Kadının özgürlüğünün sadece eşitlikten geçtiğini iddia edenler, özgürlükten korkan kapitalistler ve liberaller ya da onlara kananlardır.

19. yy'daki oy hakkı tartışmalarından bu yana seçme ve seçilme, temsiliyet gibi alanlarda sağlanacak eşitliğin, kadınları kendi kararlarını alan siyasi özneler haline getireceği iddia edilmiştir. Peki oy hakkı kazanıldı da ne oldu? Kadınlar özgürleşti mi bir anda? Hayır. Kadın için siyasi bir özne olabilmek seçim sandıklarına indirgend; halbuki siyasi bir özne olabilmek erkeklerden ve erkek egemen kurumlardan siyasi, ekonomik, psikolojik ve cinsel açıdan bağımsız olmakla mümkündür. Kadının özgürlüğü, devletli politikaya dâhil olup alınacak geçici reformlarla gerçekleşemez.

Peki ya ekonomik özgürlük dedikleri "serbestliği" elde ettik de ne oldu? Eşit işe eşit ücret verdiler de ne oldu? İşine gidip para kazanmak için çalışan, eve dönüp evin işleyişi için çalışan; yani iki kere çalışan olmadık mı? Kadının özgürlüğü, liberalizmin serbestlik anlayışıyla ve erkeğin bulunduğu statüye erişerek gerçekleşemez.

Ve kadınların özgürlüğü, erkeklerin onlara "yanındayız" diyerek eşitleşmeyi savunduğu kampanyalarla da değil; ancak kadınların el ele verip özgürlük için beraberce yürümesiyle gerçekleşebilir.

Erkekler Toplumsal Cinsiyet Meselesine Karışmasın mı?

Erkeklerin toplumsal cinsiyet meselesine dair söz söylemesi, bir şeyler yapmaya çalışması elbette olumludur. Ancak belirleyici olan sözün ya da eylemin var olması kadar içeriğidir de. Eleştirelim içerikteki sıkıntılara dair, anlatalım biraz.

Bir iktidar formu olan ataerki tarafından kurgulanan erkeği tek başına suçlamak, elbette iktidarın yarattığı adaletsizliklerin çözümü olamazdı. Kadın mücadelesi, ataerkinin kadın/ezilen ve erkek/ezen diye iki cinsiyeti sürekli kurduğunu gözler önüne serdi; diğer cinsel yönelimler ise zaten yoktu iktidarın kurguladığı toplumsal cinsiyet rollerinde. "İktidarın vücut bulmuş hali sensin, sen iktidarsın."

denilen erkeğe "Erkek olmanın hakkını ver." baskısı ve her an sistemin dışına atma tehdidi ile sürekli bir gözdağı verildi. Erkeğe, onun da sistemin mağduru olduğunu söyleyense -duyduğu bütün öfkeye rağmen-kadını, kadın mücadelesiydi.

Hal böyleyken bir grup erkek bu rolleri yıkmak için yola çıksa anlarız. Bu rollerin yaşamlarında sebep olduğu adaletsizliklere çözüm arasa anlarız. Doğduklarında onlara verilen mavi kimlikle belirlenen karakterlerine ve kurdukları ilişki biçimlerine yoğunlaşsalar anlarız. Mesela sünnet meselesi. Bir araya gelerek sünnetin onlarda ve onların çocukluklarında nasıl bir travma yarattığını konuşabilseler, sünnetin gerekli olup olmadığını tartışsalar anlarız. Bıyıkları sakalları çıkmadı diye nasıl bunalıma girdiklerini, küpe taktıkları için nasıl aşağılandıklarını hatta mahalle baskısı yüzünden 60 yaşına kadar saçlarını uzatmak isteseler de uzatamama hallerini konuşsalar.. Mesela asker olmanın erkek olmak sayıldığı, vatanın namusunun da koruyucusu olmanın ağırlığını, bu ağırlığı taşıyamayıp anti-sosyal kişilik saptamasıyla dışlanmayı tartışsalar çok ama çok güzel olurdu. Tüm bu yazdıklarımızın sebep ve sonuçlarına, en önemlisi de bu durumları ortadan kaldırma yöntemlerine yoğunlaşsalar anlarız. Baba-abi-eş rollerinden kurtulmaya kafa yorsalar; gündelik yaşamın işleyişini etraflarındaki kadınların omuzlarına bırakmak yerine birlikte yapmayı öğrenseler.. Yemek yapmayı yada bebek bezi değiştirmeyi, vb. öğrenmeye niyetlenseler mesela, anlarız. Anlamakla kalmaz, her türlü dayanışmayı da gösteririz. Bunları yaparken erkekliği reddeden erkeklerin de yani eşcinsellerin de yanında olacaklarını, bu özgürlük mücadelesinde dayanışma ilişkileri kuracaklarını vaat etseler, daha da saygı duyarız.

Ama bu 40 erkek kalkmış diyor ki: Kadınların yanındayız! Olmayın. Bir fark edin önce, yürürken sizin de şakırıyor zincirleriniz. Belki bizdeki zincirler kadar ağır değil, büküyor belinizi ama hareket kabiliyetinizi etkiliyor. Yani kadınları ekonomik alanda kendinizle eşitleyerek kurtarmak illüzyonu yerine siz de zincirlerinizden kurtulmaya bakın. Yanındayız demeyin, yanımızda olmayın. Bir de iktidarın adaletsizliklerinin sürdürücüsü olup sakın karşımıza çıkmayın; bu gerçekten çok önemli.

Namme'den Mektup Var Kadınlar Dayanışmaya!

"Tek suçlu ben miyim?" diyor Namme Öztürk, 8 celsedir "sanık" olarak yargılandığı davanın son duruşmasında. "Boşanmak bizde yok" diyen ailemin; defalarca şiddet görerek gittiğim karakoldan "Olur böyle şeyler" diyerek beni kovan polislerin hiç suçu yok mu?" diye soruyor. Yıllarca evli olduğu erkeğin tacizine, tecavüzüne, şiddetine uğrarken bunu görüp de görmemeye; duyup da duymamaya çalışan bütün insanlara soruyor.

Namme, yıllardır kendisine sistematik işkence uygulayan ve son olarak da öldürme teşebbüsünde bulunan eski eşi Kazım Aydemir'i öldürdüğü için tutuklu ve hapisshanedede şimdi. "Öldürmeseydim o beni öldürecekti" diyor. Ve tüm kadınları 12 Ekim tarihinde İstanbul Karatal Adliyesi'nde görülecek davaya çağırıyor.

Hep beraber görelim ve duyalım bu çılgı. Kadın dayanışmasının yaşattığı bir güzel örnek daha Namme ve çocukları olsun. Namme'nin Meydan Gazetesi'ne yazmış olduğu umut dolu mektubunu sizlerle paylaşıyoruz.

Umutsuzluğumun tüm hayatımı ele aldığı, soluduğum nefesin yaşamama yetmediği, kendimi ifade edememenin, anlaşılmanın ağırlığında ezilirken bu zorlu süreçte rehberim olan güzel insanlara; önyargısız, empati duygularıyla yaklaşan tüm dostlara kucak dolusu sevgi ve saygılarla MERHABA.

Hayatımın neresinden başlayıp anlatmak gerekir bilemiyorum. Hiç yaşamamış olmayı çok istedim. Ama hayat her zaman istediğimiz gibi ilerlemediği gibi hayat tecrübelerimizi acı anılarımızla ediniyoruz maalesef. Evliliğimin ilk yıllarından itibaren fiziksel, cinsel, psikolojik şiddetle karşılaştım. Ve bana bu zulmü hak gören severek evlendiğim, aşık olduğum adam. Hamileliğimin ilk aylarından doğum anına kadar şiddetin her türlüşünü gördüm. Bu sebepten her annenin çocuğu bir mucizedir ama benim mucizem çok daha büyük. O kadar dayağa rağmen inatla dünyaya gelmek istedi bebeğim.

Öğretilmişti, alıştırılmıştı "erkek aldatır". Maalesef bunu kabullenmiştim de. Fakat kaç aldatan erkek eve gelip çocuğunun annesinin gözünün içine baka baka başka kadınlarla yaşadığı fantaziyi, aldığı zevki anlatacak kadar acımasız olur. Gecedan başlayıp sabahlara kadar biz de uyuyamadık demelerine utancımdayan vereceğim cevabım olmuyordu. Nasıl diyebilirdim "evde temizlik yaparken plastik kadın cinsel organı buldum ve çöpe attım" Onun olduğunu, onun satın aldığı, kredi kartı slibinin kutuda olmasına rağmen sorma cesareti bulamadığımı, sonucunda onu çöpe attığımı öğrendiğini ve "Ben ona bir sürü para verdim, daha hiç kullanmadım" deyip beni dövdüğünü.

Hiçbir şekilde iftira atmadım, yalan söylemedim. Mahkemede en ince ayrıntısına kadar araştırılmasını istedim.

İkinci bir erkekten asla bahsetmiyorum ama bana whatsapp'tan kadın fotoğrafları atıp "Üçümüz farklı bir şeyler deneyelim mi?" dediğinde "verdiğim tepki sonucunda dayayı yedim" diyemiyordum.

Tüm tutsak arkadaşlarımın cezaevindeki en kötü günleri bayram sabahları. Ben onlar kadar kötü hissetmiyorum kendimi, çok daha zor, kötü bayram sabahları yaşadım. Bayramların hayatımdaki önemini yitireli çok yıllar oldu. 2 çocuk annesi için kapıları çarpıp gitmek, başka şehirde yeni hayat kurmak hiç kolay olmuyor. "Gideceğim yerde hemen iş bulabilecek miyim, alacağım maaş yeterli olacak mı, çocuklarımla okula kayıtlarını halledebilecek miyim hemen, ya bizi orda da bulursa, çok kızmış olup bizi öldürür mü?" sorularına cevap bulamayınca çözümsüzlüğe kapılıyor insan.

Dünyalar tatlısı iki yavrum var benim. Her şeyin en güzelini hak eden iki güzel kuzum. Onlar için dayanmak zor gelmiyordu. Onların tercihi değildi böyle bir aileye sahip olmak onların tercihi değildi böyle bir hayatın parçası olmak. Tıpkı bana sahip çıkmayan "BİZDE BOŞANMA OLMAZ" diyen tabularını yıkamayan ailemi tercih etmediğim gibi.

Hamileliğimin son dönemlerine yakın bir günde inanılmaz şiddet gördüm. Dayanamadım, 155'i arayıp yardım istedim. Devriye ekibi geldi. Bir polis beni görünce "hamilesin sen" dedi. Ben de daha duyarlı olacağımı sandım. Ağzım burnum kanlar içerisinde, cümlesinin devamını getirdi: "Hamilesin sen bu dönemde eşinin isteklerine cevap vermiyorsundur. Bu süreçlerde aile içi şiddete çok rastlıyoruz. Sonrasında geçer, sorunu çözersiniz." dedi. Öylece kalakaldım. O anki çaresizliğimin tarifi yoktu ve orda bitmedi. Polisten yardım istedi-

ğim için çok daha fazla dayak yedim. Sonrasında 5 yıl kadar polisi arayamadım, yardım isteyemedim. Polisi arayarak yardım istemek gibi bir hatayı ikinci kez 2012 yılında yaptım. Sonuç aynı. Bir daha hiç aramadım. Aile içi şiddete karışmayan polisler, aile içi cinayete çok çabuk müdahale edip tanıklık bile yapabiliyorlar, ne yazık.

Artık kara günlerim bitsin istiyorum. İki yavrumu ben büyütme istiyorum. Onlar anneleri ile yaşamayı hak ediyorlar. Bizim umutlarımız bir, hayallerimiz bir, yarınlarımız bir. Ancak biz birbirimizin yaralarını kapatabiliriz.

Ben bu dünyada en çok anneliği sevdim, en çok annelik yakıştı bana. Ben bu dünyada en çok iki güzel yavrumu sevdim.

Bu zorlu süreçte yanımda olan tüm dostlardan en büyük ricam iki yavruma destek olmanız. Onları yalnız bırakmamanız. Özellikle psikolog ve sosyolog desteği almalarını çok arzu ediyorum. Unutulmamalıdır ki, Ayetullah ve Miraç sadece benim evladım değil. Duyarlı, hassas, empati duyguları gelişmiş "İNSAN" olan herkesin evladı.

Her birinize ayrı ayrı teşekkür ederim. HOŞÇA, DOSTÇA KALIN. Özgür yarınlarda buluşmak dileğiyle...

Namme Öztürk /Bakırköy K. K. C. İ. K. / C-14 Koşuş

Bakırköy/İstanbul

2 yıldan uzun bir süredir Namme Öztürk, kendisini savunarak erkek cinayetine kurban gitmediği için tutuklu yargılanıyor. Birkaç ay öncesinde boşandığı erkekten

buna rağmen kurtulamayan Namme Öztürk, duruşmalara tutuklu bulunduğu Bakırköy Kadın Hapishanesi'nden getirilerek katılıyor. Uzun süredir tutukluluk durumu değişmese de dava süreci takip edildiğinde son süreçte olumlu gelişmelerin yaşandığı söylenebilir. Boşandığı erkeğin tecavüzüne maruz kalmaya devam ettiği adli tıp raporuyla kanıtlanan Namme Öztürk'ün tutukluluk halini iki hakim devam ettirirken son iki duruşmadır kalan diğer üye, Namme'nin serbest bırakılması gerektiğini belirterek karara şerh koyuyor. Dikkat çekici olan husus, son iki duruşmada üç hakimden ikisinin erkek, birinin kadın olması ve sadece kadın hakimin Namme'nin serbest kalmasını gerektiğini belirtmesi...

Son duruşmada ise savcı mütalaasını verdi ve adli tıp raporuna özellikle vurgu yapıp Namme Öztürk'ün meşru müdafada bulunduğunu belirterek insan öldürme suçundan Namme'nin beraatini istedi. Ancak olay günü Namme, eve girmeye çalışan abisini olayın şokuyla tanımayıp yanlışlıkla elini yaraladığı için de suçlanıyordu, o suçtan cezalandırılması istendi.

Sonuç olarak davada karar aşamasına gelmiş olup 12 Ekim'deki duruşmada mahkeme heyeti herhangi bir aksiliğin olmadığı durumda Namme Öztürk hakkındaki kararını açıklayacak.

Sosyal, Sınıfsal ve Uluslararası Dayanışma İçin Özgürlükçü Festival

Anarşist Politik Örgütlenme'nin (APO) çağrısıyla 5-7 Temmuz arasında Atina'da gerçekleştirilen "Sosyal, Sınıfsal ve Uluslararası Dayanışma İçin Özgürlükçü Festival'e yaşadığımız coğrafyadan Devrimci Anarşist Faaliyet (DAF) ve Anarşist Kadınlar katılım gösterdi.

Festivalin 1. gününde IFA (Fransa) ve APO'nun katılımıyla "aşağıdan sosyal ve sınıfsal mücadeleler" başlıklı bir sunum gerçekleştirildi. Üniversitelerde çalışmalar yapan gençlik örgütlerinin katılımıyla "Anarşist öğrenci olmak ne anlama gelir?" başlıklı bir tartışma yapıldı. "Yunanistan'dan Türkiye'ye Özgürlük İçin Kadın Mücadelesi" başlıklı sunumda APO bileşeni kadın örgütlenmesi Patriyarka Karşıtı Grup'un önsözünü Anarşist Kadınlar Türkiye'de ki kadının konumu ve kadın özgürlük mücadelesine dair bir sunum gerçekleştirdi.

Festivalin 2. gününde "Modern Totaliteryanizm, Savaş, Milliyetçilik ve Faşizm" başlıklı sunum, APO ve FAO (Slovenya ve Hırvatistan)'nın katılımıyla yapıldı. "İşgal evleri ve mücadelenin özyönetimle işleyen alanları" başlıklı sunum ise FAO ve Yunanistan'dan pek çok işgal evinin

katılımıyla gerçekleşti. APO bileşeni bir yayın kolektifi tarafından çevrilen, Martha Ackelsberg'in Mujeres Libres (Özgür Kadınlar) kitabına ve 1936 İberya Devrimi'ndeki kadınlara dair bir sunum gerçekleştirildi.

Festivalin 3. gününde "Devletin ve Kapitalizmin Doğayı Yıkım ve Yağmasına Karşı Mücadeleler" başlıklı sunuma; Halkidiki'de altın madenine karşı, Mesochara'daki HES'e karşı, Epirus'taki petrol çıkarma girişimlerine karşı ve başka birçok bölgede ekolojik yıkıma karşı direnen yaşam savunucuları da katıldı. APO tarafından "Devlet Baskısı, Anti-terörist Yasalar ve OHAL" başlıklı bir sunum gerçekleştirildi. Zapatist Kadınların çağrısıyla Chiapas'ta 2018 8 Mart'ta 1.si gerçekleşen "Mücadele Eden Kadınların Uluslararası Toplantısı"nın aktarımı yapıldı.

Festivalin son sunumunu Devrimci Anarşist Faaliyet gerçekleştirdi. Sunumda Türkiye'de ki mevcut ekonomik, siyasi ve kültürel durum tespiti ardından OHAL'le yükselen baskıya değinildi. Devletin ve kapitalizmin topyekun saldırısında karşı verilen bütünlüklü mücadele ve mücadele alanları anlatıldı.

Katledilişinin 5. Yılında Pavlos Fyssas İçin Eylem

Yunanistan'da aşırı sağcı Altın Şafak Partisi üyesi Yorgo Rupakias tarafından 5 yıl önce katledilen anti-faşist rapçi Pavlos Fyssas anısına düzenlenen eyleme binlerce kişi katıldı. Yunanistan

Pire'de yapılan eylem sırasında eylemciler Altın Şafak ofisinin bulunduğu bölgeye doğru yürüyüşe geçince polis eylemcilere saldırdı. Bölgede akşam saatlerine kadar sokak çatışmaları yaşandı.

Anarşistler Gazze'ye Dönüş Yürüyüşünde

"Büyük Dönüş Yürüyüşü" eylemi kapsamında Filistin'den ve İsrail'den gelen anarşistler Gazze duvarına yürüyüş gerçekleştirdiler.

İsrail'in işgal ettiği alana yürüyen eylemciler "Gazze özgür

oluncaya dek buraya gelmeye devam edeceğiz" dediler.

Geçtiğimiz haftalarda yapılan eylemlerde 25 yaşındaki Filistinli Kerim Muhammed Kallab isimli bir genç, İsrail askerleri tarafından vurularak katledilmişti.

Moskova'da Binlerce Kişi "Emeklilik Reformu"na Karşı Sokakta

Rusya devletinin gerçekleştirmek istediği "Emeklilik Reformu" olarak konuşulan tasarıya karşı binlerce kişi Moskova'da miting gerçekleştirdi.

Mitinge katılan "Anarşist Kara Haç" örgütü "Emeklilik reformuna cevabımız: Genel Grev" pankartını taşıyarak yürüyüş gerçekleştirdi.

Anarşist Yayınlar (18): Şili'de Anarşist Yayınlar I

Dünyanın farklı coğrafyalarındaki anarşist yayıncılık tarihine değindiğimiz yazı dizimizin önümüzdeki iki bölümünde Şili'deki anarşist yayınları inceleyeceğiz. Güney Amerika'nın batısında, And Dağları'yla Büyük Okyanus'un arasındaki bu ada ülkesinin siyasi çatışmalar ve darbelerle dolu bir hikayesi var.

1895-1919 Arası Şili'de Anarşist Yayınlar

Şili'de anarşizm, ilk zamanlarda Michael Bakunin'in Enternasyonal üyesi yoldaşlarından Manuel Chinchilla'nın çabalarıyla yayılmaya başladı. Chinchilla, Iquique'de yaşayan bir İspanyol işçiydi. Güney Amerika gibi anarşist hareketin geniş bir ölçekte toplumsallaştığı ve büyük toplumsal etkilere sahip olduğu bir coğrafyada bulunan Şili'nin devlete, kapitalizme ve darbelere karşı mücadelesi ettiği geniş bir tarihi var.

Şili'deki anarşist yayınlar içerisinde hakkında en çok bilgiye ulaşılabilen El Oprimido'dan başlayarak diğer anarşist yayınlara dair bilgiler vereceğiz.

El Oprimido (Ezilenler)

İlk özgürlükçü gazete El Oprimido 22 Temmuz 1895'te Valparaiso'da basıldı. Burada Juan Creaghe'in editörlüğünde yayınlanan gazete, daha önce Arjantin'de Lujan ve Buenos Aires'te basılmış, göçmen işçiler aracılığıyla Şili'ye de ulaşmıştı. Şili'deki yayın hayatının ilk yılının sonunda ekonomik zorluklar nedeniyle yayını durmuştu. Creaghe bütün enerjisini daha rahat çıkarttığı The Human Project'e ayırdı. Bu gazete, Arjantin anarşizminin en bilinen yayınlarından biri haline geldi.

1895'e kadarki süreçte El Oprimido, Buenos Aires'te Fortunato Serantoni'nin editörlüğünde yayınlandı.

1896'nın Ağustos ve Ocak ayları arasında La Question Sociale adında 9 sayfalık bir ek yayınlandı. 1897'de ise "İspanya'da Engizisyon" başlıklı başka bir kitapçık gazetenin yanında kendine yer buldu.

El Oprimido'nun sayfalarında temel anarşist propagandanın yanında çeşitli tartışmalara da yer veriliyordu. Özellikle El Perseguido'nun editörlüğünü yapan örgütlenme karşıtı bireysel anarşistlere yönelik eleştiriler gazetenin sayfalarında geniş yer tuttu.

El Oprimido'nun ideolojik hattı ise Errico Malatesta'nın işçi sendikalarını ve halk özgürlük mücadelelerini destekleyen düşüncesinden besleniyordu. 4. sayısında yayınlanan "Ahlak Üzerine" isimli yazıda rasyonalite, ahlak ve etiğin bütün formlarını reddeden akımlara karşı anarşist bir ahlak ve etik savunuluyordu. El Oprimido'nun başlattığı tartışma çok sayıda yayının katılmasıyla geniş bir ölçekte konuşulur oldu.

1895'in Ağustos ve Eylül sayılarında parlamentarizm savunucusu sosyalistlere yönelik eleştiriler yer aldı. Parlamentarizm savunucuları "insan sefaletinin tacirleri" olarak tanımlandı. Gazetede ayrıca güçlü bir anti-militarist propaganda yapılıyordu. Uluslararası anarşist dayanışmanın bir ifadesi olarak Hollandalı vicdani retçilerin mektupları ve dayanışma mesajlarının yanı sıra Ferdinand Domela Nieuwenhuis'in yazıları da gazetede kendine yer buldu.

El Oprimido'yu El Proletario, El Acarata, La Luz, La Revuelta, La Batalla, El Surco, Accion Directa vb. izledi. Şili'deki anarşist yayınlar içerisindeki en uzun periyoda sahip anarşist yayın La Batalla oldu.

Diğer Yayınlar

Bunların yanında farklı meslek gruplarında çalışmalar yürüten çeşitli sendikaların da kendine bağlı yayın organları mevcuttu. "El Siglo

XX" (20. Yüzyıl) ve "La Imprenta" (Matbaa) dizgicilerin, "El Maritimo in Antofagasta" (Antofagasta'nın Denizcileri) ise denizcilerin yayını olarak bu tür anarşist yayınlara örnek gösterilebilir.

Anarşistlere yönelik saldırıların başlaması, başlangıcından beri birçok anarşistin kuşkuyla yaklaştığı Rus Devrimi'yle beraber Şilili anarşistler ve marksistler arasındaki farklılıkları derinleştirdi. Bu ayrışma, pratik alandaki ortaklıklara bağlı bir değişikliği de beraberinde getirdi. Daha önce anarşistlerin ve sosyalistlerin beraber örgütlediği "Workers Federation of Chile" (FOCH) dağıldı. Tabi bunların yanında bazı istisnai örnekler de yok değildi. "Verba Roja" isimli yayının editörlüğünü üstlenen grup, proletarya diktatörlüğünün anarşizme gidebilecek bir yol olduğu yanılığına kapılarak ilk etapta sosyalistlerin yanında yer aldı. Sonrasında anarşistlere yönelik saldırılar onların da Rus Devrimi'ne dair tutumunu değiştirmesine sebep oldu.

Zaman içerisinde Şili'de anarşist literatürün gelişmesi için önemli adımlar atıldı. "Editorial Lux" isimli yayınevinin kuruluşuyla beraber anarşist hareketin önemli temel eserleri Şili'de yaygınlaşmaya başladı. 1898'de Şilili anarşistler "Marangozlar ve Ağaç İşçileri Topluluğu", "Demiryolu İşçileri Genel Birliği" ve "Öğrenim ve Karşılıklı Yardım Derneği"ni kurdular, bu topluluklar ya kendi yayın organları çıkardı ya da bağlı buldukları federasyonların yayınlarının dağıtımını üstlendi. Aynı yıl Iquique'de genel grev ilan edildi, grevin ardından işçi hareketinde anarşistlerin etkisi daha da yükseldi. Bunu izleyen süreçte La Tromba (Sağanak Yağmur), El Rebelde (Asi),

Zeynel Çuhadar
zeynelcuhadar@meydangazetesi.org

"La Antorcha" (Meşale), "El Pueblo" (Halk) ve "El Jornal" (Gazete) isimli yayınlar yayınlanmaya başladı.

1899'da Francisco Bilbao İşçi Partisi anarşizmi benimsedi ve "Ordu, suç akademisidir" sloganıyla antimilitarist eylemler düzenledi. O yıllarda anarşistler ilk kez vicdani ret hareketini örgütlemeye başladı.

1 Mayıs 1889 tarihi Şili'de anarşizm için önemli tarihlerden biridir. Haymarket Katliamı'nın birinci yıldönümünde geniş katımlı, devlete yönelik öfkenin dile getirildiği bir buluşma gerçekleşti.

Anarko-sendikalizmin gelişimi Şili'de kooperatifçilik hareketini de hızlandırdı. İlk kooperatif, 1 Mayıs 1900'de Iquique'de kuruldu ve hızla toplumsallaştı. En yaygın dönemde 15 ayrı organizasyona bağlı toplam 20.000 işçi kooperatiflerde çalışıyordu.

Yüzyılın başında anarşist kadın hareketi gelişmeye başlamıştı. Şili'de anarşist kadınlar, Louise Michel, Voltairine de Cleyre, Lucy Parsons ve Emma Goldman'dan ilhamla mücadeleye atıldılar.

1906 yılında Antofagasta'nın maden işçileri grev ilan etti. Maaşlarının arttırılması talebiyle başlayan grev, tarihe "Santa Maria Okulu Katliamı" olarak geçen bir olayla -yani devlet şiddetiyle- geçti. Santa Maria Meydanı'nda kadın, çocuk ve işçilerden oluşan grevcilerin üzerine, grevi bastırması için gönderilen askerler tarafından ateş açıldı. 3000 kişi askerlerin silahlarıyla katledildi. 1908 yılında kurulan "Yaşam ve Işık" isimli sosyal merkez, 1917 yılına kadar sürecek aynı isimli derginin yayıncılığını yaptı.

Anarşist Ekonomi Tartışmaları (32)

1999 yılında OCAP'ın Allan bahçelerinde evsizlerle dayanışmak için kurduğu 'Güvenli Park' Çadır Kenti.

Direnişin Altyapısını Yeniden İnşa Etmek

Jeff Shantz

İçinde bulunduğumuz ekonomik kriz her geçen gün kendini daha fazla hissettirirken; bu kriz durumunun, yıkmaya çabaladığımız bu ekonomik ve siyasal düzenden bir çıkış anı olabileceği sık tartışılanlar arasında. Ancak tartışmaların göz ardı etmemesi gereken bir boyutu var. Ekonomik kriz kendisini biz ezilenlere dayatırken ve kaçınılmaz şekilde krizin faturası

ezilenlere kesilmeye çalışılırken; bizim de bu durumdan çıkış için ne gibi pratikler sergileyebileceğimizi konuşmak ve dahası yapmak. Jeff Shantz'ın Direnişin Altyapısını İnşa Etmek, isimli makalesi işte böyle bir süreçte Anarşist Ekonomi Tartışmaları dizisinde paylaştığımız bir makale. Taban örgütlenmesi ve sendika çalışmalarında deneyimli bir anarşist ve daha

önce Anarchy, Social Anarchy, Green Anarchy, Earth First! gibi dergilerde de bulunmuş Jeff Shantz'ın yazısı, bir yandan yaşamsal örgütlenmelerin toplumun politizasyonundaki öneminden bahsederken, öte yandan da muhalefetin geleneksel yapılarının çalışma sınırlarını genişletmesine odaklanıyor.

Çeviri: Özgür Oktay

Anti-kapitalist ve alternatif küreselleşme hareketlerinin, ne istemedikleri konusunda çok net oldukları ama ne istedikleri konusunda net olmadıkları söyleniyor. Son zamanlardaki hareketler, amaçladığımız alternatif dünyaya bakışlarını uygulamaya koyan düşünsel ve eylemsel pratikleri sürdürmek konusunda kesinlikle öncekiler (1910'lar ve 30'ların işçi hareketi; 60'lar ve 70'lerin toplumsal hareketleri) kadar etkili olmadılar. Meslektaşım Alan Sears bugünkü yetersizliği "muhalefetin altyapısındaki" düşüşe bağlıyor. Seattle'da 1999'dan sonra olduğu gibi anti-kapitalist hareketlerin büyüme olasılığı karşısında örgütlenme meselesi ve çeşitli faaliyetlerin birbirleriyle ve toplumsal dönüşümü amaçlayan daha geniş hareketlerle ilişkileri daha acil hale geliyor. Yine de resmi ya da gayri resmi, kökleri işçi-sınıfı topluluklarında olan dayanıklı örgütlerin olmayışı umutsuzluğa ya da alternatif küreselleşme gruplarının çoğunda olduğu gibi alt-kültürlere geri çekilmeye neden

oluyor. Bugün, sadece eylemcileri ve örgütleyenleri değil, özellikle mevcut krizden feci halde etkilenen işçi sınıfından yoksul insanları ayakta tutmak için "direnişin altyapısını" yeniden inşa etmeye acilen ihtiyacımız var.

"Muhalefetin altyapısı" kavramı toplumsal hareketlerin isyanın spontan ifadelerinin ötesine geçip mobilizasyon ve muhalefeti sürdürürken yararlandığı bütün kaynakları ifade eder. Muhalefetin altyapıları çoğu zaman, STK'lar ya da sendikalar gibi ana akım ya da reformist grupların radikal gruplara kendi amaçları için ayırdığı kaynakları içerir. Alan Sears bu kavramı uyarlayarak, hareketlerin ortak belleklerini sürdürme kapasitelerini geliştirmek, kolektif tasavvuru inşa etmek, tartışma ve analiz yapmak için kullandıkları her çeşit pratikler anlamında kullanıyor. Örnek olarak sendikalar ve sosyalist parti örgütlerindeki sol beyazları veriyor ve ekliyor: "Muhalefetin altyapısını yeniden inşa projeleri ve

sosyalizmi yeniden canlandırmak bir bütün olarak birbirine bağlıdır." Bunlar açıkça sınırlı ve sorunludur.

Bu yaklaşım resmi politik örgütleri vurguluyor. Bense yoksul ve işçi sınıfı toplulukların ihtiyaçlarını karşılamak adına, resmi ya da gayri resmi, toplumsal kurumlara öncelik verilmesi gerektiğini savunuyorum. Günümüzde direnişin altyapıları sosyal merkezleri, barınma inisiyatiflerini, paylaşma sofralarını, ulaşımı, topluluk medyasını, özgür okulları, kitalerini, kafeleri, barları ve klüpleri içerebilir.

Ehrlich anarşistlere önce alternatif kurumları geliştirmelerini telkin ediyor. Bunlar, eski toplumun bağlamında yeni toplumun bir benzeri şekilde ifade ettiği aktarım kültürünün yapı taşlarıdır. Örgütleyenler bu yapılar içerisinde sürdürülebilir topluluklar oluşturmak için gereken temel ihtiyaçları karşılamaya çalışabilirler. Sears, 11 Eylül 2001 sonrası politik karşı saldırı tarafından gelişimi yarım-

da kesildiği için şu anda muhalefetin altyapısının çok zayıf olduğuna dikkat çekiyor.

Anarşistler insanların spontan örgütlenme kapasitelerini hep vurgularlar ama "spontan" gözükken şeyin önceden var olan kapsamlı radikal pratikler temelinden geliştiğini de kabul ederler. Önceden var olan deneyimler ve ilişkiler olmadığında insanlar, toplumsal ayaklanmanın harareti içinde anlaşmazlıkları gidermek ya da eski disiplinli öncü örgüt anlayışına dönmek durumunda kalırlar. Özgürleştirici toplumsal dönüşüm, herhangi bir isyan öncesinde radikal değişime aktif katılım deneyimi ve eski toplumun kabuğunda yenisini inşa etmek için önceki yapıları geliştirmek gerektirir.

Özgür okullar olsun işgal evleri ya da karşı-medya olsun birçok alternatif kurum alternatif toplumsal altyapıları geliştirmek için bir araç olarak ağlar oluşturur. Günümüzdeki projeler hala çok yeni. Belki yeni medya

faaliyetleri ve internet ağları hariç hiçbir pratik alternatifler önerilecek ölçüde ulaşmadı. Yine de hepsi birden, onları ortaya koyan projelerin çok ötesine geçebilecek pratik alternatiflerin yapı taşlarını inşa ediyorlar.

Olasılıklar

Tabii ki her bir topluluk, mahalle ya da bölgenin acil ele alınması gereken sorunları vardır. İnsanlar ihtiyaçlarının ne olduğunu kendileri kararlaştıracaklar. Toronto'da direnişin altyapısını oluşturma çabaları konusunda kendi deneyimim üzerinden bunu açıklayabilirim. Sınırlı kaynaklarımızı etkili yönlendirmek için birkaç öncelikli toplumsal mücadele alanına odaklanmayı kararlaştırdık. Anti-faşizm kapsamında faşistlerle sokak kavgasına girmedik ama ABD/Kanada sınır polisine karşı artan göçmen gözetimlerini durdurmaya çalıştık. Anti-yoksulluk çalışması, çeşitli mahallelerde kiracı birliklerini ve diğer toplum temelli örgütleri güçlendirmenin yanı sıra, Yoksulluğa Karşı Ontario Koalisyonunun başı çektiği, devletten sınırlı talepleri olan Ücretleri Arttır kampanyasına destek verdi.

Alternatif küreselleşme örgütleyicileri işçi mücadelelerinde, Kuzey Amerika'daki birçok küreselleşme karşıtı örgüt için olduğu kadar sendikalar için alışılmamış olan ilginç gelişmelere katkıda bulundular. Sendikalarda ve diğer işyeri örgütlerinde anti-kapitalist bir perspektif geliştirmek, gerçekten de alternatif küreselleşme eylemcilerinin genelde ihmal ettiği amaçlardan biri. Birçok sol grup enerjilerini sendika seçimlerinde aday listeleri oluşturmaya ya da muhalefet kurultaylarına odaklarken, taban örgütünü ve militanlığı geliştirmek için yapılacak birçok iş var. Sendika yönetimi ne yaparsa yapsın, bütün yereller ve işyerleri çapında militan ve mobilize taban hareketi inşa etmediğimiz sürece örgütlü işçilerin gerçek gücünün ortaya çıkmayacağını savunuyoruz.

Dahil olduğum birkaç girişimden biri acil servis idi: yoksul ve işçi sınıfı bölgelerinde sendikalı olmayanlarla doğrudan dayanışma eylemleri yapan sendika üyelerinden oluşan hızlı-cevap ağları. Toronto'da, hem grev dayanışmasını koordine etmek ve hem de işi olan, olmayan, sendikalı, sendikasız işçiler arasında bir öz-örgütlenmenin oluşmasına yardım etmek için bir acil servis oluşturuldu.

Acil servis bütün resmi sendika yapılarından bağımsız ve sıradan işçilere, sendikasız işyerlerinde çalışan işçilere ya da işsizlere açıktır. Acil servis patronların her türlüüne karşı doğrudan eylemi destekler. Kanada kapsamında göçmen dayanışması, kiracı koruması, işgal evi hakları ve sosyal yardım konularında doğrudan eylemlere, yasallığı umursamayan oldukça fazla sayıda taban-sendikacıyı mobilize ederek çok önemli destek sağladı. Eylemlerinin kapsamı belirli kolektif anlaşmalarla ya da işyerleriyle sınırlı olmayan acil servis, işyeri eylemlerindeki savunmanın

yanı sıra topluluklar için de mobilize oluyor. Sadece Ontario işçileri, acil servis ile birlikte birçok insanın sınırdışı edilmesini engelledi, ev boşaltmaları durdurdu, grevlerde kazanım sağladı ve reddedilen insanların sosyal yardım haklarını kazandı. Bu örneklerle dayanarak Peterborough ve Montreal'deki işçiler yakın zamanda kendi şehirlerinde acil servis ağlarını kurmaya başladılar. Montreal'de bir araya gelen Güvencesiz İşçiler Ağı öncelikle örgütsüz ve işsiz işçiler arasında örgütleniyor.

Önceki sendikamda yoksulluk-karşıtı bir çalışma grubunun oluşturulmasına yardım etmişim. Sendika, sendika içinden ve dışından üyeleri olan çalışma grubuna bir ofis, telefon ve diğer kaynakları verdi. Çalışma grubu geleneksel sendikacılığın beklentilerinin ötesinde eylemler yapıyor ve üye olsun olmasın, icra, ev sahibi, patron ve polisle ya da sosyal yardımlar ve diğer devlet bürokrasisi konusunda sorun yaşayanlarla dayanışma gösteriyor. Resmi formların doldurulmasından kazıkçı bir işverene ya da ev sahibine karşı doğrudan eyleme kadar her konuda dayanışma içindeler. Etkilenenler kendi durumlarına en iyi nasıl yaklaşılacağına kendileri karar veriyor ve çalışma grubunun kaynakları ve insanları ile birlikte karar veriliyor. "Olağan kanalların" neredeyse hiçbir zaman yoksulların lehine işlemediğini bilen çalışma grubu, insanların ihtiyaçları için ne gerekiyorsa yapmak konusunda kararlı. Sendika üyelerinin ifadesiyle, sendika kaynakları sadece pazarlıklar için kullanılmaz, işçi sınıfı topluluklarının kaynaklarıdır ve direnişin altyapısının bir parçasıdır.

Bunlar sadece ilk elden deneyimlediğim örnekler. Henüz sosyal merkezlerden, paylaşma sofralarından, barınma ve yerleşim inisiyatiflerinden bahsetmedim.

Düşünceler

Radikal mücadelelere ve dönüşüme sadece düşünsel olarak değil örgütsel olarak da hazır olmalıyız. Direnişin altyapısı, isyan dönemlerinde ve sonrasında insanların radikal toplumsal değişimi sürdürmesinin bir aracıdır.

Sendikalı bir ailede büyüyen bir çocuk olarak, üyelerin güzel zamanları paylaşmak, tartışmak, oynamak ve arkadaşlık için bir araya geldiği bir çok özel gün hatırlıyorum. Bu etkinlikler üyelerin ve ailelerinin, paylaştıkları kültürün, topluluğun ve karşılıklı yardımlaşma pratiğinin maddi ve manevi faydasını gördükleri mekanlar sağlıyordu. Fabrikada çalışmaya başlayıp yerele üye olduğum dönemde ise bu etkinliklerin ve mekanların çoğu geçmişte kalmıştı. Darda kalan iş arkadaşlarım dayanışmayı ve desteği yerelin ortak mekanları yerine çoğu zaman, hortlayan dinde ve muhafazakar klüplerde buluyorlardı.

Belki de sağın 1980'ler ve 1990'larda yaptığı başarılı örgütlenmeden çıkarılacak derslerden biri budur. İhtiyaç ve kriz zamanlarında

evangelist kiliseler kapitalist yabancılaşmaya karşı kurumsal destek ve duygusal savunma sağladılar (tabii ki muhaliflerin taklit etmeyeceği yollarla). Birçok tarikat üyelerine gıda, giyecek ve barınma sağlıyor. Birçoğu cemaatlerinden birinin evini inşa etmek için yüzlercesini mobilize edebiliyor. Sol bu altyapı kapasitesini geliştirmek konusunda aktif değildi ama biz kendi mahallelerimizde bunu yapmalıyız.

Direnişin altyapısı insanları alternatif toplumsal mekanlar yaratmaya teşvik eder ve özgürleştirici kurumlar, pratikler ve ilişkiler buralardan beslenir. Daha kapsamlı toplumsal dönüşümü teşvik eden kurumların yaratılmasıyla ekonomik ve politik öz-yönetimlerin başlangıçlarını içerirler. Aynı zamanda bazı bireysel ve kolektif hayatta kalma koşullarını ve şimdiden büyümeyi sağlarlar. Dünyayı değiştirmenin yolu devleti ele geçirmekten değil insanların kişisel ve kolektif güçlerini geliştirebilecekleri imkanlar yaratmaktan geçer.

Direnişin altyapıları belirli toplulukların, mümkün olduğu kadar egemen devlet ve kapitalist yapılarla alternatif olan ama işleyen, ekonomik ve toplumsal sistemler inşa ettiği durumlar yaratır. Topluluğun gıda, barınma, iletişim, enerji, ulaşım, çocuk bakımı, vb. ihtiyaçlarını karşılamak konusunda en azından bir başlangıç noktası sunan alternatif kurumlar etrafında örgütlenirler. Bu kurumlar devletin ve sermayenin egemen ilişkilerine ve kurumlarına karşıdır ve onlardan bağımsızdır. Bürokratik sendikalar ya da siyasi partiler gibi işçi sınıfının "resmi" organlarına karşı da mücadele edebilirler. Bu kurumlar uzun vadede resmi yapıların yerini almak niyetiyle kısa vadede onlarla mücadele eder.

Genelde iyimser politikaların sorununu, bugünün hiç durmadan kendini geleceğe dayatmasıdır. Bu kurumların, kapitalizmin kabuğunda ortaya çıkmış oldukları için lekelenmeleri hep hatırlamak gerekir. Bu doğum onlarda geçmişin izini bırakır. Ayrıca etki alanlarını ve kapsamlarını sınırlamak ve sürdürülme kapasitelerini aşındırmak için baskı yapar. Aynı zamanda, bir işin olacağını ya da başarılı olup olmayacağını bilemeyeceğimiz için şimdiden, yaşamak istediğimiz ilişki biçimlerine yakın durumları yaratmak için çaba harcamaya değer. Geniş kapsamlı tasavvurumuzu ifade eden alternatif kurumların ve ilişkilerin yaratılması kendi başına arzulan bir şeydir. Yeni toplumu inşa etmeye devam ederken, şimdiden daha özgür ve güvende yaşayabileceğimiz mekanları özgürleştirmek ya da yaratmak önemlidir.

Tabii ki bu yaklaşımın sınırları vardır ve çoğu kişi alternatif örgütlenme biçimlerinin yavaş yavaş mevcut iktidar biçimlerinin yerine geçeceği fikrine şiddetle karşı çıkar. Herhangi bir noktada bu alternatifler mevcut iktidar biçimlerine karşı gerçek bir tehdit oluşturursa, aşırı olması muhtemel bir polis şiddetiyle karşılaşacaktır. Bu mekanların savunulması

gerekecektir. Onların varlığı üzerine olan çatışma bizzat, diğer dönemlerde gördüğümüz beklenmedik radikal ayaklanma biçimlerini üretebilir.

Bazılarının umduğu gibi iktidar kurumlarına aldırılmamak yeterli değildir. Kapasitelerinin ve güçlerinin aşındırılması ve azaltılması gerekir. Geçmiş deneyimlerin öğrettiği bir şey daha vardır: Varlığını öncelikle bir karşı-kültür ifadesi olarak ortaya koyan hareketler ya karşı kültür unsurlarının metalastığı ve kapitalist değişim mantığı ile çevrelendiği, saf değiştirmenin bildik tehditleriyle karşılaşır ya da karşı-kültürler basitçe yok sayılır, "kendi haline bırakılarak" müsamaha edilir.

Direnişin bu altyapılarının ne kadar dayanabileceği sorusu tartışmaya açıktır. Bazıları düştü, bazıları devam ediyor ve serpiliyor. Maalesef bazıları sekterliğe ya da rekabetçiliğe yenildiler. Diğer bazıları imkan, kaynak ya da emek yetersizliği nedeniyle çöktü. Çoğu belirli ihtiyaçlar karşılandığı anda sonlanıyor. Diğer bazıları, yeni sorunlar ve kaygılar ortaya çıktıkça, başladıklarından farklı bir biçime evrildiler ya da dönüştüler. Neredeyse hepsi başka yeni projeleri doğuruyor. Çoğu, yoksulluğa-karşı, göçmen dayanışması ya da barınma inisiyatifleri gibi önceden var olan projelere katılımı teşvik etti. Fakat genel olarak böyle mekanlarda deneyimlenen ve beslenen özgürlük çok kırılğan ve belirsiz.

Statükoyu kaldırmak, bir yere kadar egemen toplumsal ilişkileri reddetmeyi gerektirir. Topluluklar, toplumsal ve ekonomik güçlerini geri kazanabilecekleri ve bu güçleri kendi kolektif çıkarları için kullanabilecekleri şekilde toplumsal kurumları yeniden örgütlemeye çalışabilirler. İnsanların kendi geliştirdiği, doğrudan kontrol ettiği ve bu yüzden onların ihtiyaçlarına duyarlı olan alternatif bir toplumsal altyapı arayışına girebilirler. Böyle bir yaklaşım, politikacılara verilen otoriteye ve onların efendileri olan şirketlerine karşı sağlam bir duruştur. İşyerleri, okullar, kilise ve hatta aile gibi hiyerarşik yapılara karşı da sözünü söyleyebilir. Buna katkıda bulunabilecek olan becerileri ve imkanları geliştirmek önemlidir.

Hareketlerin günlük meseleleri çözerken kullandığı perspektif ve pratikler, bize insanların deneyimleriyle ve ihtiyaçlarıyla örtüşen örnekler sunmamız gerektiğini hatırlatıyor. Ek olarak, alternatif ve güvenilir örgütlenme mekanları ve pratikleri sunmayan bir hareket marjinal kalmaya ve kaybetmeye mahkumdur.

Bu hayatta kalma pratikleri kapitalizme karşı gerçekçi alternatiflerin geliştirilmesi için yol göstericidir. Bu faaliyetlerinin otonom olarak gelişmelerine ve genişlemelerine izin veren daha büyük mekanları nasıl yaratacağı sorusu, zorlu bir görev olarak karşımızda. Otonom gelişmeyi destekleyen güçler ve kapitalizmin içinde değer(siz)lenmeye yönelten güçler arasında durmadan devam eden bir çekişme var.

Eğitim Paravanı Rüşvet Karavanı

Merve Arkun

mervearkun@meydangazetesi.org

Alternatif eğitim modelleri, içinde bulunulan sistemin eğitim modeline karşı bilgiyle kurulabilecek başka bir yol arayışı. Sadece ne öğrenildiğinin değil, aynı zamanda bunun nasıl öğrenildiğinin de önemli olduğunu anlamamıza olanak verir.

Eğitimin devletli sistem içerisinde "düzene uygun kafalar yetiştirmek" amacıyla kurulduğu, içinde bulunduğumuz zamanda, her zamankinden daha açık bir şekilde kendini belirginleştiriyor. Devletin "kendi ideolojisine uygun değerlerle şekillendirmek istediği nesiller" projesinden dertli olan herkesin şimdilerdeki arayışlarında karşısına çıkan alternatif çabalardan birisi, Montessori yöntemiyle eğitim.

Aslında, özel okullarda çocuklarının "normal" okullardan daha iyi bir şekilde eğitim alması ya da özel yetişmesini karşılamak için oluşturulmuş bir metod değil Montessori. Ama yaşadığımız coğrafyada ekonomik olarak belirli bir zümreye hitap eden okullarda uygulanan metotlardan birisi olması, yöntemin böyle görülmesine neden oluyor.

Metodun özü bir doktor, pedagoğ ve antropolog olan Maria Montessori'nin çocuğun bireyselliğini önemseyen bir eğitim anlayışına dayanıyor. Kendi seçimlerini yapan çocuğun, eğitimcinin ona etkisi olmaksızın isteklendirilmesi ve kendi eylemlerinin sonucu olan hatalarını kendisinin denetlediği bir işleyiş. Montessori, böylelikle çocuğun birey olabildiğini ve sosyalleşmesini dışarıdan dayatılan bir süreç içerisinde değil, kendi özgür seçimleriyle ilişkilendiriyor.

Yönteme ilişkin, alternatif eğitim modelleri içerisindeki tartışmalar bir kenarda dursun; yöntemi satmak ve böyle bir piyasa oluşturma çabası son 5 yıl içerisinde yaşadığımız coğrafyada sık rastlanan bir olgu haline geldi. Bu niyetle açılmış özel okulların temel hedefi, bu kaygıya sistem içinde bir çözüm bulmak ve bundan para kazanmak.

Eğitim şirketleri, bu alternatif eğitim meselesinden önemli miktarda para kazanmış olmalı ki TÜRGEV de bu alana çöreklenmiş. Vakfın İstanbul'un hemen hemen her yerinde reklam panolarını kaplamış kampanyasında Montessori eğitimcilerine eğitim başlığındaki ibare göze çarpıyor. TÜRGEV gibi, eğitimin mevcut devlet iktidarına göre şekillendirilmesinde önemli rolü olan bir vakfın, bu alternatif alana girişi oldukça tezat.

TÜRGEV'in eğitim meselesindeki politikasını anlamak, sistem dışı alternatiflerin önündeki engelleri görmek açısından önemli. Bu alternatiflerin sistem dışı kalabilme imkanı,

bu ve buna benzer STK'ların hamlelerini anlamaktan geçiyor.

Aile Vakfı

Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanı olduğu dönemde, 1996'da, onun girişimiyle kurulan İstanbul Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı (İSEGEV) 2012 yılında çalışma kapsamını genişletmiş ve Türkiye Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı'na dönüşmüştür.

Önce yüksek öğrenim yurdu olarak verilen hizmetler, sonrasında ilköğretim ve anaokulu seviyesinde eğitim veren okullar kurmaya, 2015 yılında kendi üniversitesi olan İbni Haldun Üniversitesi'ni açmaya kadar gitmiştir.

Vakfın kuruluşunda Bilal Erdoğan, Esra Albayrak (Tayyip Erdoğan'ın kızı ve Hazine Bakanı Berat Albayrak'ın eşi), Serhat Albayrak (Berat Albayrak'ın abisi, Turkvaz Medya'nın CEO'su, Çalık Holding Yön. Kur. üyesi), Reyhan Uzuner (Bilal Erdoğan'ın Kayınvalidesi, darbe girişiminde halkı sokağa çıkarmak için silahlı milislerden oluşan bir platform kurduğu iddia edilen, Cemaatin Hizmet Vakfı mütevelli heyetinde bulunmuş, TCDD'den imtiyazlı ihale aldığı iddia edilen Betra A.Ş. patronu Orhan Uzuner'in eşi), Ziya İlgen (özellikle darbe girişimi sürecinde darbeyi Tayyip Erdoğan'a haber veren eniştesi olarak tanınan, Tayyip Erdoğan'ın belediye başkanlığı sırasında sahip olduğu gıda şirketi ortağı, Bilal ve Burak Erdoğan'ın denizcilik şirketi ortağı) gibi isimler yer alıyor.

Vakfın kurulduğu tarih düşünüldüğünde, sonraki yıllarda yaşanan siyasal ve ekonomik süreçlerde, vakıf kurucusu bu isimlerin, yaşanan süreçlerdeki kilit noktalarda belirgin konumda bulunmaları şaşırtıcı değil. TÜRGEV'in 1996'dan günümüze evrilen pozisyonu, vakfın çalışma gösterdiği alandan ziyade ailesel bağların kurumsallaştığı yapı olmasıyla ilişkili.

Devlet-Şirket Ortaklığı

Vakfın şimdiki yönetim kurulundaki isimlerle bu aile yapısı her ne kadar gizlenmeye çalışılsa da, vakıfla ilgili herhangi bir politika kurucu üyelerin içerisinde olmadığı bir işleyişle belirlenmiyor. Bilal Erdoğan'ın özellikle 17-25 Aralık Yolsuzluk sürecinde, vakıfla

özdeşleşen isminin belirginliğinden, farklı yönetim kurulu üyeleri isimlerinin belirginleştirilmesiyle kurtulmaya çalışılmış. Ancak Esra Albayrak'ın değişmeyen konumu, vakfın bu aileler için önemini anlamaya olanak veriyor.

Öte yandan, mevcut yönetim kuruluna şöyle bir göz atmak, Erdoğan ve AKP'nin siyasal iktidarı elinde bulundurduğu dönemde ön plana çıkan şirketler ve siyasal yapılar arasındaki ilişkiyi görmek adına ayrıca önemli. Şimdiki Yönetim Kurulu Başkanı, Fatmanur Altun AKP

İstanbul yöneticiliği, Büyükşehir Belediye meclis üyeliği, THY Yöneticiliği, KADEM vakfı yöneticiliği; başkan vekili Ahmet Bayraktar'ın Star Medya Grubu yöneticiliği; yönetim kurulu üyesi Murat Şeker'in Ziraat Bankası ve THY yöneticiliği, Tülay Kalav'ın AKP İstanbul yöneticiliği bulunuyor. Yönetim kurulu üyelerinden göze çarpan bir başka isimse İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Mevlüt Uysal. Medyadan başka STK'lara; belediyelerden parti yöneticiliklerine vakıf etki alanını oldukça geniş tutuyor.

Eğitim Paravanı, Rüşvet Karavanı

Peki bu geniş etki alanı neden önemli? Özel eğitim sektöründeki kaliteyi arttırmak için değil tabii ki! Devlet kurumlarıyla şirketler arasındaki "hukuki olmayan" ilişkiyi gözden uzak tutmak, devlet bürokrasisinin içinde yer alıp kendinin ya da yakınlarının şirketlerine imtiyaz oluşturmak, imtiyaz isteyen şirketlerden yapılan işin maddi karşılığını alabilmek için.

Dört yıl önce yayınlanmış veriler ışığında, TÜRGEV'e doğrudan tahsis edilmiş 14 arazi bulunuyor. Bu araziler Adıyaman'dan Bursa'ya, İstanbul'dan Kütahya'ya farklı şehirlerde bulunan hazine arazileri, bakanlıklara ait araziler ya da şirketlerin (özellikle Cengiz Holding gibi şirketlerin) hibe ettiği araziler.

17-25 Aralık Yolsuzluk sürecinde inşaat şirketlerinin arazi ve bina hibelerinin yanında, yayınlanan tapelerle ortaya çıkan rüşvetler, TÜRGEV'in sürecin en önemli rüşvet merkezi olduğu gözler önüne serilmişti. Dönemin bakanlarından Zafer Çağlayan aracılığıyla Rıza Zarrab ve Bilal Erdoğan arasındaki para alışverişi, yine 17-25 Aralık Yolsuzluk sürecinde açığa çıkmış, bu para ilişkisi-

nin, TÜRGEV'e bağış yoluyla kılıfına uydurulmaya çalışıldığı anlaşılmıştı. Rüşvet ve yolsuzluk soruşturması sürecinde TÜRGEV bağışları, bu sürecin ortak noktasıydı.

Bağışta bulunan şirketler arasında inşaat işçilerinin insani olmayan koşullarda çalışmaya zorlandıkları, kaza adı altında katledildikleri için yakın zamanda direnişe geçtikleri 3. Havalimanı'nın ihalesini alan Kalyon ve Cengiz İnşaat da yer alıyor. Taşyapı'nın 1.5 milyon, Kalyon İnşaat'ın 500 bin, Cengiz İnşaat'ın bir milyon, Mapa İnşaat'ın 6 milyon, Sinpaş GYO'nun 5.5 milyon, Ali Ağaoğlu'nun 100 bin, Mehmet Ali Aydınlar'ın 500 bin, İspa İnşaat'ın 750 bin, Altınok Kadioğlu'nun A.Ş. 600 bin, Turgut İnşaat'ın 150 bin, OBP İletişim ve Medya Hizmetleri'nin 200 bin, İlbak Yapı ve Medya Hizmetleri'nin 375 bin, BBM Büyük Baskı Merkezi Matbaa'nın 600 bin, PC İletişim ve Medya Hizmetleri'nin 600 bin, 3. Mecra Reklam ve Turizm A.Ş.'nin 1 milyon 600 bin, ASL İnşaat'ın bir milyon, Özkoçaklar İnşaat'ın 200 bin, Haluk Ahmet Aksüs'ün 200 bin ve Özel Arnavutköy Hastanesi'nin 300 bin lira bağışladığı, yine bu süreçte açığa çıkanlar arasındaydı.

Özellikle 2012'de Royal Protocol'ün 200 milyon liralık bağışının açığa çıkmasıyla vakfın etki alanının yerel olmadığı belirginleşmiş, uluslararası gizli ekonomik ilişkilerin de hukuki bir yapıya büründürüldüğü bir mecra olduğu iyice gözler önüne serilmişti. Suudi Arabistan Kralı Abdullah'ın -imar yasağı olan- Kandilli'deki arsasına izin çıkarmak için yüklü bir bağış yaptığı da ortaya çıkmıştı.

Bakanlar Kurulu'ndan 2011'de çıkan kararla TÜRGEV'e vergi muafiyeti statüsü kazandırılmış, vakfın ekonomik faaliyetleri önündeki engeller kamu-özel ortaklığıyla aşmaya çalışılmıştır. Böylelikle 5 bin lirayla kurulan TÜRGEV milyonlarca dolarlık varlığa kavuşmuştu.

TÜRGEV'in aile-bürokrasi-şirket üçgeninde, gizlediği ilişkilerin açığa çıkan tarafı belki de mevcut ilişkilerin binde biri durumunda.

Bugün özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın attığı her adımda Bilal Erdoğan ve Esra Albayrak ikilisinin varlığı, eğitim alanında vakfı daha hareketli kılmayı hedefliyor. Montessori gibi özgürlükçü uygulamalarla bir yandan milliyetçi-muhafazakar eğitim yumuşatılmaya çalışılıyor; diğer yandan da deşifre olmuş görünmez ilişkiler unutturulmaya ve vakfa saygınlık kazandırılmaya çalışılıyor. Eğitim paravanı altında rüşvet karavanını sürenler, tuttıkları çeşmelerin başlarını kaptırmamaya, mevcut pozisyonlarını korumaya çalışıyor.

Nash Denkliği

Ece Uzun

ecezun@meydangazetesi.org

Nash ve arkadaşları bir barda oturmaktadırlar. Arkadaşları etrafında ilgilenirken Nash elinde bulunan kâğıtlardaki matematik denklemleriyle uğraşmaktadır. O sırada kapıdan içeri çok güzel sarışın bir kadın ve onun kadar güzel olmayan dört arkadaşı girer. Bu sırada güzel sarışın kadını "tavlamaya" dair bir sohbet başlar. Arkadaşlarından biri şöyle der: "Bu size bir şey hatırlatmadı mı? Adam Smith'in kuramını hatırlayın, modern ekonominin babasının. 'Rekabet durumunda kişisel hırslar ortak çıkarlara hizmet eder.' Yani her koyun kendi bacağında asılır." Konuşmalar sürerken Nash düşünmeye devam eder ve "Adam Smith'in görüşleri düzeltilmeli" der. "Eğer hepimiz sarışın kadını tavlamaya çalışırsak birbirimizin önünü keseriz ve hiçbirimiz onu elde edemeyiz. Sonra arkadaşlarını tavlamaya çalışırsanız ama onlar da bize yüz vermezler; çünkü kimse ikinci tercih olmaktan hoşlanmaz. Peki kimse sarışın kadını tavlamaya çalışmazsa? Birbirimizin yoluna çıkmayız ve diğer kızların da aşığılanmamasını sağlarız. Hepimizin kazanmasının tek yolu bu. Adam Smith şöyle demişti: 'Gruptaki herkesin kendisi için en iyisini yapması gerekir.' Doğru ama eksik. Çünkü en iyi sonucu almak için gruptaki herkes hem kendi hem de diğerleri için en iyisini yapmalı!"

Bu sahne John Nash'in hayat hikayesinin anlatıldığı Akıl Oyunları filminde, Nash'e Nobel Ekonomi Ödülünü kazandıracak olan Nash Denkliği teorisinin ilham sahnesi olarak kurgulanmıştır. Sahnenin kadın erkek ilişkilerine ilişkin sıkıntılı bir bakışın temsili olduğu aşikar. Öte yandan, John Nash'in gerçekten de böyle bir deneyim üstünden kendi teorisini oluşturmasının gerçek mi, yoksa Hollywood kurgusu mu olduğu net değil. Ancak denklik, bir matematik kuramı olmasının yanı sıra ekonomide yeni bir yaklaşımın öncülü rolündedir. Nash denkliği "tutsak ikilemi"nin genişletilmiş halidir.

Tutsak İkilemi Nedir?

Tutsak ikilemi, bireyin tercihlerindeki işbirliği eğilimini gösteren bir

strateji oyunudur. Bu ikileme göre; bir suç çetesinin iki üyesi tutuklanarak hapsedilmiştir. Her bir tutuklu diğeriyle iletişim kurma olanağına sahip olmaksızın, tecrit edilmiş durumdadır. Savcılar tutukluları tutsak etmek için yeterli delile sahip değildir. Her iki tutuklu da bir yıldan az bir ceza ile kurtulmayı ummaktadır. Aynı zamanda savcılar her bir tutsağa bir pazarlık önermektedir. Her bir tutsağa ya diğeriyle suç işlemiş olduğuna dair tanıklık ederek diğeriyle ihanet etmesi ya da sessiz kalarak diğeriyle işbirliği yapma fırsatı verilir. Sunulan seçenekler ve sonuçları şöyledir:

A ve B'nin ikisi de inkar ederse ikisi de yalnız birer yıl tutsak edilecektir.

A ve B karşılıklı olarak itiraf ederse ikisi de ikişer yıl tutsak edilecektir.

A itiraf eder B sessiz kalırsa A serbest bırakılır, B 3 yıl tutsak edilecektir.

A sessiz kalır, B itiraf ederse A 3 yıl tutsak edilecektir, B serbest bırakılır.

Bu ikilem, ilk olarak 1950'lerde California'daki RAND kuruluşundan Merrill Flood ve Melvin Drescher tarafından bir oyun olarak biçimlendirildi. Birkaç ay sonra, Albert Tucker tarafından ilk defa tutsaklara dair bir anekdot olarak farklı bir biçimde ifade edildi.

Bu teste/oyuna tabi tutulanların seçimleri, o zamana kadar iddia edilen ekonomi yaklaşımını alt üst etti. Çünkü söz konusu birey sadece kendi çıkarını değil, kendisiyle aynı suçlamaya tabi tutulan bireyin tercihini ve yapmış olduğu tercihin diğer bireye etkisini de düşünerek hamle yapıyordu. Sadece kendi çıkarının dışında başka bir tercihe yöneliyordu; işbirliği.

Klasik Ekonomide Değişen Algı

"Yaşlı adamın içinde bulunduğu

berbat durumu düşününce acı çekiyordum; ve şimdi benim sadakam onu biraz olsun avutuyor ve bana da huzur veriyor." Thomas Hobbes, neden bir dilenciye altı peni verdiğini açıklıyor. (Erdemin Kökenleri'nden-Matt Ridley)

1970'lerin sonuna gelindiğinde tutsak ikilemi, ekonomistlerin "bireysel çıkar" saplantılarına dair yanlış olan her şeyi simgeliyordu. Hobbesçu yaklaşıma göre, Adam Smith'in de söylediği gibi, birey kararını her zaman kendi çıkarı doğrultusunda vermeliydi. Bireyin kendi çıkarına göre davranması akılcı olduğu halde, iddia edilen aksine, neden işbirliğine yönelmişti?

Bu sorunun cevabının, aynı zamanda tutsak ikileminin değiştirdiği şeydi: A şirketi piyasada elde etmek istediği karı hesaplarken rakip firmayı da düşünmeliydi. Eğer A şirketi B şirketi ile aynı ürünü üretiyorsa ve piyasaya sunacağı ürünün fiyatında artış yapacaksa B şirketinin fiyat artışı yapıp yapmayacağını düşünmek durumundaydı. Yani Coca Cola ve Pepsi istedikleri karı elde edebilmek için pazarı bölüşmeli, işbirliğine yönelmeliydi. Liberal ekonomistler bu durumu, insan davranışlarının sadece Hobbescu bir bakış açısıyla açıklanamayacağı yönünde temellendirdiler.

İşbirliği

"Şurası kesin ki, birlikte yaşayan hayvanlarda, toplumsal olmayan yetişkin hayvanların hissetmediği bir duygu vardır; yardımlaşma." Darwin

Antik Yunan'da Sokrates'le başlayan toplum içinde insan davranışlarının ahlaki eylemi, çağlar boyunca felsefenin ana temalarından biri olmakla birlikte; ekonomi, psikoloji, sosyal bilimler gibi pek çok disiplinin de konusu olmuştur.

Bireyin yalnızca kendi çıkarını düşündüğü savı Hobbes'la birlikte bu farklı disiplinlerde de savunulmuş; bir yandan insanın doğasında diğerlerini alt etmek, rekabet etmek gibi

kapitalizmin üzerinden yükseldiği değerleri, öte yandan da böyle bir durumda insanları birbirinden koruyacak devlet mekanizmasını yüceltmiştir.

Toplumsal düzenin ve bireyler arasındaki uyumun, bireylerin yalnızca kendi çıkarlarını savundukları bir "ben merkezci" davranış eğiliminden daha baskın olduğu görüşü sadece liberal düşünceyi değiştirmemiş; kapitalist mantığın farklı bir versiyonunun olabileceği gibi bir yarılamaya yol açmıştır.

Liberal ekonominin henüz 50-60 yıldır dillendirmeye başladığı "işbirliği" sadece insanın değil, tüm toplumsal canlıların eğilimidir. İnsanlar arasındaki bu ilişki doğadaki karşılıklı yardımlaşma ilkesinden gelir. Ekonomide "oyun kuramı", "tutsak ikilemi" gibi yeni teorilerle, canlılar arasındaki bu ilişki liberal düşüncenin bir parçası gibi gösterilmeye çalışılsa da, toplumsal dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma yüzyıllardır anarşist düşüncenin üzerinden düşüncelerini şekillendirdiği değer, ilke ve eğilimdir.

Sürekli rekabet ve bireyin çıkarını maksimize etmek gibi, insan doğasında olduğu iddia edilen insan davranışları, kapitalist bir ekonominin kendisinde bile işlememektedir ki karşılıklı yardımlaşma ilkesi liberalize ediliyor. Karşılıklı yardımlaşma ilkesi, kapitalizmin "işbirliği" yalanını teorize etmek için oluşturulmuş bir ilke değildir. Kapitalizmin ve devletin varlığının insan doğasına aykırılığını temellendirir. Toplumsal dayanışmanın, yaşamın sürdürülebilmesinin kaçınılmaz bir unsuru olduğunun savunulmasıdır.

Oyun teorisine, kapitalist ekonomiyi anlamak için oluşturulmuş bu popüler denklige bir de buradan bakmakta yarar var. Kropotkin'in "Tüm hayvan topluluklarında dayanışma, burjuvaların bizi iyice aptallaştırmak için her türlü nakarat biçiminde erdemini övdükleri yaşam mücadelesiyle karşılaştırılmayacak kadar önemli bir doğa yasasıdır." sözünü, liberaller bile kabul etmiş benziyor.

Kapitalizm Sömüremediğini Çalar Satamadığını Yakar

Milyonlarca kişi açlıktan ölüirken tonlarca gıda çöpe atılıyor. Kimimiz çocuğumuza pantolon alamazken şirketler satılmayan giysileri "yanlış insanlar" giymesin diye yakıyor.

Gürşat Özdamar

gursatozdamar@meydangazetesi.org

Bir pantolon kimindir? Yazın kavurucu sıcakta tarladan pamuk toplayanın mı, pamukları ipliğe dönüştürenin mi, ipliklerden kumaş yapanın mı, kumaşlardan bir pantolon diken terzinin mi, yoksa bu pantolona kendi markasını ilâştirip mağazasında satan bir şirketin mi?

Burberry isimli şirket (birçok benzerleri gibi) tüm bu sürecin sahibi olduğunu düşünüyor. Fiyatı da kendisi belirliyor, satış yöntemini de. Kendisinin "lüks" bir marka değeri olduğunu düşünüp fiyatı benzer nitelikteki pantolonlara göre daha (ve hatta oldukça) yüksek belirliyor.

Reklamlar yoluyla bu marka pantolonu giymenin ayrıcalık olduğuna inandırılmış ve kendi zenginliğini göstermek olduğunu düşünenler de bu pantolona yüksek rakamlar vermenin "keyfini" yaşıyor.

Alan Memnun, Satan Memnun. Peki Ya Satamayan?

Örneğin Burberry kar edebilmek için ürünü satmak zorunda. Günümüzün üretim-tüketim anlayışına göre her durumda ihtiyaçtan fazlasının üretildiğini hatırlarsak sezon sonunda şirketin elinde kalan, satılmayan ürünlerin (örneğin pantolonların) sonu ne olacak?

Bu tür durumlarda pek çok şirket indirimlerle ya da 3 al 2 öde gibi kampanyalarla ellerindeki ürünleri eritmeye çalışır. Ama bu yöntem Burberry için kabul edilemez. Bu şirketin patronları, pahalı pantolonlarının daha ucuza satılmasını içlerine sindiremez!

Peki, ne mi yapar? Satılmayan ürünlerin -The Times of London gazetesinin dediği gibi- "yanlış insan-

lara" satılmasını önlemek için 37.8 milyon dolar tutarındaki ürünlerini yakar.

Bu haberin duyulmasıyla beraber tepkiler de yükselmeye başladı başlamasına ama bu tarz uygulamaların yani stokları yakarak ortadan kaldırmanın başka şirketlerce de -örneğin Chanel ve Louis Vuitton tarafından da- yıllardır yapıldığı bilinen bir gerçek. Cartier marka saatleri de üreten Richemont şirketi, daha geçenlerde 481 milyon avro tutarındaki ürünü "imha" etmişti. Böylece daha tartışmalar sürerken bu tarz imha işlemlerinin diğer sektörlerde de uygulandığı ortaya konuldu.

Burberry şirketi, kendisine gelen tepkiler üzerine bu yakma işleminin "çevreye" zararı olmayan ve hatta enerji üretimine katkı sağlayacak bir biçimde gerçekleştirildiğini açıkladı. Ardından da bu atık miktarını azaltacak ve geri dönüşüm sağlayacak projeler üzerinde çalıştıklarını belirtti. Şirket bu adımıyla tepkileri hafifletmeyi sağladı ama aslında atıklardan dahi para kazanmanın peşinde olduğuna kuşku yok.

Elbette her ürün yakılarak imha edilemiyor. Örneğin pahalı markaların saatleri ve otomobiller imha edilmek için tonlarca ağırlığın altında ezilmeyi ve hurdaya dönüştürülmeyi bekliyorlar. Bu imha sırasında toz haline dönüşmüş metallerin ve boya gibi kimyasalların doğaya saçılmasına karşı nasıl bir önlem aldıkları ile ilgili herhangi bir veri yok elimizde. Çünkü bunlar sır gibi, açıklanmıyor.

"Yanlış İnsanlar" Yüzünden Marketlerin Çöp Konteynerleri De Kilitli

Plazalar, rezidanslar, saraylar... Sa-

yaları her geçen gün artan bu yapılar zenginlik ve bolluk göstergesi sayılıyor. Oysa dünya nüfusunun yüzde 11'i, yani 800 milyon insan yetersiz besleniyor. Açlıktan ölenlerin sayısı ise her yıl 10 milyonu aşıyor. Bunların 6 milyonu çocuk. Bu, günde 16 bin çocuk demek.

Bu rakamlar korkunç. Ama asıl korkunç tablo, üretilen gıda rakamlarında. Dünyada tüketilmeden imha edilen ya da çöpe atılan gıda miktarı 1,3 milyar ton. Kaba bir hesaplama bu miktarda gıda üretmek için 9.6 kilometre kare alan gerekiyor. Yani neredeyse Çin kadar bir alanda üretilen gıda çöpe gidiyor. İnanılmaz!

Tüketilmeden çöpe giden gıda miktarında birinci ülke, tahmin edilebileceği gibi ABD; Yılda 222 milyon ton gıda çöp oluyor. Bu miktarda kaç kişinin, kaç çocuğun açlıktan ölmesinin önüne geçilebileceğini bir düşünelim.

Günümüzde pek çok insan çöplerden buldukları yiyeceklerle yaşamlarını sürdürmeye çaballıyor. Kimisi atık kağıtları ya da plastikleri toplayarak bunu paraya çevirirken kimisi doğrudan yiyecekleri toplama-yı seçiyor. Marketlerde son tüketim tarihi geçen ya da nakliye sürecinde ambalajı yırtılmış pirinç, makarna ya da kapağı açılmış bir yoğurt -kimse para verip onu satın almak istemeyeceği için- satışa sunulmuyor, çöpe çıkarılıyor. Ama insanların bu gıda çöplerine erişmesi dahi engelleniyor. Özellikle market atıklarının bulunduğu çöp konteynerleri "yanlış insanlar" tarafından karıştırılmasın diye kilitlemiyor. Zaten bir adaletsizliği anlatan çöpleri karıştırmak da devletin ve şirketlerin hoşuna gitmiyor. Bu duruma karşı da en iyi bildikleri şeyi yapıyorlar; yasaklamak, engel olmak.

Sayıları az da olsa hala var olan semt pazarlarında arta kalan sebze ve meyveleri toplayanların da durumu pek parlak değil. Çünkü bu pazarlar da rant için kurban ediliyor ve birer birer ortadan kaldırılıyor. Yerlerini beton bloklara bırakıyor.

Kapitalizmde Her Şey Patronlardan Yana

Satamadığı pantolonu yakarak imha eden ya da paketi yırtılmış markayı attığı çöpü kilitleyen patronlar kendilerince doğru yaptıklarını düşünüyorsun; bir yanda ejder meyvesi ile kahvaltı edenler, diğer yanda açlıktan ölen ya da çocuğuna pantolon alamadığı için yaşamını sonlandıranlar olduğu sürece adaletsizlikler devam ediyor demektir.

Bu adaletsizliğin kaynağı, üretene kendi ürettiğinden mahrum ederken patronları daha da zengin yapan kapitalizmdir. Kapitalistlerin ekonomi tanımına göre istekler sınırsız, mal ve hizmetler ise sınırlıdır. Bir malın fiyatını belirleyen faktörler arasında, o malın piyasada ne kadar bulunup bulunmadığı da vardır. Kendini pahalı ve lüks olarak tanımlayan bir marka da bu değeri kendince korumak için piyasaya çok mal arz etmez. Bu da Burberry, ürünlerini yakarken kapitalist ekonomi kurallarına uygun hareket ediyor demektir!

Bu adaletsizliği ortadan kaldıracak olan, böylesi şirketlerin yine devletlerce göstermelik yaptırımlarla cezalandırılması değil; ihtiyaçlarımızın paylaşma ve dayanışma ilişkileriyle karşılandığı, gereksiz üretim ve tüketimin olmadığı bir dünyayı yaratmak olacaktır. Yazının başında sorduğumuz soru da ancak o zaman yanıtlanacak: Pantolon herhangi bir şirketin değil, ona ihtiyacı olanın olacak.

Ayağa Kalkın Yeryüzünün Lanetlileri Dünyayı Kökünden Değiştireceğiz

1 Mayıs'ta "Enternasyonal" marşını söyleyen çocuklar, Paris, Fransa, 1934

Furkan Çelik
fcelik@meydangazetesi.org

**Yüce kurtarıcılar değil onlar:
Ne tanrı, ne sezar, ne de devlet
Üretenler biziz
kendi kendimizi kurtarıyoruz!**

Ambalaj işçisi, kumaş desencisi, nakliye işçisi, şair, besteci, Paris Komünarı ama her şeyden önce devrimci ve anarşist Eugène Pottier, 4 Ekim 1816 Fransa'da bir sandık imalatçısının oğlu olarak doğdu. Yaşamak için emeğini satmak zorunda kalan milyonlardan biriydi. Genç yaşında siyasi yaşantısını şekillendirecek olaylar yaşadı. 1830'da Bourbon'lar iktidardan devrilenken, Fransız halkının dilinde onun "Yaşasın Özgürlük" şiiri dolaşıyordu. 1848 devrimlerinde de mücadeledeydi, devrimlerin örgütlendiği yerlerde krallara, memurlara, din adamlarına yönelik öfkeyi dile getiren şarkıları söyledi durdu. 1851 darbesinden sonra kavgaya dört elle sarıldı. Çalıştığı kumaş üstüne desen yapan işçiler arasında Enternasyonal'in örgütlenmesini yaptı, 1867'de La chambre Syndicale des Ateliers de Dessin'in (Resim Atölyeleri Sendika Odası) kuruluşunda yer aldı. Dünya işçilerini ilk kez tek bir çatı altında toplayan örgütlenmenin emekçilerindendi. 26 Mart'ta Komün üyesi seçildi, Louise Michel'le aynı birliğin, Ulusal Muhafız Birliği'nin militanlarından biriydi. Paris Komünü'nde son ana kadar barikatların başındaydı Pottier. Mücadelesini edebiyatla, şiirle birleştirdi. Komün'ün sanatın gelişimine katkı sağlaması için kurulan Le Fédération des Artistes (Sanatçılar Federasyonu) için çalıştı. Siyasi yaşantısı, hakkında idam emrinin verilmesinin ardından

sürgünle devam etti. Kuzey Amerika'da ezilenleri örgütlemeye devam eden, Paris Komünü'nden çıkarılacak derslerle yola devam edilmesi gerektiğini anlatan Eugène Pottier, geçirdiği felç sonucu 6 Kasım 1887'de yaşamını yitirdi. Cenazesi, yaşadığı ve mücadele ettiği topraklarda Père-Lachaise mezarlığına kaldırıldı. "Yaşasın Komün" sloganları ve polisle girilen çatışmalarla bir eylem gibi geçen cenaze, duvarları önünde vahşice katledilen devrimcilerin anısına bir saygıydı.

Pottier, Komün'ün hatırasını canlı tutmak, mücadeleyi her yere yayacak sözler yazmak için kolları sıvadı. Bir efsaneye göre Kanlı Hafta sırasında, bir çatı katına sıkışmışken bir diğerine göre Fransa'da Cumhuriyet'in ilân edildiği 4 Eylül 1870'in ertesi günü Enternasyonal'in sözlerini kaleme aldı. Komün'ün kanlı bir şekilde bastırılmasının ardından bugün eylemlerde, etkinliklerde hep bir ağızdan söylenen Enternasyonal Marşı'nın sözleri mücadelenin içinde doğdu. Sadece Enternasyonal değil, 1871'in hatırasını Le Mur Voilé (Lekeli Duvar) ve Le Monument des Fédérés (Federeler Anıtı) gibi başka şiirleriyle de yaşatmaya çalıştı.

Yaşadığımız coğrafyada da işçi hareketinin ilk örgütlenmeye başladığı günlerden beri, çeşitli sendikaların, örgütlenmelerin benimsediği bir marş haline gelen Enternasyonal, dilimizde yoğunluklu olarak bestelenmek için uyarlanmış bir versiyonuyla biliniyor. Ancak orijinal Enternasyonal şiiri 6 kıtadan oluşuyor. Ezilenlerin örgütlü mücadelesini, her parçasıyla anlatan bu şiir önce

"yeryüzünün lanetlilerine" yani işçilere, ezilenlere yönelik bir isyan çağrısıyla başlar. "Ayağa kalkın! Açlığın tutsakları/Geçmiş masadan kazıyalım/Köle toplulukları, kalkın!/Dünya kökünden değişecek"

Sonrasında, Bakunin'in Hıristiyanlığa ve otoriter sosyalizme ilişkin sert eleştirilerini barındıran kitabına verdiği isimdeki gibi "Ne tanrının, ne de devletin" bizleri kurtarabileceğinden bahseder, "biz ancak kendi kendimizi kurtarıyoruz". Pottier'in şiiri, teorik bir kitaptan halicedir; "Devlet ezer ve yasa hile yapar/Vergi yoksulun kanını emer/İktidar altında yaşayıp durmaya artık yeter" diyerek işçilerin devletsiz bir şekilde örgütlenmesi gerektiğine vurgu yapar.

Yine aynı şekilde, çevirilerinden dolayı pek bilinmese de bir o kadar anti-militaristtir Enternasyonal;

**"Efendiler bizi dumanlarla sarhoş ediyor
İşçilere barış, zalimlere karşı mücadele!
Ordularda grev!
Silahlar havaya, safları bozalım
Vazgeçmezlerse eğer bizlerden
Kahramanlar yapmaktan
Öğrenecekler, kurşunlarımız
Kendi generallerimizi vuracak!"**

Aradan geçen onca yıla rağmen, enternasyonal bütün gücüyle ezilenlerin, işçilerin en derin özlemlerinin ifadesi, daha adaletli bir dünyaya olan inancın marşı olmaya devam ediyor.

NOSEBO

KÖTÜ DÜŞÜNÜRSEN KÖTÜ OLUR!

Mercan Doğan

mdogan@meydangazetesi.org

Plasebo Etkisi: İyi Düşün İyi Olsun!

Binlerce yıldır üfürükçüler, şağaltıcılar, şamanlar hatta doktorlar tarafından kullanılan plasebo, bireyin vücuduna aldığı bir maddenin kendisine iyi geleceğine inandığı zaman yaşadığı etkidir.

Bilinen ve sevilen bir alternatif rock grubu olan Placebo'yu bir kenara bırakırsak bugün çoğunlukla tıbbi bir terim olarak kullanılan plasebo (Latince: Sizi hoşnut edeceğim), 18. yüzyılın sonlarına dek din ile ilişkili bir kelimeydi. İngiliz dilinin yazılı ilk eserlerinden Geoffrey Chaucer'ın Canterbury Hikâyeleri'nde de anlatıldığı üzere, 14. yüzyılda ölümler ardından para ile ağlayan kişiler tutulurdu ve bu kişiler ağlamaya "Placebo Domino in regione vivorum: Yaşayanlar aleminde Tanrı'yı hoşnut edeceğim." diyerek başlardı. Ölünün arkasından ağlaması gereken aile üyelerinin yerini tutarak ağlayan, tanrıyı ve ölen kişinin ruhunu "hoşnut tutma" görevini üstlenmiş bu kişilere zamanla "Placebo" denilmeye başlandı.

1628'de Oxford Üniversitesi'nde akademisyen olan Robert Burton, plasebo'nun özellikle rönesans döneminde hekimlerin sıkça kullandığı bir yöntem olduğunu yazmıştı. 1772 yılında çiçek hastalığı ve tifo binlerce insana acı çektirirken İskoç hekim William Cullen, hastaya gösterilen yakınlık ve ilginin hastalığı tedavi edebileceğini, naneli su gibi ilaç etkisi olmayan maddelerin ağrıyı dindirebileceğini söylüyor ve hastalarında uyguluyordu. Aktif olmayan maddelerin, beynin kendini tedavi etmesi için gerçekten de kuvvetli bir yöntem dönüşebileceğini kanıtlayan bu isimlerin ardından plasebo, 1811'de Quincy Tıp Sözlüğü'ne "hastayı iyileştirmekten çok memnun etmeye yarayan tedavi yöntemi" açıklamasıyla girdi.

Popülerliğini ise 2. Dünya Savaşı'nda cephede cerrahlık ya-

pan Henry Beecher'in çalışmalarıyla kazandı. Beecher, ilaç yokluğu nedeniyle askerlere ağır yaralandıklarında morfin yerine tuzlu su, ameliyatlarda anestezi ilacı yerine ise su enjekte etmiş; yaptıklarının olumlu etkilerini gözlemlemiş ve yazmıştı.

Plasebo'yu Kazanca Çevirenler: İlaç Şirketleri

Plasebo'nun tıpta resmi olarak tanınmasının ardından ilaç niyetine verilen şeker hapları, beyne bağlanan yalancı elektrotlar, cerrahi müdahale yapılmadan hastaya yapıldı denilmesi vb. yöntemlerle tıp sektörü içinde yeni bir kazanç kaynağı oluşturulmuştu.

Günümüzde de ilaç şirketleri -elbette daha fazla kazanç sağlayabilmek için- ilaçların görünümünün plasebo etkisini tetikleyebildiğini göz önünde bulundurarak üretim yapıyor.

Örneğin her hapın rengi özenle seçiliyor. Kırmızı, sarı veya turuncu haplar genellikle zihinsel veya fiziksel fonksiyonların iyileşmesini uyarımlar oluyor. Genelde uyku haplarında tercih edilen mavi veya yeşil renklerin anksiyeteyi yatıştırdığı düşünülüyor. Ciddi

bir hastalık söz konusu olduğunda insanların hafif renkleri tercih edeceği öngörüsüyle kalp ilaçları pembemsi renklerde üretiliyor. Yapılan birçok araştırmaya göre insanların en etkili yöntem olarak enjeksiyonu gördükleri bilindiği için, başlangıçta kapsül olarak üretilen bir çok ilaç enjeksiyon halinde de üretilmeye başlıyor. Yüksek fiyatlı ve fazla reklamı ilaçlar, diğerlerinden daha iyiymiş gibi görüldüğü için, daha çok pazarlanmak istenen ilaçlar yüksek fiyatlarla piyasaya sokuluyor.

Nosebo Tepkisi: Kötü Düşünürsen Kötü Olur!

Plasebo'nun kötücül ikiz kardeşi olduğu söylenen nosebo ise tıp terimi olarak ilk kez -Beecher'in plasebo etkisine dair yazdıklarının yayınlanmasından birkaç yıl sonra- 1961 yılında Walter Kennedy tarafından kullanıldı. Ancak plasebo etkisinden ayrılarak tüm tıp çevreleri tarafından tanınması 90'larda gerçekleşti. Bu tarihe kadar olumlu olumsuz tüm etkilere plasebo deniliyordu.

Özellikle psikosomatik (psikolojik sebeplerle ortaya çıkan ve bedensel hastalıklarla kendini gösteren) hastalıklarda kişilerin kendilerine iyi geleceğini düşündükleri ancak içerik olarak hiçbir iyileştirici etkisi olmayan ilaçlardan olumlu sonuç aldıkları söyleniyor. Nosebo (Latince nocere: zarar vermek, nocebo: Size zarar vereceğim.) tepkisinde ise bunun tersine kişiler, hiçbir olumsuz etkisi olmasa da, eğer vücutlarına aldıkları maddenin

sağlıklarını kötü etkileyeceğine inanırlarsa çeşitli hastalık semptomları gösterebiliyor.

Kişinin kendisine zarar verebileceğini düşündüğü bir şeyin etkisinde kaldığında olumsuz tepki göstermesi durumuna, kendisini hoşnut edeceğini düşündüğü bir şeyin etkisinde kaldığında olumlu etkilenmesi durumundan çok daha sık rastlandığı söyleniyor; yani nosebo tepkisinin plasebo etkisinden çok daha yaygın olduğu... Örneğin kullanılan ilacın sebep olabileceği yan etkilerin kişinin bu yan etkileri öğrenmesi sonucunda ortaya çıkması durumu, hepimizin deneyimlediği ya da şahit olduğu nosebo tepkilerindedir.

Beklentilerimiz, Ulaşılan Sonuçları Değiştirebilir mi?

Plasebo etkisi ya da nosebo tepkisinde yaşanan değişimin yalnızca psikolojik kökenli bir yanılsama olmadığı biliniyor. Çünkü gerçekten de kişilerin beklentilerinin, mevcut durumun değişmesine, hastaların iyileşmesine ya da ağırlaşmasına sebep olabildiği gözlemleniyor.

Beklenti, endişe hafifletme ve arttırma mekanizmaları, sosyal öğrenme, genetik ve kişilik özellikleri gibi farklı etkiler gerek beyindeki nörokimyasal mekanizmaları tetikleyerek gerek hastalarda algı değişikliğine neden olarak plasebo ve nosebo etkilerinin ortaya çıkmasına neden oluyor.

Asıl soru şu: "Peki bu durum, sadece hastalıkların tedavisinde değil de yaşamdaki tüm beklentilerimizde geçerli olabilir mi?" Her şeyin kötülükle dolu olduğu bir zamanda ve yerde inatla iyiyi istemenin ve iyiye inanmanın, hiç kimsenin beklemediği bir anda ve yerde iyiliği getirdiğini tarihte ve gündelik hayatımızda defalarca deneyimlemiştir. Madem öyle, neden tüm beklentilerimizde geçerli olmasın ki?

Krizin Faturası Şimdi Patrona ÖDENMEYECEK ÖDEMİYORUZ

Didem Deniz Erbak

didemerbak@meydangazetesi.org

Ezilenlerin yaşamlarının her bir parçası bir hikayenin konusu olarak karşımıza çıkabiliyor. Bazen eşi tarafından şiddet gören bir kadının, bazen düşünceleri nedeniyle tecavüz edilen bir muhalifin, bazen de patron tarafından sömürülen bir işçinin hikayesi bize yaşamın gerçeklerini bir kez daha hatırlatabiliyor. Bu hikayeleri hem anlatan hem de sahneye taşıyan yazarlardan biridir Dario Fo. Yaşadığı dönemin tüm gerçekliklerini oyunlarına konu etmiş, bu gerçekliklerin bizlere ulaşmasını sağlamıştır.

Dario Fo'nun en çok irdelediği ve trajikomik anlatımlarıyla eleştirdiği başlık "Kapitalizm"dir. Özellikle yaşadığı dönemin İtalya'sında yoğunluklu görülen işçi sömürsü ve buna karşı oluşan işçi örgütlenmeleri ve grevleri onun oyunlarını oldukça etkilemiştir. Bu oyunlarından özellikle konusunu dikkatimizi çeken bir oyunu vardır: Ödenmeyecek Ödemiyoruz. Bu oyun, zaten kendisi de kriz olan kapitalizmin kriz koşullarında özellikle toplumdaki ezilen kesim olan işçilerin yaşam mücadelesini anlatıyor bize.

Yıl 1974... Petrol krizlerinin yaşanmaya başladığı zamanlar; artan sömürü, artan yolsuzluk ve gelen zamlar... Zengininin zengin kalabilmesi için yoksulun daha da yoksullaştığı zamanlardayız. Hikayemiz böyle bir zamanda, bir süpermarkette başlıyor. Ezilen işçi bir ailenin parçası olan Antonia süpermarkete alışverişe gidiyor. Fakat markete gittiğinde raflardaki ürünlerinin fiyatlarının artık onun alamayacağı kadar pahalı olduğunu görüyor. Bu gerçekle yüzleşen sadece Antonia değil. Bir market dolusu insan, zamlı fiyatlar karşısında ne yapacağını bilemez vaziyettedir. Üç kuruşu zor kazanan bir toplamın bu fiyatlar karşısında ne yapacağını bilememesine şaşmamak gerek. Daha sonra kalabalığın içinden bir ses çıkıyor: "Yetti Artık"! Bu sefer fiyatları biz belirleyeceğiz. Halkın zamlı fiyatları değil, eski etiket fiyatları üzerinden ödemeyi yapacağını bildiriyor. O sırada olaya dahil olan mağaza müdürü ise bunun olamayacağını büyük bir heyecanla ve korkuyla anlatmaya çalışıyor. Fakat yoğun baskı sonucu bir grup insan eski fiyatlar üzerinden ürünleri almaya başlıyorlar. Tam bu sırada marketin yakınında bulunan fabrikanın işçileri geliyor. "Polis gele-

cek" korkusuyla telaş içerisinde olan insanları gören işçiler birden bağır-maya başlıyorlar. İşte esas hikayemiz tam da burada başlıyor.

"Sakin olun! Bu ne polis korkusu yahu! Aldığınız malların fiyatlarını belirleme hakkını kullanıyorsunuz, doğru olanı yapıyorsunuz! Bu tıpkı bizim grev hakkımız gibi, hatta daha da iyisi, çünkü grevlerin sonunda fatura hep işçiye çıkar, oysa bu eylemde patron da bir fatura ödeyecek! Öyleyse: Ödenmeyecek Ödemiyoruz! Çünkü bu, yıllardır buradan yaptığımız alışverişlerde bizden çaldıklarının karşılığıdır!" İşte bu konuşmadan sonra herkes çılgınlarla bağırıyor. Antonia da eşine nasıl anlatacağını bilemeden ve sorgulamadan katıldı bu çılgınlara: "Her şey bedava, Ödemiyoruz!"

Her şeyin bedava olması demek, patronun olmaması, kapitalizmin yok olması demek. Ekmeğe, peynire para verilmemesi demek, devrim demek. İşte bu, kapitalizmin ve onun ortağı devlet için oldukça tehlikeli ve korkutucudur.

Dario Fo'nun oyunu trajikomik

anlatımıyla devam eder... Polis ev baskınları yapıyor. Her yerde arama geçiliyor. (Ç)alınan ürünler her yerde aranıyor. Ayaklanma bastırılmak isteniyor. Halk ürünleri saklamak için her şeyi yaparken diğer tarafsız ürünleri bulmak için her şeyi yapıyor. Sokaklar kalabalık, her yerde çılgınlık, silah sesleri... Elindekini vermek istemeyenler direniyor. Bir çocuk pencerede vuruluyor ve yere düşüyor. Bir kadın elinde av tüfeği direniyor ve hikaye bize son sözünü söylüyor:

"Biz emekçiler biraz alt tabakayız, öylesine alt ki, kıçımız yere yapışmıştır. Altında ot biter hareketsizlikten. Ama hatırlatırız, yavaş yavaş önce dizlerimiz üstünde durup, sonra da ayaklarımız üstüne kalkabiliriz. Ey yukarıdakiler! Ve sizi uyarırız: Ayaklarımız üstüne kalkınca da sonuç almasını biliriz! Ama "adaletli" bir sonuç..."

Dario Fo'nun hikayesi böyle bitiyor. Ama anlatılanlar gerçekte yaşanmaya devam ediyor. Kriz sürerken, yaşamlarımız da giderek zorlaşmaya devam ediyor. Kısacası, herkesin var böyle bir hikayesi, peki ya neticesi?

Doğa ve İnsan Üzerine Anarşist Çözümlerle Dolu Bir Kitap Antropoloji, Ekoloji ve Anarşizm

Antropoloji ve anarşizm arasında pek çok bakımdan bir birleşme eğilimi vardır. İnsan kültürünün inceleyen bir araştırma dalı olarak antropoloji geniş bir konu yelpazesine ve çeşitli bakış açılara sahip olmasıyla birlikte, tarihsel açıdan daima devlet öncesi toplumlara odaklanmıştır.

Zeynel Çuhadar

zeynelcuhadar@meydangazetesi.org

Son dönemde anarşizm üzerine basılan kitaplarda bir artış söz konusu. Basılan kitapların içeriği incelendiğinde, özellikle toplumsal ekoloji üzerine yazılan anarşist kitaplar ve farklı disiplinler ile anarşizmin etkileşimini inceleyen yayınlar dikkat çekiyor. Geçtiğimiz aylarda basılan "Antropoloji, Ekoloji ve Anarşizm" ise bu iki konuyu aynı kitapta birleştiriyor.

Londra Üniversitesi Antropoloji bölümü profesörü Brian Morris'in kendi alanı dahilinde gerçekleştirdiği din antropolojisi, etnobotanik, etnozoloji ve herbalizm üzerine çalışmalarının yanında toplumsal ekoloji ve anarşizm üzerine de çeşitli çalışmaları mevcut. Türkçe'ye ilk olarak "Din Üzerine Antropolojik İncelemeler" isimli kitabıyla kazandırılan Morris'in Hümanist Ekolojinin Kılavuzları, Hayvanların Gücü, Bakunin: Özgürlüğün Felsefesi, Ekoloji ve Anarşizm, Kropotkin: Topluluğun Politikaları gibi henüz çevrilmemiş kitapları da bulunuyor.

Yazımızda konu edindiğimiz yeni kitabı, bir yandan antropoloji üzerine bugüne kadar söylenmiş pek çok farklı yaklaşım hakkında yorumlar getirirken diğer yandan görece yeni denilebilecek anarşist bir yaklaşımın temel metinlerini sunuyor.

Morris'in kitabı seçme yazıların bir araya gelmesiyle oluşturulmuş. Zaman içerisinde farklı dergi ve makale toplamalarında yer verilen bu yazılar, kitap içerisinde bir sınıflandırmaya sokulmamış ama kitaba adını da veren üç başlık altında toplanabileceğini söyleyebiliriz.

Antropolojiye Anarşist Bir Yaklaşım

İlk kısımda yoğunluklu olarak antropoloji ve antropolojiye getirilen post-modernist eleştirilere dair görüşlerini belirten yazar, bu alanın post-modernizmle sorunlu bir ilişki içerisinde olduğunu düşünüyor. Post-modernist akımların sosyal bilimlere

içerisindeki yıpratıcı konumu, bizim gibi birçokları için son dönemlerin önemli tartışma konularından. Aynı şekilde Morris'e göre antropoloji, özü itibarıyla ilk insan topluluklarının dış bir göz tarafından izlenmesi ve araştırılması üzerine kurulu bir bilgi alanı olduğundan dolayı alana dair araştırmalar yapılmasının sorgulanıyor oluşu, Morris için antropolojinin anlamını yitirmesi ve varoluşunun gereksizleşmesi demek. Ancak Morris, antropolojinin sadece kurtarılması gereken bir araştırma alanı değil toplumsal mücadelelere destek olabilecek, insanın kendisi ve doğayla kurduğu ilişkideki dönüşümün anlamlandırılmasına yardımcı bir araç olarak da kullanılabilirliği düşüncesinde. Diğer yandan Morris'e göre zaten "aslında kimse post-modernizmin ne anlama geldiğini bilmiyor".

Anarşizme Antropolojik Bir Yaklaşım

Morris, antropoloji ve anarşizm arasındaki "birleşme eğilimini" aydınlatıyor. Antropoloji ve anarşizm arasındaki ilişkinin başlangıcının, antropologlar için anarşizmin önem kazanmasıyla değil; alana dair ilk çalışmaların anarşistler tarafından yapılmış oluşuyla ilişkili olduğunu söylüyor. Örneğin, kitapta ilk etnografik eserlerinden biri olarak Elisee Reclus'nun kardeşi Elie Reclus'nun 1903 yılında yayınladığı "Primitive Folk" adlı eseri işaret ediliyor. Aynı şekilde Kropotkin ve Reclus'nun erken dönem coğrafya araştırmalarının, antropolojinin beslendiği temel kaynaklardan biri olduğu ve aralarında A.R. Radcliffe-Brown'ın da olduğu pek çok önemli antropoloğun anarşist ya da sosyalist olduğunu söylüyor. Bu ilişkinin doğal bir ilişki olduğu yorumu, antropolojiye dair yapılacak olan çalışmalarda, anarşizmin etkisini hatırlatmak için önemli bir belirlenim.

Kendini anarşist olarak adlandırmaya da yaptığı çalışmalarla anarşistlere ilham vermiş isimlerden Pi-

erre Clastres'ı da es geçmiyor Morris.

"Anarşistler etnografik metinlerle eleştirel bir diyalog içine girmişler, marksistler ise antropolojiyi genellikle küçümsemişlerdir."

Simon Springer'in coğrafya alanında yaptığı gibi, sosyal bilimlerdeki marksist hegemonyanın, çalışılan alana dair dar bir çerçevede ve yer yer devletin, kapitalizmin ağına düşen yorumlar yapıyor olması, çalışma alanlarının kendi öz gelişimleri önünde bir engel.

Anarşizmin klasik düşünürlerinin günümüzde önemini yitirdiği düşüncesine sert bir şekilde karşı çıkan yazar, post-modernist eleştirilerin hepsini tek tek karşılamış. Özellikle "Rudolf Rocker: Nazik Bir Anarşist" isimli yazıda benzer bir durumun Rocker özelinde de işlediğini düşünüyor. Onun "Nasyonalizm ve Kültür" eserinin, milliyetçiliğin kuramcıları tarafından anlamsız bir şekilde görmezden geldiğini vurguluyor. Yazıda "Bana göre Rocker'a sadece tarihsel bir hatıra olarak bakılmamalıdır, onun radikal dönüşüm isteyen herkes için bir ilham kaynağı olabileceğini göstermeliyiz." diyor ve Rudolf Rocker'ın eserlerinin tekrar hatırlanması için çaba harcıyor. Diğer yandan Rudolf Rocker'ın, aynı Kropotkin gibi, geçmiş toplumların devletsiz yaşantısını anlamaya çalışırken anarşist düşüncenin önemini vurgulaması sebebiyle de önemli bir isim olduğunu düşünüyor.

Ekolojide Özgün Arayışlar

Kitabın ekolojiye yoğunlaşan kısmında ise Morris, günümüz toplumsal ekoloji mücadelesi için üç büyük isim olduğundan bahsediyor; Murray Bookchin, Lewis Mumford ve René Dubos. Bu isimlerin çizdiği siyasi mücadele hattının dışında bir ekolojinin Budizm gibi dinlerle ilişkilendirilen, kişisel çabalara endekslı, spiritüel bir felsefe olmaktan öteye gitmediğini ama ekoloji mücadelesinin devrimci bir mücadele olarak görülmesi

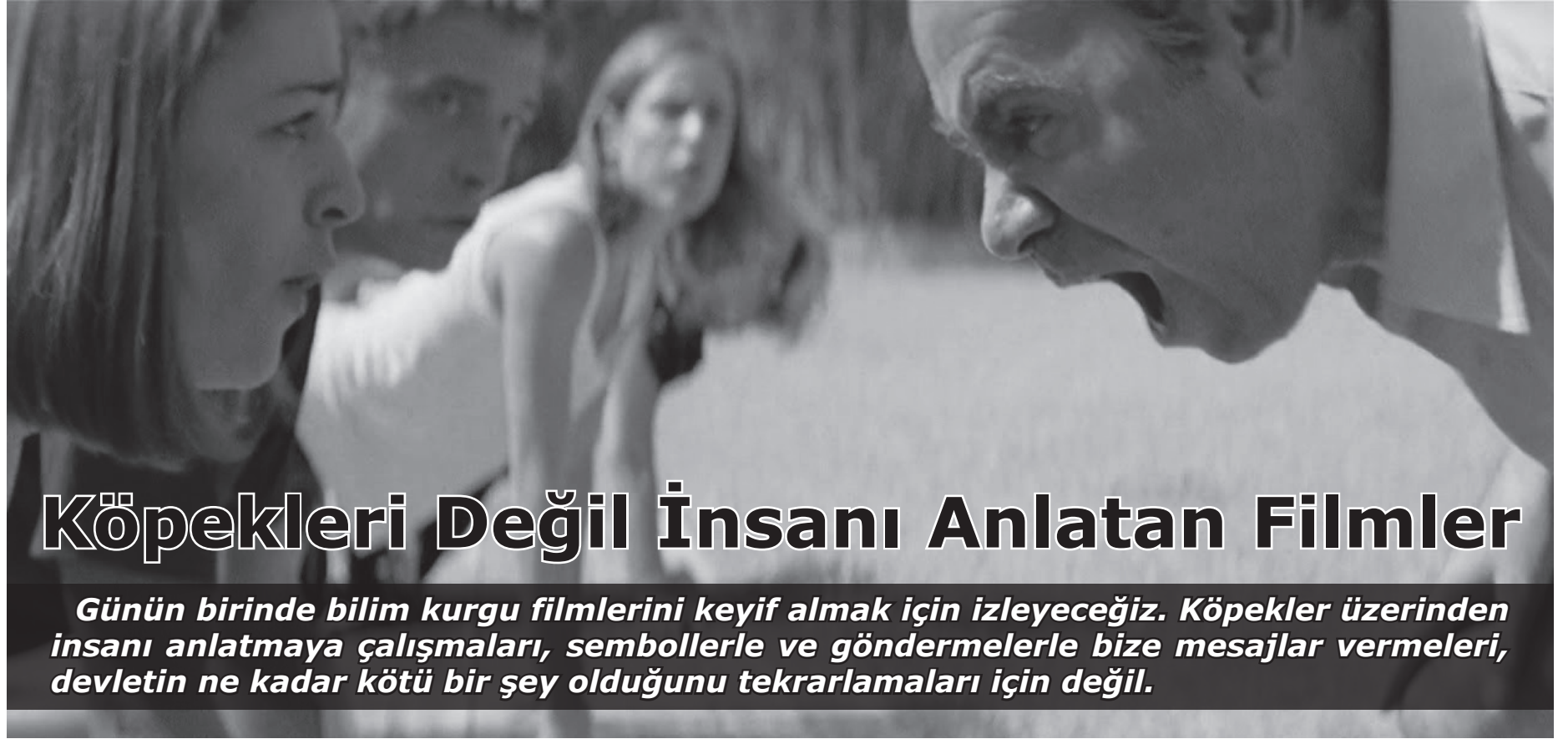
gerektiğini ifade ediyor. Ekoloji mücadelesine hem radikal hem de devrimci bir alternatifin yolu, toplumsal ekolojinin Bookchin gibi Morris gibi tartışma yaratan yazarlarının çabalarından geçiyor kuşkusuz.

Morris için, sunuşunda Bookchin'in de belirttiği gibi derin ekolojiye ve ilkelcilğe yönelik eleştiriler kitabın dert edindiği konuların başında geliyor. Yazar, John Zerzan, Bob Black, John Moore gibi isimler tarafından savunulan düşünceyi, ABD sağının bir uzantısına benzetiyor ve bu akımlar tarafından anarşizmin klasik düşünürlerine yönelik yapılan eleştirileri hakkaniyetsiz buluyor.

***

Bütün bunların yanında Brian Morris'in, anarşizmi ona yönelik çeşitli saldırılardan korumaya çalışırken bazı yanlış anlamlandırmalara da sürüklediğini gözlemledik. Özellikle bazı post-modernist eleştirilerin anarşizme yönelttiği "iktidarsız bir dünyanın olmadığı" düşüncesini, post-modern söylemlerin anarşist literatürdeki benzerlerini bularak karşılamaya çalışıyor. Bununla uyumlu olarak anarşistlerin iktidarı yok etmeyi değil onu parçalamayı amaçladığını söylüyor. Buna karşın anarşizmin iktidara, mülkiyete ve otoriteye dayalı bütün ilişki biçimlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan bir hareket olduğu, Morris'in ilham aldığı anarşist düşünürlerin de dahil olduğu bir toplam tarafından kabul ediliyor. Bu konuya dair asıl çarpıtma, anarşizmin post-modern teorilerle denkleme çalışıldığı bazı karma düşünce sistemleri tarafından yapılıyor.

Brian Morris'in bu çalışması, eksikleri ve bazı karmaşıklıkları olmasına rağmen farklı bir çalışma olarak dikkat çekiyor. Antropoloji, Ekoloji ve Anarşizm, daha önce David Greaber'in yazılarından tanıdığımız anarşizm ve antropoloji ilişkisine dair dikkat çekici bir başvuru kaynağı.

Köpekleri Değil İnsanı Anlatan Filmler

Günün birinde bilim kurgu filmlerini keyif almak için izleyeceğiz. Köpekler üzerinden insanı anlatmaya çalışmaları, sembollerle ve göndermelerle bize mesajlar vermeleri, devletin ne kadar kötü bir şey olduğunu tekrarlamaları için değil.

Gürşat Özdamar

gursatozdamar@meydangazetesi.org

Kimi zaman iyi bir dost, kimi zaman bize göz olan rehberlerimiz, kimi zaman bizi güvende hissettiren gücümüz, kimi zaman sadece yanımızda dolaştırdığımız, kimi zaman da dişlerini etimizde hissettirmiş köpekler...

Neredeyse 10 bin yıl önce evcilleştirilen, o zamandan bu yana evimizin ve yaşamımızın bir parçası olan köpekler pek çok kültür sanat eserine de konu oldu. Bir çok resim yapıldı, roman yazıldı onlar hakkında. Filmlere de konu oldu köpekler, hatta başrol oyuncusu dahi oldular.

Köpek Kalbi ve Köpek Dişi filmleri ise her ne kadar isimlerinde köpek geçiyor ve filmlerde köpek yer alıyor olsa da, köpek sembolleştirmesiyle esasen insanın hallerini anlatan filmler. Benzer distopya filmleri gibi, önce kendi yarattığı gerçekliği izleyiciye kabul ettirerek başlayan Köpek Kalbi ve Köpek Dişi filmleri, kurdukları hikayelerle asıl olarak otoriter ve baskıcı yönetimleri irdeliyor ve eleştiriyor.

Köpek Kalbi (Sobach'e Serdtse) belirli bir zamanda ve belirli bir coğrafyada var olan despot bir yönetimi bir bilimkurgu hikaye üzerinden başarıyla tasvirlerken Köpek Dişi (Kynodontas) filmi bir baba, bir anne ve üç çocuktan oluşan bir aile üzerinden genel olarak kapalı ve baskıcı yönetimlerin işleyişlerini ve bunun toplum tarafından sorgusuz sualsiz kabul edilmesini ele alıyor.

Köpek Dişi

Geçtiğimiz ay gösterime giren Köpek Dişi aslında yeni bir film değil, 2009 yapımı. O zamandan beri film internetten izlenebiliyordu. Ama bu eşsiz filmi sinema salonunda, büyük perdede izlemek ayrı bir keyif açığı.

Yorgos Lanthimos'un yönettiği Köpek Dişi'nin senaryosunu Lanthimos ile beraber Efthymis Filippou ortaklaşa yazmış. Film, devletin kökenlerini ailede arıyor. Böylece bir aile üzerinden devletin ne demek olduğuna tanık oluyoruz.

Filmin konusuna gelince, babaları tarafından ancak köpek dişleri düşüp yeniden çıktığında dışarıya çıkabileceklerine inandırılmış olan üç genç, anne ve babalarıyla beraber şehirden uzak müstakil bir evde yaşamaktadırlar. Baba, çocuklarının dış dünya ile bağlantı kurmalarını engellemiş ve yalnızca kendisinin belirlediği biçimde yaşamalarını sağlamak için dili bile kendine göre biçimlendirmiştir. Deniz koltuktur, otoyol bir rüzgar türü, tüfek ise güzel beyaz bir kuş! İzleyene ilk başta tuhaf görünen bir yaşam. Oysa içerisinde yaşadığımız dünyada bize öğretilenler bundan ne kadar tuhaf? Örneğin özgürlük, satın alabilme serbestliği mi? Mutluluk, yeni bir ayakkabı mı? Peki bizler de devletin ve kapitalizmin istediği gibi davranmayı seçmiyor muyuz? Her sabah işe gidip patronları memnun etmemiz bu evde yaşayanların davranışlarından daha saçma değil mi? Peki asker olup ölmeyi ya da öldürmeyi seçtiğimizde ya da buna zorlandığımızda bizim evi ve bahçeyi korumak için köpek gibi uluyan bu aile üyelerinden ne farkımız kalıyor?

2009 yılında Cannes'dan ödülle dönen ve iki yıl sonraki Oscar'da en iyi yabancı film dalında dikkatleri üzerine çeken Köpek Dişi'nde anlatılan aile gerçekte yok! Ama Lanthimos'un bu filmle sorgulamaya açtığı ve tartıştırmak istediği pek çok şeyin içinde yaşıyoruz. Filmde evin büyük kızı köpek dişinin düşmesini beklemeyip kendisi kırıyor ve babasının arabasının bagajına saklanarak dışarı çıkıyor. Film burada bitiyor ve yönetmen bagaj kapağının açılıp açılmadığını izleyicinin yorumuna bırakıp gidiyor. Belki de aile ya da dev-

let baskısıyla kapatılmış olanların da dışarı çıkmak için harekete geçmesini arzuluyor.

Köpek Kalbi

Sharik isimli bir sokak köpeğinin ünlü bir profesör olan Philip Philipovich tarafından frankeştaynvari bir biçimde dönüştürülmesini konu edinen Köpek Kalbi, önce Mikhail Bulgakov'un yazdığı bir roman, ardından da Natalya Bortko'nun senaryolaştırıp Vladimir Bortko'nun yönettiği bir film olarak kendini duyurdu.

Günlerdir aç ve neredeyse ölmekte olan Sharik, profesörün kendisine sunduğu sucuk yüzünden ona güvenerek onun peşinden laboratuvarına gider. Ancak burada başına gelecekleri tahmin edemez. Profesörün amacı farklıdır, Sharik'i bir deneyinde kullanmak. Zorlu bir ameliyatla Profesör Sharik'e ölmüş bir insanın hipofizini ve testislerini nakleder. Bir süre sonra bir insan gibi düşünmeye başlasa da, Sharik ne insan ne de köpek olabilmistir, çünkü kalbi hala köpek kalbidir.

Bulgakov, romanında, Ekim Devrimi sonrası Bolşevik Parti kadrolarının yeni bir toplum inşa etme sürecini eleştirir. Ama bunu yaparken var olan sansürü delebilmek için kişi ve olayları farklılaştırarak yer yer mizahi yer yer de bilim kurgu bir öykülemeye gider. Ameliyat ile devrimi, profesör ile de Lenin'i simgeler. Sharik ise ezilen yoksul Rus halklarını temsil etmektedir. Bulgakov'un, daha devrimin ilk yıllarında kaleme aldığı bu romanda, sınıfsız bir topluma geçiş aşaması olarak savunulan proleterya diktatörlüğünün baskıcı ve otoriter bir devletten başka bir şey olmayacağını öngörmesi dikkat çekici. Devrim sürecinde Kropotkin, kaleme aldığı bir bildiriye "anarşistler, azınlıkların kitleler üzerinde kendi iktidarlarını oluşturmak ve örgütlemek için başvurduğu bir kuvvet olan

devletin, bu ayrıcalıkları yıkacak bir kuvvet olarak hizmet edemeyeceğini savunurlar" diyerek Lenin'in kurmak istediği devletin bir çözüm olamayacağını net bir biçimde ifade etmişti. Benzer biçimde Paul Avrich'in o dönemden alıntılıdığı üzere anarşistler "bolşevizm, devlet iktidarının adını, kuramını ve hizmetkarlarını değiştirebilir, ancak özünde iktidarı ve despotluğu yalnızca yeni biçimlerle korumaktan başka bir şey yapmaz" şeklindeki düşüncelerini yaymaktadırlar. Bulgakov'un daha ilk yıllarında Sovyet Devleti'ni başarılı bir biçimde çözümlendiği romanını yazarken anarşistlerin bu konudaki düşüncelerinden etkilenmemiş olması düşünülemez.

Film, romanın yazımından yıllar sonra, ancak Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra çekilebiliyor. Yönetmen, filmin renklerini yalnızca siyah ve kahverengi tonlarda tutarak bizi o yıllara götürmeye destek olmuş. Ya da romanın yazıldığı yıllardaki teknolojiyle çekilen filmlerin aşağı yukarı bu renklerde olacağını varsayarak romanın yazarı Bulgakov'a ve elbette romanı sansürleyenlere ayrı ayrı selam göndermiş denilebilir. Öyle ya, sansür kurulu otoriter bir yönetimin, bürokratik bir devletin özgürlük olduğunu düşünüyor ve toplumun da öyle düşünmesini istiyordu.

Tarih, gücü elinde tutarak halklara zulmedenlerin, onları insanlıktan çıkararak ezmeye çalışanların korkunç sonları ile dolu. Tarih özünden, değerlerinden, kültürlerinden, dillerinden zorla koparılmaya çalışılan bireylerin ve toplumların isyanları ile dolu.

Günün birinde bilim kurgu filmlerini keyif almak için izleyeceğiz. Köpekler üzerinden insanı anlatmaya çalışmaları, sembollerle ve göndermelerle bize mesajlar vermeleri, devletin ne kadar kötü bir şey olduğunu tekrarlamaları için değil.

KÖMÜRÜN İSİ, SABUNUN MİSİ

"Destansı Bir Hikaye: Kömürün İsi, Sabunun Misi!" diyerek başladılar yolculuğa. Soma İlçesi'nin Yırca Köyü'nde, köye kurulacak termik santrale karşı zeytin ağaçlarını savunurken tanıdık onları. Direnişten üretimle çıktılar, zeytinyağı sabunuyla başladıkları girişim bugün salça, ekme, tarhana, reçel vb. de ürettikleri bir kooperatif olarak büyümeye devam ediyor. Yırca Köyü Üretici Kadınları'yle sürecin başlangıcından bugüne yaşadıklarını konuştuk.

Yırca Köyü Üretici Kadınları çalışmalarına ne zaman başladı?

Nazmiye: Zeytinlerimiz kesildikten sonra, 2014 yılında çalışmalara başladık. O zamandan beri irili ufaklı işlerle uğraşyoruz, bu günlere gelmeyi başardığımız için mutluyuz.

Yırca Köyü Üretici Kadınları ne gibi ürünler üretiyor?

Nazmiye: Zeytinyağımız, sabunlarımız var. Dağdan topladığımız kekik ve adaçayımızın yanında bal peteğinden ürettiğimiz mumlar var.

Toplamda kaç kadın çalışıyor?

Nazmiye: İlk önce 30 kişilik bir gruptuk. Kimisinin bebeği oldu, kimisi ise torun sahibi oldu. Şimdi 20 kişi kaldık, toplamda 20 kadın çalışıyoruz.

Girişiminiz neleri amaçlıyor? Üretimize alternatif bir üretim diyebilir miyiz?

Elvan: Evet alternatif bir üretim, biz burası sayesinde yaşamımızı kazanıyoruz. Bizim gibi üreten kadın arkadaşlarımız çoğalsın, sesimizi daha çok insan duysun istiyoruz. Çevre Festivali bizim için yeni kadınlarla tanışmak ve ürettiklerimizi sergileyebilmek açısından iyi bir fırsat oldu.

Ürettiklerinizin dağıtımını nasıl gerçekleştiriyor? Nerelerde bulunur?

Elvan: İnternette satış yaptığımız bir web

sayfamız var oradan ulaşılabilir. Onun dışında, İstanbul'da bıraktığımız çeşitli yerler var.

Sürecin başından bugüne ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

Firdevs: Öncelikle bizi üzen şeylerden biri yaşadığımız yerde ürettiklerimize yönelik bir talep olmaması. Ürettiklerimizi tanıtmaya noktasında zorluklar yaşayabiliyoruz.

Bunun yanında büyük ürünlerin ulaşımında bazı sorunlar yaşayabiliyoruz. Kadınlar olarak bir sipariş geldiğinde hızlı bir şekilde organize olup siparişi vaktinde yetiştiriyoruz. Sürecin bize düşen kısmında bir sorun olmuyor ancak bazen kargolarda gecikmeler oluyor. Ürettiklerimiz bandrollü olmadığından her yere bırakmıyoruz. Özel kargo şirketleriyle anlaşmak durumunda kalıyoruz. Dernekleşmemiz bizim bazı zorlukları aşmamıza yardımcı oldu, fatura kesiyoruz.

En önemlisi biz bu işi dayanışmayla yapıyoruz, Çevre Festivali'ne davet edilmişimiz de bir dayanışmanın sonucuydu. Festivalde insanlar ürettiklerimize ilgi gösterdi, bu sayede birçok insanla tanışma fırsatı yakaladık. Yoğunlukla olarak özel günler için üretim yaptığımızdan dolayı yılın diğer günleri genelde bizim için boş geçer. Festivale gelmek bizim için bir fırsat oldu.

Şimdilerde yeni bir projeniz var mı?

Firdevs: Yakın zamanda Sabun Evi'nin çalışmalarını bitirdik. Önceden bir evimiz vardı Yırca'da, oraya kira ödüyordük ve çok fazla kazanmıyorduk. Kira günü geldiğinde çat kapı ev sahibi geliyordu ve kazandığımızı ona veriyorduk. Bu böyle olmayacak dedik, imece usulü, dayanışmayla bu sabun evini aldık ve tamir etmeye başladık. Erkeklerin işi denilen işleri de biz kadınlar yaptık burada. Harç kurdık, çamur sıva karıp duvarları sıvadık. Büyükşehirde molozları kepçeler alıp atar, Yırca'da biz kadınlar bunları kendimiz kazmayla kazdık. Küreklele el arabasına, oradan da traktörlere aktardık ve gidip döktük. Yani bu evin her şeyini kendimiz yaptık, deyim yerindeyse ilmek ilmek işledik.

Burada gördüklerimizden daha fazlasını üretmişsiniz o halde...

Firdevs: Evet öyle, hala eksiklerimiz var. Şimdi biz çalışıyoruz, üretim yavaşlıyor; evin tadilatı eksik kalıyor. Biraz evi düzenliyoruz, üretim yapamıyoruz... Arada kalabiliyoruz bazen.

En son mutfağımızı yaptık, sonrası için gıda üretimini de ilerletmeyi düşünüyoruz. Bunun için izinler olması gerekiyor. Sertifika almak kolay değil. İşimizi de kolaylaştırmıyorlar, daha da zorlaştırıyorlar...

Elvan: Geldiğimiz gün salça koyduk standımıza, insanlar çok beğendi. Ev ekmeğimiz de çok ilgi gördü, beğenildi.

Firdevs: Ben sağıma soluma bakıyorum, kadınların ne kadar güçlü olduğunu görüyorum. Kendimi şu an erkeklerden daha güçlü hissediyorum. Çünkü her şeyi yapabileceğimi biliyorum.

Bugüne kadar birçok şeyi başardınız ve bizlere ilham kaynağı oldunuz. Bundan sonrası için hedefleriniz neler, neler hayal ediyorsunuz?

Firdevs: Biz Sabun Evi gibi yerlerin çoğalmasını istiyoruz tabii ki. Başka kadınların yanına gidip "Bakın biz Yırca Köyü kadınları olarak bunu yaptık, siz de yaparsınız, siz de başarabilirsiniz." demek istiyoruz.

Kendimiz açısından ise Sabun Evi'ni biraz daha büyütüp orada çalışmak isteyen başka kadınları da üretime katmak istiyoruz. Ürettiklerimizi sergileyebilmek ve başka kadınlarla iletişime geçebilmek için Soma'da güzel bir dükkan açmayı hayal ediyoruz. Asıl hedefimiz bu aslında, bütün kadınları üretime katıp birlikte ne kadar güçlü olduğumuzu hissettirebilmek.

Sizler burada yaptıklarınızla herkesten ayrı bir yerde duruyorsunuz. Bir çok stantta atölye çalışması olarak yapılan şeyleri, sizler yaşamın bilgisıyla buluşturup hayatınızı kazanmak için kullanıyorsunuz. Mücadelenizi selamlıyoruz, teşekkürler...

Biz teşekkür ederiz.